

OBRANA

Mesačník Ministerstva obrany SR

Ročník XXXII. • September 2024 • Číslo 9

F-16 prileteli domov

**Všetko o vojenskej
akadémii**

**Rodová rovnosť
v ozbrojených silách**

Postavíme nemocnicu

**Rozhovor s riaditeľom
Vojenskej polície
plk. Róbertom Betákom**

Odhodlanie, úcta, hrdosť

Povstaleckým signálom Začnite s vystavovaním a výstrelom z dela sa začala veľkolepá vojenská prehliadka, ktorá sa uskutočnila 29. augusta na počesť 80. výročia Slovenského národného povstania. Spolu 2 973 vojakov s 266 kusmi pozemnej a vzdušnej techniky vzdávalo poctu priamym účastníkom SNP, prezidentovi a hlavnému veliteľovi Ozbrojených síl SR Petrovi Pellegrinimu, podpredsedovi vlády a ministrovi obrany SR Robertovi Kaliňákovi, náčelníkovi GŠ OS SR generálovi Danielovi Zmekovi, domácim aj zahraničným VIP hosťom, ako aj tisícom občanov, ktorí si do Banskej Bystrice prišli uctiť najdôležitejšiu udalosť novodobých slovenských dejín. Za slovenskými vojakmi pochodovali aj spojenci z Českej republiky, Poľska, Maďarska, Lotyšska, Španielska, USA a ďalších krajín. Na logistickom zabezpečení sa od januárového plánovania až po všetko ostatné podieľala najmä Brigáda spoločnej podpory pod velením brigádneho generála Jozefa Ševčíka. A čo bolo pri príprave prehliadky najťažšie? „Každého preverili najmä nácviky v extrémnom teple. Všetci sme však chceli ukázať celej spoločnosti našu profesionalitu, odhodlanie, vlastenectvo a úctu ku koreňom našej hrdosti, k Povstaniu. Podarilo sa!“ povedal so satisfakciou v hlase veliteľ prehliadky brigádny generál Slavomír Verčmák, zástupca náčelníka GŠ OS SR.

pv • Foto: Jakub Neubauer

Vážení čitatelia,

v súčasnosti v Európe čelíme rastúcim bezpečnostným hrozbám, na ktoré musia Ozbrojené sily Slovenskej republiky reagovať. Preto ak sa pre naše vzdušné sily uplynulý rok niesol predovšetkým v duchu príprav podmienok na prijatie prvých stíhacích lietadiel F-16, tým viac nás teší, že v júli sme

ich na leteckej základni v Kuchyni spoločne privítali.

Je to pre nás významný historický míľnik. Stali sme sa súčasťou veľkej rodiny používateľov týchto moderných systémov, ktoré

v najnovšej konfigurácii Block 70 máme ako prvá krajina v Európe. Našou prioritou bolo a stále je zabezpečiť schopnosť

vzdušných síl reagovať na nové výzvy a úlohy, ktoré prichádzajú s výrazným technologickým pokrokom a rýchlo sa meniacim

bezpečnostným prostredím. Akvizícia stíhacích lietadiel je dôkazom, že Vzdušné sily OS SR sú schopné neustále zvyšovať

pripravenosť na obranu Slovenskej republiky, ako aj reagovať na dôležité a nevyhnutné posilnenie východného krídla Aliancie.

Netreba však zabúdať ani na modernizáciu ďalších našich kľúčových spôsobilostí, ako sú systémy protivzdušnej obrany,

rádiolokačná technika, komunikačné systémy či rekonštrukcia infraštruktúry. Všetky tieto projekty sú v realizačnom pláne

vzdušných síl a pevne verím, že v nasledujúcom období sa nám ho s podporou Generálneho štábu OS SR a ministerstva obrany

podarí úspešne naplniť. Podieľať sa na garantovaní bezpečnosti a stability Slovenskej republiky, a v súčinnosti s aliančnými partnermi

v medzinárodnom prostredí, ostáva ťažiskom našich cieľov. Za vzdušné sily môžem s hrdosťou konštatovať, že aj vďaka priletu

prvých dvoch F-16 Block 70 sa nám ich postupne darí naplňať, hoci nie vždy je to jednoduché. Tým viac ďakujem všetkým

kolegom za priazeň a podporu prejavenu našim Vzdušným silám OS SR.

generálmajor Róbert Tóth
veliteľ Vzdušných síl OS SR

ČÍSLO MESIACA

Sviatok vojakov

Od roku **1998** si **22. septembra** pripomínáme Deň Ozbrojených síl SR. Historický základ novodobým slovenským ozbrojeným silám položila prvá víťazná bitka slovenských dobrovoľníkov nad uhorskými vojskami a maďarskými národnými

gardami v roku **1848** pri Brezovej pod Bradlom.

Bývalý Deň Československej ľudovej armády bol pripomienkou **6. októbra 1944**, keď príslušníci **1. čs. armádneho zboru** pod velením **Ludvíka Svobodu** počas Karpatsko-duklianskej operácie prekročili štátnu hranicu. Sviatok bol zrušený v roku **1990**.

Deň ozbrojených síl Českej republiky sa od roku **2002** oslavuje **30. júna**. V tento deň roku **1918** prisahali v Darney **21. a 22. strelecký pluk Československej brigády Čs. légii vo Francúzsku** vernosť budúcej Československej republike.

4

6

12

16

18

24

28

34

36

4 80. výročie Slovenského národného povstania

6 Prvé slovenské bojové lietadlá F-16

10 Rezort obrany postaví v Prešove nemocnicu

12 Letné detské tábory v zelenej

16 Rozhovor s riaditeľom Vojenskej polície plk. Róbertom Betákom

18 TÉMA: Akadémia ozbrojených síl

24 Fighting Falcon: 50 rokov a stále mladý

26 Prvý maďarský Lynx

28 Malý sprievodca 21. storočím: bionickí ľudia

30 Vojnový veterán Ján Štefánik

32 Ako vojenčili v arpádovskom a anjouovskom Uhorsku

34 Titulárny dekan mjr. Slavko Ganaj

36 Odborár a riaditeľ LOTN za jedným stolom

38 Rodová rovnosť a Ozbrojené sily SR

41 Military English: Fighting Falcon

42 Čo je to Rucking?

46 1. čs. armádny zbor pri rieke Ondava

NA TITULNEJ STRANE: Bojové lietadlá F-16 otvárajú novú kapitolu slovenského vojenského letectva

ZADNÁ OBÁLKA: Z osláv 80. výročia Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici • Foto: npor. Miroslava Mindárová

Začnite s vystahovaním fašizmu!

„Ctím si vás za vašu vnútornú silu, oddanosť vlasti a rešpekt k hodnote slobody, ktorú ste bránili spolu s predstaviteľmi iných národov v boji proti ideológii zla a nenávisti,“ povedal prezident a hlavný veliteľ Ozbromených síl SR Peter Pellegrini smerom k priamym účastníkom SNP.

Na oslavách 80. výročia Slovenského národného povstania 29. augusta v Banskej Bystrici tiež zdôraznil, že príkladom SNP by sa mali inšpirovať všetky dnešné spoločenské a politické elity na Slovensku, pretože naši predkovia v Povstaní prekonalí názorové rozdiely a spoločne začali doslova s vystaňovaním fašizmu z nášho územia.

Koniec malosti

Povstanie podľa predsedu vlády SR Roberta Fica ukončilo éru malosti a pasivity slovenského národa. „Máme právo žiadať z Banskej Bystrice do celého sveta mier. Sme krajina, ktorá chce spolupracovať s každým, kto chce mierové spolunažívanie, bude si nás vážiť a rešpektovať naše princípy,“ povedal pred tisíckami návštevníkov zo Slovenska, ako aj pred predstaviteľmi 43 krajín.

Na rozdiel od minulých rokov sa program vrátil k formátu otvorenému pre širokú verejnosť, čo občania ocenili mimoriadne 55-tisícovou účasťou na podujatiach dvojdňových osláv. Už 28. augusta na nich v areáli Múzea SNP čakala expozícia múzea, prezentácia klubov vojenskej histórie a prezident Peter Pellegrini v sprievode s 1. štátnym tajomníkom MO SR Igorom Melicherom sa stretli v prítomnosti občanov s vojnovými veteránmi Karolom Kunom, Františkom Orlovským, Branislavom Tvarožkom a Vladimírom Strmeňom. Počas hlavného programu osláv k nim 29. augusta pribudol aj Juraj Penička a prezident Peter Pellegrini ich spolu s ministrom obrany Robertom Kaliňákom ako vôbec prvých vyznamenali Pamätnou medailou k 80. výročiu SNP a skončenia druhej svetovej vojny.

Sila slov prísahy

Celoslovenské oslavy SNP boli v réžii ministerstva obrany. Popri prezentácii napríklad Vojenského historického ústavu, personálneho úradu, VŠC Dukla a samotnej vojenskej prehliadke, bola jednou z ich ťažiskových súčastí slávnostná vojenská prísaha 531 nových vojakov (viac o prísaha a prehliadke aj v budúcom čísle – pozn. red). „Kde inde môže byť vhodnejšie miesto na zloženie najsilnejšieho sľubu občana svojej vlasti, ako v centre odboja, práve tu v Banskej Bystrici? A kedy inokedy ako pri významnej oslave 80. výročia Slovenského národného povstania?“ oslovil vojakov, ich rodiny a ďalších návštevníkov minister Robert Kaliňák. V prítomnosti prezidenta a hlavného veliteľa OS SR Petra Pellegriniho s dôrazom pokračoval: „Po pohodlí viacerých desaťročí mieru si mnohí ani neuvedomovali silu slov, ktoré sa nachádzajú vo vašej prísaha. A to kedy a čo ste ochotní obetovať, aby ste ochránili svoju vlasť. Dnes, keď na východ od našich hraníc zúri vojnový konflikt, ste našli v sebe odvahu, aby ste sa postavili na obranu svojej vlasti. Preto má váš sľub oveľa väčšiu váhu, ako to bolo predtým. Ďakujem vám a ďakujem aj za podporu vašich rodín.“

A čo by malo rezonovať v srdci všetkých vojakov, keď zaznie Slovenské národné povstanie? „Je to výzva byť aspoň tak statočný, ako boli oni. A keď bude treba, aby sme mali odvahu, vytrvalosť, silu a morálku, aby sme sa im vyrovnali,“ zdôraznil náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko.

„Po nádhernej vojenskej prehliadke nemám strach o ozbrojené sily a po vynikajúco zorganizovaných oslavách SNP som o to viac hrdý na našich predkov a na náš národ,“ ocenil Jozef Ulian, plukovník v. v., ktorý poďakoval aj za to, že na oslavy boli pozvaní tiež novodobí vojnoví veteráni. A neprišiel sám. Prvý deň osláv ho sprevádzali dvaja vnuci a druhý ďalší dvaja.

Pavol Vitko • Foto: Jakub Neubauer a autor

Na Slovensko dorazili prvé bojové lietadlá F-16 Block 70

Vítanie leteckej budúcnosti

„Začínáme budovať novú mozaiku Vzdušných síl Ozbrojených síl Slovenskej republiky a tieto lietadlá, ktoré stoja za mnou, budú patriť k jej hlavným pilierom,“ povedal podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák 22. júla po prilete prvých dvoch stíhacích lietadiel F-16 Block 70 zo Spojených štátov na letisko v Kuchyni.

Minister pripomenul, že sa skončila éra „určitej podoby neplnenia úloh našich vzdušných síl,“ nakoľko oboch súčasti, protivzdušná obrana, ako aj letectvo ostali po odovzdaní dôležitých bojových prostriedkov na obranu nášho štátu susednej Ukrajine bez náhrad. „Chcem sa preto poďakovať za ochotu našim susedom a spojencom, ktorí nám strážia a ešte istý čas budú chrániť náš vzdušný priestor a my urobíme všetko pre to, aby sme si ho vedeli čo najskôr chrániť našimi silami a prostriedkami,“ uviedol minister R. Kaliňák.

Piloti v pochodovom šíku

„Po jednotkách, do východiskového postavenia, pochodom vchod!“ velil 22. júla popoludní na rozhorúčenej ploche letiska v Kuchyni podplukovník Jaroslav Murko 168 nastúpeným letcom. Na rozpálenom betóne nacvičovali nástup a slávnost-

ný pochod za tie štyri hodiny azda šesťkrát. Práve náčelník štábu 46. krídla Kuchyňa mal totiž na starosti prípravu slávnostného pochodu príslušníkov 81. krídla Sliač a 46. krídla Kuchyňa. Pochodové zladenie podvečer prišli skontrolovať aj veliteľ Vzdušných síl OS SR generálmajor Róbert Tóth a náčelník Generálneho štábu OS SR generál Daniel Zmeko. Večer totiž pri príležitosti priletu amerických stíhačiek prichádzali do Kuchyne mimoriadne vzácní hostia. Prezident a hlavný veliteľ Ozbrojených síl SR Peter Pellegrini, podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák, Peter Kmec, minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Juraj Blanár, štátni tajomníci MO SR Igor Melicher a Martin Vojtašovič, poslanci parlamentu, naša generalita a samozrejme, veľvyslanec USA Gautam A. Rana. Mimoriadny záujem prejavila azda stovka novinárov. Minister R. Kaliňák rozhodol o tom, že na

**Tankovanie slovenskej F-16
Block 70 počas preletu z USA**

prílet stíhačiek a slávnostný ceremoniál mohli prísť aj príbuzní našich letcov.

Ako sa to začalo

„Pre mňa je dôležité to, že Slovensko opäť zavádza spôsobilosť nadzvukového letectva, ktorú donedávna malo, a mrzia ma tie približne tri roky, čo sme boli bez neho. Stíhačky F-16 Blok 70 sú však posledným moderným kusom technológie v rade F-16 a som veľmi rád, že v roku 2018 to bola vláda Roberta Fica, dnes opäť premiéra, ktorá rozbehla ich obstarávanie,“ s potešením nám po prílete stíhačiek povedal 1. štátny tajomník MO SR Igor Melicher.

Vráťme sa teda k okamihu zrodu myšlienky, že by aj Slovensko mohlo disponovať lietadlami F-16. „V roku 2017, keď bol generál Daniel Zmeko ešte generálnym riaditeľom sekcie modernizácie MO SR a národným riaditeľom pre vyzbrojovanie, ako jeho zástupca som dostal na starosť, okrem iných, aj projekt nadzvukové letectvo,“ uviedol Vladimír Kavický, plukovník v. z. Dodal, že nevyhnutnosť prezbrotiť nadzvukové letectvo bola zrejma, ale v tom čase ešte pokračovali rokovania s firmou Saab. „Napriek všeobecným očakávaniam začiatkom roka 2017 sa dostávali rozhovory so Švédmi o dodávke lietadiel Jas Gripen z viacerých dôvodov na plytčinu. Bolo to na zbrojárskom veľtrhu v Kielciach v spomenutom roku 2017, keď sme sa bavili s Američanmi. Popri inom prišla na rad nezáväzná otázka, či vôbec nám majú dať ponuku. Podali sme si ruky – a konkrétna americká ponuka začala naberať kontúry.“

Pravdaže, nasledovali veci, ktoré boli podstatne zložitejšie a odohrávali sa na inej úrovni, ale vízia F-16 začala naberať reálne kontúry. „Len rok po spomenutých Kielciach som po viacerých, aj priamych rozhovoroch s vtedajším predsedom vlády Petrom Pellegrinim a po finálnom rokovaní vlády 11. júla 2018 odletel do Londýna na Farnborough International Airshow, kde som ešte neoficiálne viceprezidentovi General Dynamics potvrdil, že stíhačky kupujeme.“

Podarilo sa to, hoci nastalo viacero zmien. Daniel Zmeko sa stal medzitým náčelníkom generálneho štábu, Vladimír Kavický národným riaditeľom pre vyzbrojovanie, Roberta Fica vystriedal v pozícii premiéra Peter Pellegrini, no celý ten čas bol ministrom obrany Peter Gajdoš: „Politická podpora ministerstva obrany pre taký významný projekt, akým sa stala akvizícia F-16, bola nepochybne veľmi dôležitá. Avšak predovšetkým by som sa rád poďakoval projektovému tímu pre nadzvukové letectvo pod vedením plukovníka Vladimíra Kavického,“ zdôraznil Peter Gajdoš. Dodal: „Bez mravčej práce týchto vojakov a zamestnancov MO SR by sme dnes stíhačky F-16 na letisku v Kuchyni nevítali. Sú to ľudia, ktorí sa v oficiálnych príhovoroch nespomínajú, ale o to viac im treba poďakovať. Podobne aj zamestnanom ministerstva financií či Útvaru hodnoty za peniaze. Aj ďalším, ktorí sa nenechali ničím znechutiť, a projekt, na začiatku ktorého stáli, sa dnešným dňom darí ťahať do zdarného konca.“

Pred F 16 zľava OJ Sanchez, Peter Kmec, Juraj Blanár, Robert Kaliňák, Peter Pellegrini a Gautam A. Rana

Prelet nad Záhorím

Dodajme, že príslušné dokumenty na akvizíciu štrnástich stíhačiek F-16 za 1,6 miliardy eur podpísal za slovenskú stranu vtedajší minister obrany Peter Gajdoš v prítomnosti predsedu vlády Petra Pellegriniho 12. decembra 2018. Prvá časť zmluvy pokrýva nákup 14 kusov lietadiel F-16 C/D Block 70. Druhá má v portfóliu muníciu, riadené rakety či špecializovanú výzbroj. Tretia časť je výcvik leteckého a pozemného technického personálu. Základným zmluvným partnerom Slovenska je americká vláda, ktorá si na cenu od výrobcov nepridala žiadnu maržu.

„Tento večer je veľa o ďakovaní a ja chcem na tomto mieste poďakovať vtedajšej vláde vedenej dnešným prezidentom Petrom Pellegrinim, vtedajšiemu ministrovi obrany Petrovi Gajdošovi, ako aj predsedovi vtedajšej koalície Slovenskej národnej strany Andrejovi Dankovi za to, že nebolo jednoduché nábrať odvahu a presadiť takýto projekt do života. No dnes sa toto rozhodnutie ukazuje ako veľmi správne a podpis zmluvy bol absolútne na mieste,“ ocenil R. Kaliňák.

Plukovníci Peter Výrostek a František Pytlík

Ozveny od vyslúžilcov

Počas socializmu a začiatkom demokratickej čs. federácie bolo v Kuchyni predovšetkým výcvikové stredisko 10. leteckej armády s veliteľstvom v Hradci Králové. Podstatná zmena nastala, keď na základni spolu so vznikom samostatnej Slovenskej republiky začal pôsobiť 3. stíhací bombardovací letecký pluk. „Už k 1. januáru sme mali 38 stíhačiek MiG-21, 23 lietadiel Su-22 a potom tu pribudli aj ďalšie stroje,“ spomenul vtedajší veliteľ uvedeného pluku a dnes už generálmajor v. v. Juraj Baránek. Niekdajší pilot, ktorý v rokoch 2005 až 2010 velil celým vzdušným silám, spokojne poznamenal: „To, že máme F-16, je pre nás obrovský posun, lebo tie mašiny sú fantastické. Snáď jediná otázka, či k nim budeme mať kontinuálne dosť ľudí. A to musia byť aspoň takí dobrí, aké skvelé sú tie mašiny. Verím však, že sme pripravení dobre, že sa na F-16 nebudú len chodiť pozerať delegácie, ale budú lietať a plniť úlohy, na ktoré sú určené. Nie je a ani to nebude lacné,

lenže letectvo je drahé všade na svete. Keď ide o štát a jeho suverenitu, tak sa to musí akceptovať. A našim držím palce, nech im to lieta.“

Prílet F-16 sledoval aj generálmajor v. v. Martin Babiak. V rokoch 2010 – 2012 bol veliteľom vzdušných síl a od roku 1994 až do roku 2000 velil leteckej základni práve v Kuchyni: „Dnešný prílet je pre mňa úžasný aj preto, lebo ako slovenský prideľnec obrany v USA som mal česť byť nápomocný pri úvodnom kreovaní kontraktu na F-16,“ povedal nám. Pokračoval: „Vždy do Kuchyne prichádzam s určitou nostalgiou. Ako niekdajší veliteľ tejto základne a bývalý stíhací pilot sa teším, že stíhačky bude opäť počuť nasledujúce mesiace aj nad Záhorím. Hoci len dovtedy, kým pre ne dokončia meškajúce zázemie na Sliači.“

V súvislosti s neprimeranými prietahmi pri príprave letiska Sliač na prílet F-16 zaznelo ďalšie z ocenení ministra obrany Roberta Kaliňáka: „Chcem sa naozaj poďakovať obetavým pracovníkom sekcie majetku a infraštruktúry ministerstva obrany na čele s inžinierom Pinterom, ktorí za rekordných osem týždňov pripravili v Kuchyni ubytovanie pre tieto dve krásne dámy,“ usmial sa a ukázal na v sieti reflektorov žiariace stíhačky.

Sokoly aj Spartany

„Pred dnešným dňom sme museli splniť viacero úloh, ktoré vyplývali aj z požiadaviek americkej strany. Vráťane infraštruktúry areálu a prípravy objektov či hangárov,“ nadviazal plukovník Peter Výrostek, veliteľ 46. krídla Kuchyňa, doteraz aktívny pilot Spartanov. „Ťažiskové sú tiež nové opatrenia, ktoré sa dotýkajú bezpečnosti objektu letiska. Tiež sme pripravovali postupy na zosúladenie prevádzky dopravného letectva a stíhacieho letectva. Bude spoločná, ale dokážeme sa prispôsobiť, nevidím v tom žiadny veľký problém. Nové postupy a výzvy sú pre nás dôležitou skúsenosťou aj do budúcnosti v rámci spolupráce so spojeneckými vojskami.“

Plukovník František Pytlík, veliteľ 81. krídla Sliač, spokojne konštatoval: „Už máme na F-16, známych pod názvom Falcon, teda Sokol, vycvičených jedenásť pilotov a ďalší štyria sa pripravujú.“ Dodal, že riadenie letovej prevádzky v Kuchyni posilnia vojakmi letky riadenia zo Sliača. „Ubytovanie a stravovanie našich ľudí je riešené štandardnou vojenskou formou. Zároveň máme naplánované postupné rozlietavanie pilotov a zalietavanie lietadiel tak, aby sme dodržali všetky zásady bezpečnosti a pokračovali vo výcviku,“ avizoval veliteľ stíhačov plukovník František Pytlík. A aká je v jeho sliačskom krídle nálada?

„Aká? Jedným slovom výborná. Veď po zvládnutom náročnom výcviku sa nám z Ameriky vrátili špičkový vycvičení piloti a zabezpečovací personál, opäť lietame a skvelá technika posúva naše letectvo na oveľa vyššiu úroveň.“

„Chcem sa poďakovať príslušníkom vzdušných síl, že sa dôsledne pripravovali na príchod nových lietadiel, aby sme v najbližších mesiacoch postupne mohli preberať úlohu ochrany nášho vzdušného priestoru od našich susedov, ktorí nám posledné dva roky veľmi pomohli a za to im treba ešte raz veľmi poďakovať,“ pokračoval v oceneniach minister obrany Robert Kaliňák.

Z Karolíny na Záhorie

Slávnostný nástup letcov pred VIP hosťami po nácviokoch vedených podplukovníkom Murkom dopadol hrdo a bez chyby. Rovnako ako ešte pred ním plukovník Ed „Imax“ Castañeda a kapitán Sean „Slim“ Williams po 9,5-hodinovom lete z Greenville v Južnej Karolíne zakrúžili nad letiskom, aby vzápätí efektne preleteli nad pristávacou dráhou so zatiahnutým podvozkom a potom aj pristáli. „Tankovanie vo vzduchu prebiehalo štandardne, stroje sú vo výbornej kondícii a my s nimi, takže sme veľmi šťastní a poctení, že sme s nimi mohli priletieť, aby slúžili vašim vzdušným silám,“ pár minút po prilete nám s úsmevom povedal plukovník Castañeda, príslušník Národnej gardy štátu Indiana. Nie, jeho výber nebol náhodný. Aj on symbolizoval 30 rokov vzájomnej spolupráce našich ozbrojených síl a uvedenej národnej gardy.

Veľvyslanec USA Gautam A. Rana poďakoval prezidentovi Petrovi Pellegrinimu za to, že dohoda o obstaraní lietadiel sa uskutočnila počas jeho pôsobenia v premiérskom kresle. „Samozrejme, veľká miera uznania patrí aj Robertovi Ficovi, ktorý významnou mierou prispel pri rokovaniach,“ ocenil veľvyslanec skutočnosť, že zámer vznikol už za tretej vlády nášho aktuálneho premiéra.

Gautam A. Rana pokračoval: „Dnešný ceremoniál je ukážkou našich spoločných hodnôt a neochvejnej podpory kolektívnej obrany, preto pri príležitosti priletu týchto lietadiel chcem poblahoželať Slovensku aj k 20. výročiu vstupu do NATO. Tieto dve lietadlá nielen posilnia obranné schopnosti SR, ale tiež našu technologickú spoluprácu, v ktorej budeme pokračovať.“

„Keď sa moja vláda rozhodla pre nákup nových stíhačiek, netušili sme, že za našimi východnými hranicami môže vypuknúť vojna. Schopnosť Ozbrojených síl Slovenskej republiky brániť vlast je odvtedy oveľa naliehavejšia,“ zdôraznil prezident a hlavný veliteľ Ozbrojených síl SR Peter Pellegrini.

V 26 krajinách lieta okolo troch tisícok F-16, sedem stoviek ich je v Európe, najnovšiu verziu Block-70 vlastní nateraz v Európe len Slovensko. A tu sú slová uznania od R. Kaliňáka: „Na záver chcem poďakovať veľvyslancovi Gautamovi Ranovi ako zástupcovi vlády Spojených štátov, ako aj viceprezidentovi dodávateľskej spoločnosti Lockheed Martin OJ Sanchezovi aj za to, že i keď mali prvé dve lietadlá priletieť až koncom roka, už sú na Slovensku – takže aj takto spoločne môžeme osláviť 80. výročie Slovenského národného povstania. A už len želanie, aby všetko dobre fungovalo a aby sme dokázali dôstojne ubrániť všetky záujmy Slovenskej republiky.“

Poslanie, potenciál a šťastie

Náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR generál Daniel Zmeko pre Obranu konštatoval, že príchodom viacúče-

Plukovník Ed „Imax“ Castañeda a generál Daniel Zmeko

„Všetci si uvedomujeme, aké je náročné skokovo posunúť sa o viac ako dve generácia prakticky vo všetkých zbraňových systémoch a oblastiach. Dodávkou hardvéru sa naša cesta ku konečnému stavu len začína. Verím, že dokážeme nielen technicky a obslužne zosúladiť samotné lietadlo, ale zvládneme i nové postupy na jeho plné operačné využitie a zabezpečenie celého životného cyklu.“

generál Daniel Zmeko,
náčelník Generálneho štábu Ozbrojených síl SR

lových lietadiel F-16 Block 70 Ozbrojené sily SR pokračujú v strategickom zámere dosiahnutia požadovaných spôsobilostí pre bojisko 21. storočia v súlade s ich poslaním. Zdôraznil: „Všetci si uvedomujeme, aké je náročné skokovo posunúť sa o viac ako dve generácia prakticky vo všetkých zbraňových systémoch a oblastiach. Dodávkou hardvéru sa naša cesta ku konečnému stavu len začína. Verím, že dokážeme nielen technicky a obslužne zosúladiť samotné lietadlo, ale zvládneme i nové postupy na jeho plné operačné využitie a zabezpečenie celého životného cyklu.“

Prítomným v Kuchyni sa prihovril aj vojenský biskup František Rábek s témou oprávnenej obrany, ktorá je nielen právom, ale aj vážnou povinnosťou pre toho, kto je zodpovedný za život iných“. Záverečné slovo však dajme poslednému slovenskému display pilotovi MiG-29 a dnes zástupcovi veliteľa Vzdušných síl OS SR brigádnemu generálovi Martinovi Kuterkovi: „Na MiG-y iste nikto z nás, starších pilotov, nezabudne, ale bolo to lietadlo konštrukcie 70. rokov. Avionika síce prešla modernizáciou, no zbraňové vybavenie ostalo rovnaké, takže ich pôsobenie by bolo v súčasnosti oproti F-16 Block 70 veľmi limitované. Ide totiž o posun z 2. generácie až na 4,5 generáciu, čo poskytuje tomuto lietadlu obrovský potenciál. Veľmi sa teším, že naši piloti budú mať s F-16 ďaleko väčšie možnosti, ako sme mali my. Želám im veľa šťastia.“

Pavol Vitko

Foto: Jakub Neubauer, OS SR, SITA, US Air Force, autor

Viac zdravia pre vojsko aj Šariš

Posilnenie zdravotníckych kapacít na východnom krídle NATO, zlepšenie zdravotnej starostlivosti o občanov prešovského regiónu a ťažiskové posilnenie spôsobilostí v zdravotnej oblasti v rezorte obrany prinesie nová nemocnica, ktorú buduje naše ministerstvo v Prešove.

Pre ozbrojené sily bude táto nemocnica znamenať vysoký štandard poskytovania zdravotnej starostlivosti pre všetky naše útvary, ktoré sú dislokované na východnom Slovensku, pričom práve tu sme boli slabší, takže verím, že vojaci to ocenia," konštatoval podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák.

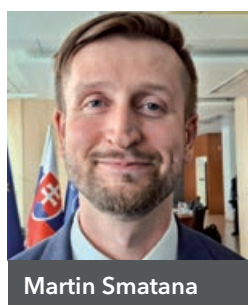
Robert Kaliňák

Desaťkrát väčšia

Prešovská fakultná nemocnica s poliklinikou, ktorá je tretou najväčšou štátnou nemocnicou na Slovensku, bola 1. júla prepodriadená spod ministerstva zdravotníctva do štruktúry rezortu obrany. Vyžiadali si to aj rastúce požiadavky rezortu obrany na zabezpečenie obrany a obranscapnosti Slovenskej republiky, dislokáciu vojenských útvarov na

východe našej krajiny a s tým súvisiace potreby rezortu na zabezpečenie špecifickej zdravotnej starostlivosti. „Celkové plánované investičné náklady na realizáciu investičného projektu sú odhadované na 550 miliónov eur bez DPH a budú v priebehu troch rokov hradené čisto z rozpočtu rezortu obrany," avizoval minister obrany. Dodal, že pri niektorých menších súvisiacich projektoch sa rezort zapojí do výziev, ktoré súvisia s eurofondami. Napríklad týkajúcich sa vedy a výskumu vrátane nákupu zariadení a prístrojov využiteľných v tejto oblasti.

„Ak hovoríme o novej nemocnici, ide vlastne o budovu s pôdorysom 140×140 metrov s tromi podzemnými a ôsmimi nadzemnými poschodiami. Postavíme ju v areáli súčasnej nemocnice. Tá pozostáva z trinástich starších pavilónov, no tento model už jednoznačne nevyhovuje," ozrejmil Marián Križko, vedúci 15-členného projektového tímu, ktorý je zároveň riaditeľom Ústrednej vojenskej nemocnice v Ružomberku. Mimochodom, v Obrane sme s ním publikovali články už pred desaťročím, keď bol šéfom výstavby a prvým riaditeľom policajno-vojenskej Nemocnice sv. Michala v Bratislave. Bola to vôbec prvá štátna nemocnica, ktorá bola u nás postavená po roku 1989. „Na Slovensku budeme špičkou a zvládneme v podstate akýkoľvek komplikovaný stav," avizoval 3. novembra 2015 na jej slávnostnom otvorení v prítomnosti predsedu vlády Roberta Fica, ministra vnútra Roberta Kaliňáka a ministra obrany Martina Glváča. Nevediac ešte, či zo strany pacientov bude o ňu vôbec dostatočný záujem. Ukázalo sa, že jeho slová sa naplnili a záujem bol a je oveľa väčší, ako jej kapacity. Aj preto dostal dôveru tiež v Prešove, kde ide o približne desaťnásobný projekt. „V Bratislave sme pre pacientov pripravili 120 lôžok, v Prešove ich bude v novej nemocnici 1 120," avizoval Marián Križko, lekár, ktorý je odbornosťou gastroenterológ. Ďalšie približne dve stovky lôžok pre dlhodobu chorých či paliatívnu starostlivosť budú situované v pôvodných pavilónoch, takže celkovo počet lôžok v Prešove narastie asi o dvesto. „Podobne ako Nemocnica Svätého Michala v Bratislave, Ústredná vojenská nemocnica v Ružomberku, aj nemocnica v Prešove bude určená predovšetkým pre občanov z civilu. Výkony pre vojakov budú do 15 %," avizoval R. Kaliňák.

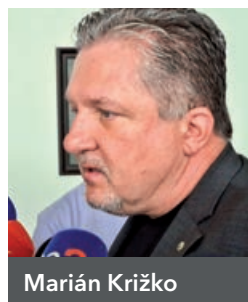
Martin Smatana

Obrana, zdravie, školstvo

Čo sa týka počtu zamestnancov, budúci model je postavený na počty väčšie o 20 % oproti súčasnému stavu, pričom aktuálne ich v prešovskej nemocnici pracuje 2 800," porovnal zdravotný analytik Martin Smatana, ktorý je súčasťou tímu. Bol už pri výstavbe sv. Michala, pričom participoval na výstavbe nemocníc nielen na Slovensku, ale aj v Bulharsku,

Rumunsku, Poľsku či Chorvátsku. „Brali sme do úvahy vývoj demografickej situácie, analyzovali využiteľnosť lôžok, pričom objekt nemocnice bude spĺňať energetický certifikát A0 a bude dosahovať technické a technologické štandardy na úrovni 21. storočia," potvrdil M. Smatana. Uviedol, že v podzemných poschodiach bude technická infraštruktúra nemocnice, laboratória, radiačná onkológia, rehabilitačné oddelenie a vyhradené priestory až do úrovne tajné. Avizuje, že na techniku bude vyčlenených 88 miliónov eur.

M. Križko ozrejmil, že jedna z najväčších zmien novej nemocnice bude v centralizácii operačných sál. Budú sa zdieľať, hoci je jasné, že aj podľa špecializácie a náročnosti výkonov budú rôzne kategorizované. „Dve plánujeme s robotickými systémami, tri budú veľké a spolu ich bude do 18. Nad tento rámec rátame s desiatkou jednodňových operačných sál, ktoré budú o poschodie nižšie."

Marián Križko

Oproti súčasnému stavu pribudne napríklad neurochirurgia. „Tú doteraz prešovská nemocnica nemala, pritom v rámci komplexnej starostlivosti je kľúčová. Nemali sme ani vlastné laboratória, tie aj v rámci finančného ozdravenia budeme mať vlastné. Navyššie rádiodiagnostické modality a násobne zvýšime počet cécetiek," avizuje MUDr. Križko.

Synergia rezortu obrany s ministerstvom zdravotníctva bude rozšírená aj o rezort školstva. „Z viacerých pôvodných budov, ktoré sa už prestanú využívať na zdravotnícke účely, vzniknú školiace strediská, alebo tam budú sídlieť vzdelávacie inštitúcie," avizuje minister R. Kaliňák. Zároveň nemocnica výrazne rozšíri spoluprácu s vysokými aj strednými školami príslušného zamerania.

Je najvyšší čas

„Ak sa bude dariť, po prípravných prácach by sa malo začať stavať koncom jari budúceho roka, stavba by mala byť hotová do konca roka 2026 a o niekoľko mesiacov nato by nemocnica mohla prijať prvých pacientov," avizoval minister R. Kaliňák s tým, že aj on vníma tento harmonogram ako šibeničný, „ale bez veľkých cieľov nevládneme ani tie malé". Preto si taký cieľ musíte vytýčiť, aby ste boli pod nejakým tlakom, aby ste dokázali robiť rýchle rozhodnutia, aby jednotlivé procesy išli zároveň popri sebe, samozrejme, bez toho, aby to išlo na úkor kvality.

Predstava budúcej prešovskej nemocnice

Minister potvrdil, že uvedený projekt je súčasťou civilno-vojenského rozhrania vzájomnej spolupráce a je dobré, keď sa časť z 2 % HDP vyčlenených na obranu využije práve takto. „O to viac, že je tu náš záujem o rozšírenie vojenského zdravotníctva, vrátane plánov na prípadne širšie využitie vojenskej poľnej nemocnice v prípade potreby doma, ako aj v rámci jej možnej účasti v operáciách medzinárodného krízového manažmentu,“ avizoval minister obrany Robert Kaliňák.

A čo hovorí veliteľ vojenského zdravotníctva – hlavný lekár brigádny generál Roman Jantoš? „Zaradenie štátnej príspevkovej organizácie Fakultná nemocnica s poliklinikou J. A. Reimana Prešov do systému vojenského zdravotníctva má pre rezort obrany, ako aj pre samotné Ozbrojené sily SR veľký význam. Do vojenského zdravotníctva pribudne nemocnica, ktorá bude okrem poskytovania zdravotnej starostlivosti hradenej z verejného zdravotného poistenia vykonávať aj tzv. špecifickú zdravotnú starostlivosť, ktorá je hradená z rozpočtu rezortu obrany. Zároveň bude plniť úlohy v súvislosti so vzdelávaním a výcvikom pre zdravotníckych pracovníkov OS SR, či už to budú vojenská lekári, zdravotné sestry, záchranári, laboranti a podoba.“ Brigád-

ny generál Jantoš ozrejmuje, že už teraz má veliteľstvo vojenského zdravotníctva umiestnených v prešovskej nemocnici sedem profesionálnych vojakov, teda lekárov a sestier. Dodáva: „Je vysoko pravdepodobné, že počty vojenského personálu sa budú v Prešove postupne zvyšovať, a tak ako napríklad Ústredná vojenská nemocnica SNP Ružomberok, aj prešovská nemocnica bude mať aj svojich >kmeňových< profesionálnych vojakov. Vytvorenie a rozvoj vojenských činností v nemocnici v Prešove je totiž nevyhnutným predpokladom na jej prípravu v oblasti zabezpečenia obrany a obranyschopnosti Slovenskej republiky.“

„Výstavba takej veľkej nemocnice bude skutočne míľnikom v poskytovaní zdravotnej starostlivosti v Prešove, ale aj v celom regióne. Rovnako verím, že to bude dobrý dôvod pre skúsených, ale aj začínajúcich mladých lekárov neopustiť túto krajinu a podať sa udržať odborné kapacity v krajine a na východe,“ povedal pre Obranu primátor Prešova František Olša. A čo hovorí na novú nemocnicu veliteľ 51. krídla Prešov plukovník Štefan Okoš? „Určite bude mať pozitívny význam pre nás a naše rodiny, aj pre celé okolie. Už aby tu bola.“

Pavol Vitko • Foto: Jakub Neubauer, autor

Letné aktivity rezortu obrany pre deti a mládež boli úspešné

Zelené leto

Počas letných prázdnin sa uskutočnili mnohé detské tábory. Denné, ale aj týždňové. Organizovali ich vojenské útvary, zariadenia, AOS Liptovský Mikuláš, ako aj Ordinariát OS a OZ SR, Ústredie ekumenickej pastoračnej služby v OS a OZ SR, Vojenská polícia, Centrum výcviku Lešť či ďalšie zložky, útvary a zariadenia rezortu.

Letné tábory pre deti vojakov a zamestnancov rezortu obrany sa konali po celom Slovensku od západu po východ. Je potešiteľné, že ich počet i úroveň sa z roka na rok zvyšuje. Po nie celkom pochopiteľnej prestávke sa znova blýska na lepšie časy aj pre stredoškôľakov. Prvou lastovičkou bol Kemp Lešť. Vojaci priznávajú, že letné tábory im výrazne pomáhajú v starostlivosti o deti. Na druhej strane aj deťom pomáhajú získať lepšiu predstavu o tom, v akých podmienkach pracujú a plnia úlohy ich rodičia. Táborov bolo tohto roku veľa. Niekoľko z nich vám približujeme. Ale jeden sa predsa len trochu vymyká.

Policaji a domováci

V roku 2011 sa začala neformálna spolupráca medzi Detským domovom v Kráľovej Lehote a odborom krízového manažmentu, výcviku a kynológie Vojenskej polície Vlkanová – Hronsek. Na začiatku bol priateľský rozhovor medzi dnes už bývalým

starším inšpektorom oddelenia krízového manažmentu rotným Pavlom Klaučom, rodákom z Kráľovej Lehoty, a vychovávateľom z Detského domova Liptovský Hrádok, pracovisko Kráľová Lehota (dnes Centrum pre deti a rodiny) Mariánom Beňom.

„Spolupráca postupne naberala na obrátkach. Som rád, že práve vďaka táboru naši chovanci začali priaznivo nazerať na vojenské povolanie. Oceňujem, že vojenská polícia z Vlkanovej vytvorili pre náš domov účet, cez ktorý prispievajú na chod nášho detského domova, najmä na voľnočasové aktivity,“ hovorí Marián Beňo. V tomto roku bol tábor na konci júla a začiatkom augusta. Vojenská polícia z Vlkanovej pripravili zaujímavý program. Podplukovník Marián Turanský, riaditeľ odboru výcviku a kynológie VP Vlkanová – Hronsek hovorí: „Spočiatku to boli len statické ukážky výstroja, výstroja a praktické ukážky. Postupne sme prešli na formu viacdnňového, teraz už týždňového programu s vojenskou tematikou. Sme radi,

že sa stretá s pozitívnou odozvou. Tajne dúfame, že z chovancov raz vyrastú budúci príslušníci OS SR či dokonca vojenski policajti.“

Rotmajster Milan Gmitter z odboru výcviku a kynológie Vlkanová – oddelenie špeciálneho výcviku dodáva, že deti si okrem iného vyskúšali zdravotnú prípravu zameranú na strelné poranenia, pretože hneď na úvod po príprave stanov a lôžok nasledovala strelecká príprava. Druhý deň už pokračoval v Centre výcviku Lešť na Bralcoch na lezeckej ceste Via Ferrata, ktorá mala veľký úspech. Tretí deň domováci navštívili vojenských kynológov, ktorí si pripravili ukážky práce so služobnými psami. Po presune na chatu vzdušných síl v Kráľovej Lehotě vojenski policajti deťom predstavili základy topografie. Marián Beňo ďakuje riaditeľovi Vojenskej polície plukovníkovi Róbertovi Betákovi a riaditeľovi odboru výcviku a kynológie podplukovníkovi Mariánovi Turanskému, ako aj zúčastneným vojenským policajtom za osobnú angažovanosť a podporu pri organizovaní tábora pre deti z Centra pre deti a rodiny Liptovský Hrádok. „Deti sa už teraz tešia na ďalší ročník!“

A výstižná správa o zmysle tábora prišla vojenským policajtom zopár dní po jeho ukončení. Bianca Keszegová, ktorá má jasný cieľ stať sa raz vojenskou policajtkou, napísala: „Pred šiestimi rokmi som mala možnosť byť u vás v tábore prvý raz a odvtedy sa každý rok s radosťou vraciam. Vaša odvaha, profesionalita a odhodlanie sú pre mňa veľkou inšpiráciou. Vaša práca je nesmierne dôležitá a neoceniteľná, vážim si všetko, čo pre nás robíte. Vždy máte pre nás skvelý program, ktorý nám dá veľmi veľa do života a za to vám patrí môj veľký obdiv a vďaka, ste pre mňa vzorom a motiváciou. Ste úžasní!“

Deti, vojaci a duchovní

V priestoroch Horského hotela Granit Smrekovica v pohorí Veľká Fatra sa už tradične v lete uskutočňuje detský tábor Ordinariátu Ozbrojených síl a ozbrojených zborov SR pre štýridsať detí vojakov i civilných zamestnancov. Dva desaťdňové turnusy viedli starší kaplán 22. mechanizovanej práporu Michalovec kapitán Ján Čupalka a štábný kaplán 2. mechanizovanej brigády Prešov kapitán Slavomír Krajňák.

Aj v tomto roku pripravili pre deti od 6 do 15 rokov zaujímavý športový, duchovný i poznávací program. Jeho súčasťou sa stala vďaka spolupráci s ordinárom OS a OZ SR Mons. Františkom Rábekom návšteva členov UN – Veteran Slovakia pod vedením jeho prezidenta plukovníka v. v. Štefana Jangla a podplukovníka v. v. Bernarda Rošteckého, ktorí deťom prichystali zábavno-branné podujatie. Deti súťažili v streľbe z luky, airsoftových zbraní a vzduchových pištoľí. Podľa kapitána Krajňáka tradičný čas zábavy, hier, spoznávania, každodenných bohoslužieb v najvyššie položenej kaplnke, ako aj výletov a túr so záverečným ohodnotením súťaží hodnotnými cenami prispelo aj tento rok k úspešnému zavŕšeniu tábora.

Jeden deň pripravili pre účastníkov tábora zaujímavé ukážky vojenskej techniky a vybavenia, ako aj športové hry a súťaže príslušníci trenčianskej brigády spoločnej podpory pod vedením rotmajsterky Stanislavy Hupkovej a Veliteľstva vojenského zdravotníctva OS SR z Ružomberka, ktorých viedol štábný nadrotmajster Jozef Smutný. Deti si pochvaľovali prítomnosť vojakov i plavbu loďou po Liptovskej Mare, kúpanie na prírodnom kúpalisku. Pätnásťročná Tamara zo Zvolena tu bola už ôsmy raz. „Vždy sa rada vraciam, je to súčasť mojich prázdnin. Aj keď teraz už naposledy,“ povedala. Tábor na Smrekovici sa páčil aj štrnásťročnej Sofii z Bratislavy

a rovnako starému Tobiasovi zo Zvolena. Naopak, premiéru v ňom zažila šesťročná Lenka z Fintíc pri Prešove. „Páčili sa mi hry, plavba, súťaže a ukážky. Rada sa sem vrátim.“ Rovnako sa vyjadril aj deväťročný Richard z Liptovského Mikuláša.

Ekumenické prázdniny

Ústredie Ekumenickej pastoračnej služby v OS SR a OZ SR sa cez leto okrem iného podieľalo na organizácii Vojenského kresťanského tábora na chate Havranovo v Belianskej doline.

Táborníci, rozdelení do štyroch skupín, mali postupne príležitosť otestovať svoje fyzické možnosti a silu ducha pri náročnom výstupe na Chatu pod Borišovom, kde pomohli chatárom plniť rôzne drobné úlohy. Trpezlivosť a schopnosť znášať monotónnosť trénovali pri kopaní zákopu polievkovými lyžicami a pochádzaním lesnou cestičkou. Poslednou výzvou bolo budovanie obranného valu, k čomu každý tím prispel časťou palisády.

Letný biblický tábor sa tentoraz uskutočnil v prekrásnom prostredí Tatier. Deti absolvovali výlety a návštevy rôznych atrakcií. Medzi iným aj splav Dunajca na pltiach, navštívili hrad Stará Ľubovňa, turistiku na Hrebiebok a k Studenovodským vodopádom, plavili sa loďou po Liptovskej Mare... Počas horúcich dní bol priestor aj na osvieženie v popradskom aquaparku. Účastníci tábora navštívili historické chrámy a hrad v Kežmarku, Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši, Oblastné stredisko Horskej záchrannej služby v Starom Smokovci, Beliansku jaskyňu a Múzeum TANAP-u v Tatranskej Lomnici. Vo Veľkom Slavkove ich navštívili policajná preventistka z OR PZ Poprad, dopravní policajti a popradskí hasiči s technikou.

Centrum výcviku Lešť v spolupráci s veliteľstvom vzdušných síl vo Zvolene zorganizovali denný detský letný tábor pre deti profesionálnych vojakov a zamestnancov CV Lešť. Program tábora sa niesol v znamení témy Ježiš je Boh, ktorému na nás záleží. Pripravila ho dekanke Veliteľstva Vzdušných síl OS SR poručíčka Katarína Začková a kaplán CV Lešť nadporučík Tomáš Kuník. Deti sa oboznámili s jednotlivými leštianskymi výcvikovými zariadeniami ako vododrom či lezecké prekážky. Navštívili aj Múzeum SNP v Banskej Bystrici, kúpalisko Kováčová a hrad Modrý Kameň.

Misia bez mobilov

Poľovnícky zámoček Antonstál v Luborčianskej doline v Bielych Karpatoch neďaleko moravskej hranice sa stal dejiskom letného tábora Misia Delta pre deti profesionálnych vojakov a zamestnancov vojenskej správy od 8 do 14 rokov.

Vedúca tábora Gabriela Tučeková z trenčianskej agentúry Snliečko konštatovala, že v tábore sa stretlo 44 detí prevažne zo západného a z časti stredného Slovenska, no nechýbali ani dvaja Košičania. Výhodou bolo podľa nej, že tábor sa uskutočnil v priestore, ktorý je mimo pokrytia mobilným signálom. Deti sa preto mohli plne venovať zaujímavému programu. Každý deň sa začínal o siedmej budičkou a spoločnou rozvíčkou a končil o desiatej večer večierkou. Najzaujímavejšie boli rozvíčky, ktoré viedli vojačky zo 71. práporu podpory velenia Trenčín. Spoločne s kolegami pripravili pre deti tzv. Rambodráhu, ktorá poriadne preverila ich fyzickú pripravenosť. Deťom sa páčil aj splav na rieke Váh, aktivity na kúpalisku či v lese a okolí tábora. Hravou formou sa oboznámili s pravidlami prvej pomoci, topografickej a poradovej prípravy, lesnou flórou a faunou, ochra-

nou prírody či výstavbou a údržbou táboriska. Nechýbali ani opekačky, streľby na terč airsoftkou, lukom a prakom, alebo napínava nočná hra.

Jedenásťročnú Natašu zo Senca, jej rovesníka Lukáša z Bratislavy či o rok staršiu Tamarku z Trenčína zaujali splav i zdolávanie prekážok Rambodráhy. Osemročnú Karolínu z Vrbového, trinásťročného Lukáša zo Serede či o rok mladšiu Sáru Miu z Beladíc zasa uchvátil vojenský režim. Štrnásťročný Adam z Košíc ocenil strelecké disciplíny i poradovú prípravu pod vedením vojačiek z trenčianskeho útvaru.

Obnovená tradícia

Po niekoľkoročnej prestávke sa rezort obrany pokúša znova nadviazať na tradície práce so stredoškolskou mládežou. Hlavný štátny radca oddelenia podporných programov sekcie personálnych a sociálnych činností MO SR Karol Brehovský po skončení kempu spokojne konštatoval, že sa podarilo znova vytvoriť zárodok tradície branno-športových hier a podujatí pre stredoškolákov.

„Chceme nadviazať na všetko dobré, čo bolo v tejto oblasti urobené. Spolupracujeme s OS SR, CV Lešť, naším cieľom je, aby aktivity pomohli stredoškolákovi v orientácii, budovaní pozitívneho vzťahu k ozbrojeným silám – a v budúcnosti by mohli pozitívne ovplyvniť aj regrutáciu. Deti sa aj takýmto spôsobom aspoň trochu oboznámili s podmienkami práce ich rodičov,“ pripomína Karol Brehovský. Hlavou zabezpečenia Kempu bola riaditeľka odboru logistickej podpory CV Lešť majorka Mária Lišaniková. Aj podľa nej je obnovenie tradičných akcií pre stredoškolákov dobrý krok. Jej manžel major Igor Lišaník so svojím tímom pripravil pre účastníkov kempu množstvo zaujímavých disciplín. Nadporučík Miro-

slav Haško z CV Lešť vytvoril atraktívne súťaže. Napríklad aj nočný prepad. „Ukázal mladým dievčatám a chlapcom, že musia pracovať v tíme, spoločne riešiť situácie. Uniesli im inštruktorov, deti sa rozutekali do lesa, museli hľadať útržky a poskladať z nich mapu. V nej boli informácie, ako sa dostať k skrytej vysielateľke a privolať pomoc príslušníkov žilinského 5. pluku špeciálneho určenia, ktorí ich potom zachránili. Špeciálom odovzdali získané informácie z mapy o tom, kde sa nachádza teroristická skupina, kde držia ich vedúci. Celú akciu mohli sledovať z bezpečnej vzdialenosti,“ konštatuje nadporučík Haško. V tábore pôsobil aj čatár Tomáš Vlačuha z 81. krídla Sliač. Mal na starosti poradovú prípravu, koordinovanie celej činnosti tábora. Dokonca sa mu podarilo chlapcov a dievčatá naviesť na pochodový spev, do ktorého sa im spočiatku veľmi nechcelo.

Účastníci tábora zažili zlaňovanie z makety vrtuľníka na strechy, na pontón, súťaž raftov na vodnej ploche, sebaobranu, prekonanie skalných prekážok – ferraty, prekážkovú dráhu CIZMA a ďalšie atraktívne aktivity. Pätnásťročná Emma zo Zvolena, rovnako stará Nina z Trnavy či Linda z Pliešoviec a o rok staršia Tamara z Dolného Kubína si pochvalovali nočný prepad, súťaž raftov, zlaňovanie i prekonávanie skalných prekážok. Sedemnášťročný Ján z Liptovského Mikuláša ocenil, že získal prehľad o vojenskom remesle: „Kemp ma upevnil v presvedčení, že chcem ísť do ozbrojených síl. Pred táborom som ešte váhal...“

Podľa ohlasu všetkých zainteresovaných sa zdá, že obnovená tradícia branno-športových hier pre stredoškolskú mládež nabrala správny smer. Verme, že si ho udrží. Pre dobro detí i ozbrojených síl.

Jozef Žiak • Foto: autor, OS SR

Čestnosť, zdatnosť, odolnosť, lojalita

Riaditeľ Vojenskej polície plk. Róbert Beták (1981) promoval na Akadémii ozbrojených síl v špecializácii vojenská automobilová doprava. K tejto oblasti sa viaže aj začiatok jeho služby. Od roku 2010 pôsobí vo Vojenskej polícii, kde v roku 2003 ukončil službu v hodnosti plukovník jeho otec. R. Beták začínal v ochrane objektov, najdlhšie pôsobil v oblasti ochrany osôb a sprevádzania. Do súčasnej funkcie nastúpil z pozície zástupcu riaditeľa odboru policajného výkonu Bratislava.

Čo sú aktuálne ťažiská činnosti Vojenskej polície?

Vojenská polícia v tomto roku oslávila 33 rokov. Je najstaršou profesionálnou zložkou ozbrojených síl. Vznikla ešte v rámci bývalej federálnej armády ČSFR 21. januára 1991. Dnes však nie je súčasťou Ozbrojených síl SR, ale ministerstva obrany, takže riaditeľ je priamo podriadený ministrovi obrany, ktorý ho aj menuje či odvoláva. Úlohy policajnej ochrany

Ministerstva obrany Slovenskej republiky, Ozbrojených síl SR a ostatných zložiek rezortu zabezpečujeme na základe zákona č. 124/1992 Zb. o Vojenskej polícii v znení neskorších predpisov. Naše spôsobilosti a postupy vychádzajú zo štandardizačných dokumentov prijatých v rezorte ministerstva obrany a sú aj v zmysle príslušných doktrín krajín Severoatlantickej aliancie. Medzi naše hlavné spôsobilosti patrí poriadko-

vá a dopravná služba, odhaľovanie a dokumentovanie trestnej činnosti, ochrana objektov, ochrana osôb a sprevádzanie, ako aj kynológia.

Vaše základné štruktúry?

Aktuálna organizačná štruktúra Vojenskej polície pozostáva zo šiestich odborov. Odbor policajných činností, odbor prípravy a plánovania operácií, odbor podpory, ako aj oddelenie vnútorného riadenia a kontroly sídli v Trenčíne. Odbor výcviku a kynológie je dislokovaný vo Vlkánovej-Hronseku. Máme aj odbory policajného výkonu Bratislava a Prešov.

Ostávajú, alebo ich budete modifikovať?

Na rozširujúci sa rozsah pôsobnosti a širokú škálu úloh reagujeme návrhom adekvátnej úpravy našej organizačnej štruktúry, ktorú sme už v tomto roku predložili a bola schválená. Kľúčovou ambíciou je rozšírenie oddelenia ochrany osôb a sprevádzania odboru policajného výkonu Bratislava, najmä vzhľadom na nárast úloh v oblasti ochrany osôb, ale aj kvôli nárastu preprav vojenského materiálu a techniky na území Slovenskej republiky. Rozšírenie oddelenia všeobecného výcviku a tiež oddelenia špeciálneho výcviku, odboru výcviku a kynológie Vlkánová-Hronsek, je z dôvodu skvalitnenia a dlhodobej udržateľnosti poskytovanej odbornej prípravy.

Sú množstvo a hustota vašich pracovísk dostatočné?

Organizačná štruktúra je založená na teritoriálnom princípe. Odbor policajného výkonu Bratislava zahŕňa oddelenie policajného výkonu Bratislava, Nitra, Topoľčany a detašované pracoviská Kuchyňa, Hlohovec a Trenčín. V podriadenosti prešovského odboru je tamojšie oddelenie policajného výkonu, ako aj oddelenia Michalovce, Zvolen, Martin a detašované pracoviská Liptovský Mikuláš, Rožňava, Lešť a Žilina. Vzhľadom na aktuálne prebiehajúcu septembrovú reorganizáciu považujem hustotu oddelení a detašovaných pracovísk za postačujúcu. Samozrejme, na rozmiestnenie jednotiek OS SR a aktuálnu bezpečnostnú situáciu sme schopní reagovať prípadnými zmenami.

Ako pokročil proces posilňovania vašich kompetencií?

Posledným procesom posilňovania kompetencií Vojenskej polície bolo rozšírenie pôsobnosti na osoby, ktoré páchajú priestupky v súvislosti s používaním bezpilotných prostriedkov v chránenom vojenskom objekte a na osoby, ktoré vstupujú do chráneného vojenského objektu.

Máte ambíciu ísť ďalej?

Vzhľadom na dynamiku vývoja spoločnosti sa, pochopiteľne, formuje aj rozsah našich kompetencií. V oblasti vyšetrovania máme ambíciu rozšíriť pôsobnosť na vojakov, ktorí páchajú trestné činy v misiách, a zahraničných vojakov páchajúcich trestné činy na území SR. Okolnosti v súvislosti s atentátom na premiéra priniesli potrebu rozšíriť kompetencie Vojenskej polície aj smerom k zaisťovaniu osobnej bezpečnosti ministra obrany a ním určených osôb.

Ako sa možno stať vojenským policajtom?

Vojenský policajt je zároveň vojakom a na prijatie do štátnej služby sa na neho vzťahujú všetky podmienky ustanovené zákonom č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov v znení neskorších predpisov. Pri prijatí uchádzačov z iných „silových“ zložiek alebo aj z civilného prostredia formou regrutácie spolupracujeme s Personálnym úradom OS SR. Na základe našich požiadaviek nám tento úrad na prijatie do štátnej služby vyberie najvhodnejších uchádzačov. Hodnotia sa podľa svojho celkového profilu, ako aj v spojitosti so špecializáciou a vzdelaním, aké sa na aktuálne voľné funkcie požaduje. Naším kolegom sa môže stať tiež profesionálny vojak, a to na základe jeho žiadosti o vyčlenenie na plnenie úloh Vojenskej polície. Samozrejme, aj v tomto prípade si vyberáme najvhodnejších žiadateľov. Posudzujeme vzdelanie, priebeh doterajšej služby, kurzy, jazykové zručnosti, fyzickú zdatnosť a celkovo vhodnosť žiadateľa na voľnú funkciu. Všetky konkrétnejšie informácie nájde každý záujemca na našej webovej stránke.

Je záujem o službu vo Vojenskej polícii dostávajúci?

Záujem je veľký. Preto si v súčasnosti môžeme z množstva záujemcov vyberať najkvalitnejších. A vzhľadom na spomenutú reorganizáciu sa tešíme na nových kolegov.

Koľko máme vojenských policajtiiek?

Ich počet je na úrovni 9 percent a v ostatnom období mierne stúpa.

Čo by ste ponúkli tomu, kto váha, či sa má uchádzať o uniformu vojenského policajta?

Vojenská polícia má v rámci Ministerstva obrany SR jedinečné postavenie a vyžaduje si najkvalitnejší personál. Nie je to však iba o vzdelaní a výcviku, ale predovšetkým o vnútornom presvedčení, morálke, osobnej motivácii a vernosti Slovenskej republiky. Vojenský policajt môže byť zároveň úspešný len

v prípade dobrej fyzickej zdatnosti, psychickej odolnosti a zdravotnej kondície.

Čo je na službe vojenského policajta najnáročnejšie?

V zmysle zákona o Vojenskej polícii vojenský policajt vystupuje ako verejný činiteľ a ak si to vyžaduje situácia, je povinný aj mimo služby vykonať služobný zákrok. Keďže pri plnení úloh prichádza v službe do kontaktu a konfrontácie tiež s osobami, ktoré porušujú zákon, je samozrejmé, že musí byť spôsobilý sa s takou situáciou vyrovnávať a v zákonných medziach môže zasahovať do základných práv a slobôd iných osôb. O to dôležitejšie je neustále zvyšovanie právneho povedomia.

Do akej miery participujete na dodržiavaní bezpečnosti a poriadku na verejných podujatiach?

V zmysle zákona sa podieľame tiež na zabezpečovaní disciplíny a poriadku na verejnosti, ako aj disciplíny a poriadku vo vojenských objektoch, priestoroch a na miestach, kde prebiehajú vojenské operácie alebo vojenské akcie. Rovnako zabezpečujeme poriadok pri podujatiach

Dobrý vojenský policajt je komplexným profesionálom, čestný, fyzicky zdatný, odolný voči stresu, disciplinovaný, komunikatívny, rozhodný, tímový, empatický a lojálny.

tiach organizovaných rezortom obrany. Pri zaistení ochrany určených osôb spolupracujeme aj s Úradom na ochranu ústavných činiteľov a diplomatických misií. V súvislosti s bezpečnosťou v cestnej premávke, plus so zabezpečením verejného poriadku spolupracujeme s Policajným zborom SR.

Koľkých kolegov vysielate do operácií medzinárodného krízového manažmentu?

Aktuálne je v misii OSN UNFICYP na Cypre sedem našich príslušníkov. V operácii NATO MISSION IRAQ je nasadený v Iraku jeden kolega. V aliančnej vojenskej operácii Predsunutá prítomnosť v Lotyšsku pôsobia dvaja a vo vojenskej operácii Európskej únie EUFOR Althea v Bosne a Hercegovine slúžia v štruktúre jednotky medzinárodnej vojenskej polície dvaja prísluš-

níci. Taktiež máme kolegu, ktorý pôsobí v Mnohonárodnej bojovej skupine v rámci Enhanced Vigilance Activities (eVA) na Lešti. Je to síce doma na Slovensku, ale je v každodennom kontakte s jednotkami a vojskami partnerských krajín, takže jeho činnosti a aktivity sú v podstate v medzinárodnom prostredí. V súčasnosti má Vojenská polícia aj jednu dôstojnícku pozíciu v NATO Centre výnimočnosti Vojenskej polície v poľskej Bydhošti. V oblasti medzinárodného krízového manažmentu máme ambíciu pokračovať v aktuálnom obsadení a prípadné rozšírenie našej pôsobnosti by muselo byť predmetom príslušných rokovaní.

Ste spokojný s vašou výzbrojou, výstrojom a technikou?

Ako riaditeľ Vojenskej polície asi nikdy nebudem celkom spokojný, nakoľko stále bude priestor kam sa posúvať a čo zlepšovať. Z aktuálnych cieľov by som spomenul snahu o pravidelnú obmenu vozidiel, motoriek či ručných zbraní. Hovoríme aj o kolesových obrnených vozidlách 4x4. Usilujeme sa o zabezpečenie moderných a kompatibilných spojovacích prostriedkov. Dôležité je vytvorenie jednotného komplexného informačného systému s možnosťou medzirezortného zdieľania informácií. V oblasti infraštruktúry je to dobudovanie polygónu pre výcvik vodičov, rekonštrukcia druhej strelnice v Hronseku či ubytovacieho zariadenia vo Vlkanovej. Zároveň som veľmi rád, že sme si v lete prevzali trinásť nových služobných vozidiel za účasti generálneho tajomníka služobného úradu ministerstva obrany Petra Krajčíroviča a otvorili sme v Centre výcviku a kynológie vo Vlkanovej-Hronseku zmodernizovanú strelnicu.

Aká je podľa vás charakteristika ideálneho vojenského policajta a čo zo svojej pozície nebudete tolerovať?

Jednoznačne nebudem tolerovať neplnenie povinností, neochotu vzdelávať sa a pracovať na sebe a nedodržiavanie disciplíny. Pretože dobrý vojenský policajt je komplexným profesionálom, mal by byť fyzicky zdatný, čestný, disciplinovaný, odolný voči stresu, komunikatívny, rozhodný, tímový hráč, empatický, ale zároveň musí spĺňať podmienky odbornosti na výkon svojej funkcie. Zároveň by som vyzdvihol lojalnosť k Vojenskej polícii a rezortu obrany. Ku všetkým, ktorí sa o to snažia, mám úctu a za ich službu im ďakujem. Pretože len takto môže vojenský policajt efektívne prispievať k bezpečnosti, poriadku a riadnemu plneniu stanovených úloh.

Pavol Vítko • Foto: Jakub Neubauer

TÉMA

Škola dôstojníkov

Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika je štátnou vysokou školou. Jej sídlom je Liptovský Mikuláš. Minulý rok začala šieste desaťročie svojej histórie. Aká je Akadémia ozbrojených síl dnes?

Príbeh Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika so sídlom v Liptovskom Mikuláši sa píše od septembra roku 1973, keď sa začalo vyučovanie na Vyskej vojenskej technickej škole Československo-sovietskeho priateľstva (VVTŠ) v Liptovskom Mikuláši. Po novembri 1989 došlo vo VVTŠ k podstatným zmenám. Ku koncu roka 1990 sa uskutočnili prvé voľby do akademického senátu školy a senátov fakúlt. Zákonom Národnej rady SR č.185/1993 Z. z. z 15. júla 1993 bola zriadená Vojenská akadémia v Liptovskom Mikuláši, ktorá vznikla zlúčením Vyskej vojenskej technickej školy v Liptovskom Mikuláši a Vyskej vojenskej pedagogickej školy v Bratislave.

Prvého septembra 2004 Vojenská akadémia formálne zanikla. Vznikla Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika a Národná akadémia obrany maršala Andreja Hadíka – tú však k 31. augustu 2008 zrušili a jej funkcie prevzala AOS.

V roku 2016 prešla AOS komplexnou akreditáciou. Získala právo udeľovať akademické tituly v príslušných študijných programoch. Na základe Zmluvy o spolupráci medzi AOS a Technickou univerzitou v Košiciach od akademického roka 2016/2017 prijíma TUKE študentov/kadetov na druhý stupeň vysokoškolského štúdia na leteckej fakulte.

Na základe dohody medzi MO SR a MO ČR o vysokoškolskom štúdiu príslušníkov OS SR na Fakulte vojenského zdravotníctva Univerzity obrany od akademického roka 2017/2018 prijímajú študentov/kadetov na magisterské štúdium v dennej forme v Hradci Králové. V roku 2018 bola podpísaná dohoda o štúdiu príslušníkov Ozbrojených síl SR na Fakulte vojenského leadershipu Univerzity obrany v Brne. V roku 2018 Akadémia ozbrojených síl úspešne získala úplnú inštitucionálnu akreditáciu NATO.

Z prorektora veliteľ brigády

Plukovník Štefan Acsai, ktorý má bohaté skúsenosti z pôsobenia v ozbrojených silách i v zahraničných operáciách, sa pred vyše rokom stal prorektorom pre vojenské veci AOS. Vtedy oznámil, že jednou z jeho hlavných úloh je aktualizácia vojenskej prípravy – vojenského programu, za ktorý zodpovedá.

Bývalý prorektor plk. Štefan Acsai medzi kadetmi

Jeho misia na Liptove sa toto leto skončila a prvého augusta prebral velenie 1. mechanizovanej brigády v Topoľčanoch. Čo sa mu podarilo uskutočniť zo svojich zámerov v AOS? Hovorí, že posledná verzia vojenského programu bola aktualizovaná v roku 2019. To už samo o sebe vypovedá, že nastal čas na jeho revíziu.

Revízia vojenského programu

„Krátko po nástupe som inicioval zostavenie komisie na revíziu vojenského programu. V komisii má zastúpenie AOS, ale aj jednotlivé zložky OS SR. V priebehu procesu dostala škola za

úlohu tiež zintenzívniť jazykovú prípravu kadetov. Čo to pre nás znamená? Aby náš absolvent dosiahol stupeň jazykovej pripravenosti z anglického jazyka po ukončení 3. ročníka na úrovni STANAG 1 a na záver štúdia na úrovni STANAG 2. Od vedenia OS SR sme dostali požiadavku na nový profil absolventa vysokoškolského vzdelávania, resp. kariérneho vzdelávania na splnenie požiadaviek na vojenskú hodnosť poručík a nadporučík,“ hovorí plukovník Acsai.

A ako do tohto procesu zapadá sústredený poľný výcvik kadetov (prvého až tretieho ročníka, štvrtáci sa cvičia v pozíciách riadiacich zamestnaní – ve-

liteľov čiat), čo sa v ňom udialo nové, kde všade kadeti jednotlivých ročníkov tohto roku absolvovali sústredený výcvik? Podľa bývalého prorektora sústredený poľný výcvik je v podstate vyvrcholením celoročnej prípravy v rámci vojenského programu. Jeho splnenie je podmienkou na úspešné absolvovanie štúdia. Dlhodobou sú veľkým problémom výcvikové priestory. Naš najväčší výcvikový priestor, CV Lešť, je pre kadetov už prakticky neprístupný, čo nie je pre ich výcvik dobré. Tento rok ho nahradil VVP Turecký Vrch, kde cvičil 2. ročník, VVP Kamenica nad Cirochou, kde cvičil 3. ročník a najhoršie dopadol 1. ročník, ktorý cvičil v okolí AOS. Kadeti 4. ročníka sa podieľajú na všetkých výcvikoch v riadiacich pozíciách.

Pozitívom výcviku je, že sa podarilo zintenzívniť medzinárodnú spoluprácu. Plukovník Acsai si pochvaľuje predovšetkým spoluprácu s Univerzitou obrany Brno (UNOB). „Českí kadeti spolu s inštruktorom boli už na našom februárovom sústredenom poľnom výcviku vo VVP Kamenica nad Cirochou a zúčastňujú sa aj na súčasnom výcviku druhákov vo VVP Turecký Vrch. Naši kadeti sa v septembri spolu s inštruktorom zúčastnia výcviku v Českej republike. V budúcnosti chceme spoluprácu ešte zintenzívniť. Aktuálne zintenzívňujeme aj spoluprácu s Hellenic Army Academy (HAA) v Aténach. V júni som ju v rámci programu Erasmus+ navštívil. Rokovali sme napríklad o výmene študentov v jeho rámci, ponuke zúčastniť sa na poľných výcvikoch a výmenných pobytoch pedagógov a profesionálnych vojakov. V rámci Summer Military Training Program boli traja naši študenti v Grécku.“

Rector Akadémie ozbrojených síl generála M. R. Štefánika Aurel Sabó:

Skutočne vojenská akadémia

Vakej kondícii nastupuje Akadémia ozbrojených síl do svojho 51. školského roka?

V dobrej. Svedčí o tom aj fakt, že na jar sme získali podľa požiadaviek novej legislatívy inštitucionálnu akreditáciu Slovenskej akreditačnej agentúry pre vysoké školstvo. Boli to dva roky práce, keď sme ladili a nastavovali náš systém kvality, ktorý

sa vyžaduje aj od iných vysokých škôl. Akadémia má zároveň schválený systém vnútorného zabezpečenia kvality. Tiež je spôsobilá upravovať a aj vytvárať študijné programy.

Za rektora vás navrhlo nový minister obrany Robert Kaliňák, nastúpili ste do funkcie vlni koncom roka a v septembri ste v tejto pozícii otvorili nový školský rok. Na akých odrazových plochách budete stavať?

Výmena rektora AOS bola plánovaná, udiala sa v súlade so súhlasným vyjadrením nášho akademického senátu. Stávať budem na tradícii vysokého vojenského školstva, ktoré na Liptove máme. Teda na kvalitnom vzdelávaní, vďaka ktorému sa naši kadeti uplatnia v Ozbrojených silách SR, pričom sú zároveň porovnateľní s vysokoškolskými z civilných univerzít.

Predsa len – s akými inováciami prichádzate?

Nepričítam do niečoho neznámeho. Prostredie akadémie dôverne poznám, takže viem aj to, kde nás tlačí topánka, respektíve, čo chceme zlepšiť. Napríklad plánujeme do istej miery zmeniť systém kariérneho vzdelávania. Pracujeme na tom, aby základný veliteľsko-štábný kurz a vyšší veliteľsko-štábný kurz boli od ďalšieho roku inovované. Dôstojníkov budú čakať v podstatne väčšej miere praktické cvičenia, analýzy, diskusie, seminárne práce, ich prezentácie a rozvoj kritického myslenia. Časť vzdelávacích okruhov, ktoré predtým absolvovali formou prednášok, bude témou ich dištančného vzdelávania.

Koľko študentov malo ambíciu získať tento školský rok pozíciu kadeta a koľkých ste prijali?

Záujem malo 516 študentov. Pred prijímacími pohovormi však museli prejsť výberovým konaním personálneho úradu. To spočíva v posúdení zdra-

Našartovaný proces

Plukovník Acsai pripomína, že v podmienkach AOS prebieha proces revízie vojenského programu. Jeho cieľom je aktualizovať programy, aby reflektovali na súčasné trendy a vývoj aktuálnej situácie v oblasti vojenstva. Podieľajú sa na tom nielen príslušníci AOS, ale aj experti z ozbrojených síl. „Revízia vojenského programu je v plnom prúde. Prvou lasťovíčkou je spracovanie 1. doplnku, ktorý sa dotýka jazykovej prípravy v rámci preberanej tematiky z predmetov súčasne platného vojenského programu. Doplnok bude implementovaný do praxe začiatkom zimného semestra akademického roka 2024/2025. Ďalšiu etapu revízie vojenského programu nám určuje

nový profil absolventa vysokoškolského vzdelávania, resp. kariérneho vzdelávania na splnenie požiadaviek na vojenskú hodnosť poručík a nadporučík. Stanovuje, čo musí poručík a nadporučík ovládať. Postupne bude potrebné tieto požiadavky zapracovať do vojenského programu, čo, samozrejme, nebude možné bez úzkej spolupráce s OS SR, keďže AOS je personálne, materiálne a najmä v oblasti výcvikových priestorov poddimenzovaná. Nový revidovaný vojenský program bude uvedený do praxe od 1. 1. 2025. Môjho nástupcu, ako aj celú komisiu čaká ešte veľa práce.“

A čo dalo skúsenému vojenskému profesionálovi pôsobenie v akademickom prostredí AOS? „Práca v AOS bola

pre mňa veľmi obohacujúcou skúsenosťou. Môj kontakt s akadémiou bol dovtedy obmedzený na absolvovanie kurzov JSOC a VVŠK a na účasť na cvičeniach tzv. CAX v simulačnom centre. Asi najvýznamnejší je poznatok o tom, čo všetko je akadémia schopná poskytovať. Viem, akým výzvam AOS čelí a čo nie je schopná bez externej pomoci zabezpečiť. Príkladom je základný výcvik novonastúpených kadetov. AOS nedisponuje dostatočným počtom inštruktorov a chýba aj výcvikový priestor vhodný na tento druh výcviku. Ďalej by sme mohli hovoriť aj o kariérnych kurzoch,“ hovorí už dnešný veliteľ 1. mechanizovanej brigády Topoľčany na margo svojich skúseností z AOS.

Pokračovanie v ceste

Plukovníka Acsaia vystriedal vo funkcii prorektora pre vojenské veci plukovník Jaroslav Kompan. Absolvoval štúdium v AOS, odbor manažment vojenských systémov, špecializácia ženijné vojsko a doktorandské štúdium v odbore obrana a vojenstvo v študijnom programe bezpečnosť a obrana štátu.

Vozbrojených silách pôsobil v základných veliteľských a štábných funkciách ako veliteľ čaty, štábný dôstojník, náčelník skupiny a veliteľ roty. Od roku 2016 až do roku 2018 pôsobil ako vedúci starší dôstojník v Medzinárodnom kurze pre štábných dôstojníkov (ISOC) a od roku 2019 do roku 2020 v oddelení medzinárodných kurzov Centra vzdelávania AOS. Na katedre vojenskej taktiky a operačného umenia AOS je odborným asistentom. Má skúsenosti z domáceho a medzinárodného krízového manažmentu pod velením NATO a EÚ. V roku 2020 ho zvolili do funkcie predsedu Akademického sená-

tu AOS. Pôsobí ako člen predsedníctva Rady vysokých škôl SR, Rady pre zabezpečovanie kvality AOS, člen redakčnej rady časopisu Vojenské reflexie.

Kam zameria nový prorektor v najbližšom čase svoju pozornosť? „V najbližších mesiacoch, ktoré zostávajú do konca roka 2024, sa zameriame na finalizáciu revízie vojenského programu kadeta, aby plne reflektoval na požiadavky stanovené aktualizovanými profilmi absolventov jednotlivých stupňov vzdelávania. Zároveň sa budeme snažiť do vojenského programu implementovať identifikované poznatky zo súčasných konfliktov a dbať na komplexný rozvoj

vodcovských kompetencií a vojensko-odborných znalostí našich budúcich dôstojníkov. Zo strednodobého hľadiska za svoje priority považujem užšie prepojenie vojenskej teórie s praxou, internacionalizáciu výcviku kadetov a celkovú stabilizáciu vojenského personálu v rámci Akadémie ozbrojených síl.“

votnej spôsobilosti vo vojenskej nemocnici, ako aj z psychologických a fyzických testov. Nastúpilo nám 211 prvákov, miestom vzdelávania je priamo akadémia v Liptovskom Mikuláši. Vojenská lekárska fakulta v Hradci Králové, ktorá je súčasťou Univerzity obrany Brno, nám bude vzdelávať deviatich budúcich vojenských lekárov. V Brne nám začali študovať aj traja budúci vojenský chemici. Na leteckej fakulte Technickej univerzity v Košiciach začína študovať osemnásť kadetov. Spomedzi všetkých je 60 žien.

Aká je v rámci týchto čísiel tendencia?

Dlhodobu si robíme štatistiky a vyhodnocujeme trendy. Za posledných desať rokov je tendencia ustálená a pohybuje sa v rozmedzí 500 až 800 prihlášok ročne. Problémom však je, že pred desiatimi rokmi sme do prvého ročníka prijímali 65 študentov a v súčasnosti je smerné číslo 220 študentov. Samozrejme, pokiaľ chceme vyberať najlepších uchádzačov, budeme musieť zapracovať na propagácii štúdia a presvedčiť mladých ľudí,

že ponúkame kvalitné a atraktívne štúdium, ktoré sa im oplatí študovať. Sme však optimisti, lebo už čoskoro budú prichádzať silnejšie populačné ročníky.

O ktoré študijné odbory je záujem väčší a kde je to naopak?

AOS poskytuje jeden vysokoškolský študijný odbor obrana a vojenstvo, tento odbor zastrešuje

všetky štyri študijné programy, ktoré poskytujeme. Záujem o študijné programy je podobný ako inde na Slovensku. Veľký záujem je o program bezpečnosť a obrana štátu, ktorý je magisterský a viac zameraný na manažérske zručnosti. Máme aj tri inžinierske študijné programy, ktoré sú technické – elektronické zbraňové systémy, vojenské spojovacie informačné systémy, ako aj zbraňové systémy, zbrane a ich časti. Menší záujem spočíva v tom, že štúdium obsahuje viac matematiky a fyziky.

S akou ponukou by ste na veľtrhu vysokých škôl oslovili študentov?

Na také veľtrhy chodíme – a nie iba na ne, ale aj priamo na stredné školy. A čo ponúkame okrem kvalitného štúdia? Začnime tým, že je bezplatné. Študenti majú zadarmo zabezpečené ubytovanie, stravovanie a dokonca počas štúdia dostávajú financie, ktoré sú vo výške minimálnej mzdy. K benefítom patrí aj rozsiahly areál s dobre vybavenými vonkajšími a vnútornými telocvičnými

Kadeti pod Vihorlatom

Kadeti tretieho ročníka AOS Liptovský Mikuláš získavali v lete praktické vojenské skúsenosti vo VVP Kamenica nad Čirochou v pohorí Vihorlat na východe Slovenska. Ich o rok mladší nasledovníci zasa vo VVP Turecký Vrch a prváci v domácom prostredí Liptova.

Časť tretiakov plnila úlohy pri postupnom zvládnutí nastupovania a vystupovania z bojových vozidiel pechoty. Inštruktori z 22. mechanizovaného práporu Michalovce postupne zvyšovali časové nároky pri plnení tejto úlohy. Kadeti sa oboznámili s vozidlom, jeho priestormi a potom sa presúvali v horskom teréne cvičiska. Ďalší plnili úlohy v rámci taktickej prípravy v blízkom zalesnenom teréne. Horúce slnečné lúče a teploty nad tridsiatkou z nich postupne vysávali silu.

Budovanie kolektívov

Veliteľ sústredného poľného výcviku kadetov 3. ročníka AOS major Ján Jurčák konštatuje: „Pozitívne pociťujem snahu kadetov zvládnuť všetky nástrahy výcviku. Nemajú väčšie problémy so zvládnutím taktických či streleckých úloh. Problémy sú skôr s ich fyzickou pripravenosťou. A vysoké teploty ju poriadne preverili. Ale je to aj o psychike. Takéto sústredenie je veľmi dobrým prostriedkom na budovanie vojenského kolektívu, pocitu zodpovednosti zaň.“ Major Jurčák pred príchodom do mikuláskej akadémie pôsobil v útvaroch 2. mechanizovanej brigády Prešov, môže preto porovnávať.

Podľa neho je asi najťažšie vybudovať v kadetoch pocit zodpovednosti za svoju prácu veliteľa jednotky. Aj preto sa počas celého výcviku striedajú vo veliacich po-

ziciách. „Učíme ich aj tomu, aby si uvedomili, že keď prídu do útvaru a dostanú svoju prvú jednotku, tak značná časť ich podriadených bude nielen oveľa skúsenejších, ale aj starších ako oni. Aby vedeli správne reagovať na túto situáciu. Teraz to majú uľahčené, že velia svojim rovesníkom,“ hovorí veliteľ sústredenia. Práve vytváranie skutočného vojenského kolektívu v podmienkach, keď sú 10 dní 24 hodín spolu, zdôrazňuje aj kadetka Petronela Sivák, ktorá v rámci svojho študijného smeru bezpečnosť a obrana štátu získala za študijné výsledky Dýku pre najlepšieho študenta.

Pomoc inštruktorov

Jej kolega Marek Harenčár zdôrazňuje aj výbornú úlohu, ktorú v procese ich

prípravy zohrávajú inštruktori z michalovského mechanizovaného práporu. „Vidieť, že sú profesionáli. Okrem toho nás motivujú pri výcviku aj rôznymi súťažami medzi jednotlivými družstvami.“ Inštruktorov z Michaloviec vedie veliteľ čaty nadporučík Juraj Pado. „Snažili sme sa vybrať inštruktorov, ktorí sú odborníci, ale zároveň vedia podriadeným svoje poznatky aj odovzdať. A to nedokáže každý odborník.“ V závere sústredenia čakalo kadetov kontrolné zamestnanie, ktoré dokonale preverilo, čo sa v priebehu sústredenia pod Vihorlatom naučili.

Podľa majora Jurčáka si najlepšie počínali v rámci sústredného poľného výcviku kadeti – vojaci 1. stupňa Adam Šváb, Jakub Solus a Matej Slaninka.

zariadeniami. Pre niekoho môže byť atraktívne, že ležíme medzi Vysokými a Nízkymi Tatrami. No a to, čo nám závidia ostatné vysoké školy, je ukazovateľ 100-percentnej zamestnanosti po promóciách, navyše aj v študijnom odbore.

Aká je úspešnosť študentov od prvého ročníka až po promócie?

Je to niečo viac ako 50 percent. Ale nie je to len matematikou či iným neúspechom v štúdiu. Niektorí študenti najmä po prvom ročníku zistia, že sa nezhodia s vojenským životom a odchádzajú na vlastnú žiadosť.

Hlásia sa po prvom neúspechu v prijímacom konaní aj na druhý pokus?

Áno, máme takých. Keď sa im nepodarilo urobiť skúšky prvýkrát, druhý raz už vedľa, do čoho idú a lepšie sa pripravujú. Dokonca máme v prvom ročníku študentku, ktorej sa to podarilo na tretí raz. Vieme pritom, že títo ľudia chcú byť o to viac vojakmi, že majú k ozbrojeným silám vzťah – a my

sa im snažíme pomôcť, aby sa im podarilo zvládnuť celé štúdium.

Nie sú zdravotné, fyzické či psychologické kritériá v prijímacom konaní nastavené príliš vysoko?

To nie je otázka na mňa, pretože ich nastavuje Personálny úrad OS SR. Je plne v kompetencii Ozbrojených síl SR, akých ľudí si vyberú. My vyberáme až podľa vedomostí.

Čo plánujete v pedagogickom zbore?

Od 1. augusta máme dvoch nových prorektorov, obaja sú plukovníci. Snažíme sa priťahovať viac dôstojníkov. Máme záujem o ich skúsenosti a prax, ale je to ťažké, lebo chceme len najlepších. Pochopiteľne, ozbrojené sily o nich nechcú prísť. Rokovania však bývajú korektné, vieme sa dohodnúť. Nie tak dávno sme mali profesionálnych vojakov v rámci celej školy leďva pol stovky. Dnes ich je tabuľkovo 110. Vojenská vysoká škola sa stáva naozaj vojenskou.

Čo pre vás znamená, že ste akreditovanou vzdelávacou výcvikovou inštitúciou NATO?

Máme akreditované kurzy, ktoré sú na úrovni iných kurzov na významných aliančných vzdelávacích inštitúciách. Je to zviditeľnenie a rešpekt pre akadémiu a aj pre Slovenskú republiku. V roku 2007 sme začínali s kurzom ISOC, čo je medzinárodný kurz pre nižších štábných dôstojníkov. Absolvovalo ho doteraz 557 frekventantov z 26 krajín NATO a partnerských krajín. Máme už akreditovaný aj kurz operačného plánovania. Tieto kurzy sú nedostatkové aj preto, lebo všetci, ktorí nastupujú do štruktúr NATO, stoja pred požiadavkou, aby ich mali absolvované. Takže verím, že pre Alianciu budeme šťastí pokrývať aj túto spôsobilosť.

Kto sú vaši hlavní zahraniční partneri?

Naša medzinárodná spolupráca je rozsiahla a máme veľmi úzke vzťahy s rôznymi partnermi krajín NATO a EÚ. Napríklad sme združení v konzorciu vysokých vojenských škôl Európskej únie,

Dievča s mečom

V uplynulom školskom roku získala titul Najlepší absolvent AOS za celé vysokoškolské štúdium a zároveň sa stala držiteľkou meča, ktorý ocenenie symbolizuje, poručíčka Katarína Baliková. Aká bola jej cesta k tomuto výsledku?

Dvadsaťštyriročná rodáčka z Trenčína priznáva, že jej rozhodovanie o vysokej škole vo veľkej miere ovplyvnilo pôsobenie otca v ozbrojených silách. „Od malička ma viedol

k disciplíne a samostatnosti. Povahovo som sa podala na otca. Preto už počas štúdia na gymnáziu v Prešove som bola viac-menej rozhodnutá, že pôjdem na vojenskú akadémiu.“

A prečo práve študijný program bezpečnosť a obrana štátu? Hovorí, že pred podaním prihlášky na štúdium venovala veľa času zhromažďovaniu informácií o jednotlivých študijných programoch. Aby si mohla vybrať pre ňu najvhodnejší. Hovorila aj s bývalými študentmi akademie, ktorí sa s ňou podelili o svoje osobné skúsenosti. Práve spomínané rozhovory poskytli Kataríne komplexný pohľad a pomohli jej rozhodnúť sa. „Ani dnes, po ukončení školy neľutujem svoje rozhodnutie,“ hovorí.

Vedela, že v akademii je pomerne prísny denný režim, ale vlastne ani nič iné neočakávala. Preto ju rozcvičky, vyučovanie, pochodovanie, vojenský výcvik neprekvapili. V rámci vysokoškolského štúdia si v dobrom spomína aj na vojenský program kadetov. V jeho priebehu získavala postupne praktické zručnosti. Práve tie ju mali čo najlepšie pripraviť na plnenie rôznych úloh v budúcej profesionálnej kariére. Z vyučovacích predmetov ju osobitne zaujali tie, ktoré boli zamerané na rozvoj líderských schopností a tímovej práce. A pocity, keď jej rektor AOS brigádny generál Ing. Aurel Sabó, PhD., odovzdal kópiu jednej z akademických insígnií – meč, ako symbol vojenského charakteru AOS? „Striedalo sa vo mne množstvo pocitov, keď som sa dozvedela, že meč dostanem práve ja. Aj prekvapenie, keďže v škole bolo množstvo šikovných študentov. Všetko vystriedala radosť a keď som sa pri promócií pozrela na mojich rodičov, cítila som vďačnosť, lebo bez ich podpory by som to nedokázala,“ konštatuje Katarína. V súčasnosti už pôsobí vo svojej prvej pozícii profesionálnej vojačky v rámci 51. krídla vzdušných síl v Prešove ako dôstojníčka skupiny technických služieb.

ktoré zastrešuje Európska obranná a bezpečnostná univerzita. Tieto školy na platforme EMILYO, ktorá je iniciatívou Európskej únie, organizujú pre kadetov, okrem iného, výmenné študijné programy, podobné ako program Erasmus. Zároveň spolupracujeme s viacerými vysokými školami na rôznych projektoch. Najúžšie s Univerzitou obrany v Brne – a nielen preto, že nám tam študujú kadeti. S Vojenskou fakultou Univerzity verejnej správy v Budapešti sme napríklad participovali na projekte hybridných hrozieb, ktorý financovala Európska únia. Pred nami je sľubný projekt s Varšavskou technickou vojenskou školou.

Ako chcete rozšíriť spoluprácu pri príprave kadetov s ozbrojenými silami?

Pre akadémiu je veľmi dôležitá a obojstranne ústretová. Potrebujeme skúsenosti od vojsk, aby sme ich vedeli implementovať do našich študijných plánov. No a ozbrojené sily potrebujú dôstojníkov, ktorí dokážu po vyradení začať prácu v útvaroch takpovediac s minimálnym rozbehom.

Aj preto vojsko pravidelne žiadame o inštruktorov počas našich letných a zimných vojenských sústreďení. Musím oceniť, že na ne útvary vysielajú vojakov, ktorí sú veľmi dobre pripravení a spôsobilí odovzdať našim kadetom spôsobilosti na úrovni družstva či čaty. Kadeti tiež vo väčšej miere chodia podľa svojich odborností na vojskovú prax. Ženisti napríklad absolvujú ostré trhanie, delostrelci chodia na ostré streľby – či už sú to mýnomety alebo húfnice. V praktických stážach však chceme zabrať ešte viac.

Máte na výcvik dostatočné materiálne vybavenie a zázemie?

Zázemie nie je celkom také, ako by sme si predstavovali. No v súčasnosti sa črtá spolupráca s novobudovaným výsadkovým práporom na Mokradi. Je to blízko akademie a kedysi vlastne výcvikový areál Mokrad' patril nám. Tiež kadetom chýbajú viaceré výstrojné súčiastky do poľa. Čo však naozaj nevieme zabezpečiť, tak to je technika, ktorú majú ozbrojené sily. Nemusela by byť

ani živá a funkčná – tá je v útvaroch. No kvôli výučbe by sme potrebovali aspoň statiku či jej rezy. Žiadalo by sa aj viac simulátorov.

Čo sa podarilo a čo plánujete v rámci rekonštrukcie areálu?

Vlani sme rekonštruovali internáty a budovy z hľadiska energetickej efektívnosti. Vymenili sme systém kúrenia, všade sú LED svetidlá, doplnili sme aj solárne systémy. Areál zvonka

Prichádzajú noví kadeti

Noví kadeti Akadémie ozbrojených síl gen. Milana Rastislava Štefánika z Liptovského Mikuláša sa pripravovali v rámci základného vojenského výcviku v Základni výcviku a mobilizačného doplňovania Martin.

Veliteľ ročníka školských jednotiek AOS major Michal Frič konštatuje: „V príprave máme celkom 237 kadetov, z toho 59 žien. Pre potreby AOS, 8 študentov bude navštevovať Vojenskú lekársku fakultu Univerzity obrany v Hradci Králové, traja Fakultu vojenského leadershipu Univerzity obrany v Brne a 18 študentov bude študovať na Leteckej fakulte Technickej univerzity v Košiciach. Popri vysokoškolských povinnostiach budú všetci vykonávať vojenský program, za ktorý zodpovedá AOS.“

Podľa neho a vedúceho staršieho inštruktora AOS nadrotmajstra Pavla

Sekana sa základný vojenský výcvik kadetov uskutočňuje v Základni výcviku a mobilizačného doplňovania (ZaVaMD) v Martine a strelecká príprava vo Vojenskom výcvikovom priestore Turecký Vrch. Počas výcviku nadobudnú základné vedomosti a praktické zručnosti potrebné pre vojaka v prípravnej štátnej službe. „Sme radi, že môžeme využívať priestory martinskej základne a pomoc jej inštruktorov, ďalší inštruktori výcviku sú z útvarov ozbrojených síl,“ zdôrazňuje major Frič veľmi dobrú spoluprácu s veliteľom rotы základného vojenského výcviku ZaVaMD kapitánom Marekom

Červeňom. Kadetov motivovalo aj zloženie slávnostnej vojenskej prisahy v priebehu osláv 80. výročia SNP v Banskej Bystrici.

A ako vnímali výcvik noví kadeti? Vojačka Zuzana Elischerová, rodáčka z Bátky v okrese Košice-okolie, Samuel Hanuska, rodák z Hriňovej, aj Damien Grom z Bratislavy priznávajú, že si museli postupne zvyknúť na vojenský režim od budičky do večierky, ale výcvik chcú zvládnuť čo najlepšie. Rovnako aj Veronika Demeterová z Veľkého Šariša, ktorá bude študovať pilotný smer na TUKE. „Od malička som pozorovala vrtuľníky prešovského letiska nad našimi hlavami. Rok som študovala na leteckej fakulte, ale rozhodla som sa, že sa stanem pilotkou vojenského vrtuľníka. Preto som sa stala vojačkou na leteckej fakulte.“ Všetci sa tešili aj na slávnostnú vojenskú prisahu v Banskej Bystrici v rámci osláv 80. výročia SNP.

Jozef Žiak • Foto: autor, AOS

už vyzerá veľmi pekne. To, čo plánujeme tento a nasledujúce roky, je rekonštrukcia budov znútra. Okrem internátov bloku A, tie už sú na dobrej úrovni. Pustili sme sa do úpravy bývalého klubu. Bol dlhodobo zatvorený a chceme ho revitalizovať tak, aby sme ho na využitie ponúkli študentom. Keďže ich prijímame stále viac, bývalá kinosála by sa premenila na multifunkčnú sálu, využiteľnú tiež v rámci výučby. No a v najbližšom čase sa tešíme na znovuoživenie zrekonštruovaného 50-metrového bazéna.

Využívate pri tom aj mimorezortné zdroje? Pri projekte energetickej efektívnosti budov sme využili aj zdroje z európskych štrukturálnych fondov. Celková investícia bola v objeme viac ako 20 miliónov eur.

Ozbrojené sily SR doteraz nemali náčelníka generálneho štábu, ktorý by bol absolventom vašej akadémie, hoci aktuálny náčelník generál Daniel Zmeko tu absol-

voval ešte ako podplukovník v rámci kariérneho vzdelávania tzv. generálsky kurz. Neplánujete opäť otvoriť tento najvyšší typ kariérneho kurzu?

Každé ozbrojené sily by mali mať schopnosť pripravovať si svoju budúcu elitu aj vo vlastných podmienkach. Je čas uvažovať o tom, že kurz generálneho štábu sa do našej ponuky vráti. Realizujú ho aj naši českí susedia, pričom Univerzita obrany Brno ho chce urobiť v medzinárodnom formáte. To by mohla byť cesta aj pre nás, že by sme ho neorganizovali len pre slovenských dôstojníkov. No a pokiaľ ide o nášho absolventa v pozícii nášho najvyššie postaveného vojaka? Ten čas príde (úsmev).

Môžete predstaviť kadetov, na ktorých ste osobitne hrdý?

V ostatnom období to bol kadet Dominik Jurko. Bez ohľadu na riziko pomohol do príchodu polície zadržať páchatela, ktorý pobodal študentku ružomberskej Katolíckej univerzity. V kriticknej situ-

ácii sa zachoval tak, k čomu je vychovávaný a stal sa príkladom pre ostatných. Máme študentov, ktorí nás vzorne reprezentujú v zahraničí, doma na rôznych vedeckých a odborných podujatiach, kde pravidelne obsadzujú popredné priečky. Pýchou akadémie sú tiež naši športovci. Napríklad, náš študent Martin Hužvár minulý rok v máji obsadil na majstrovstvách Európy v silovom trojboji pekné tretie miesto.

Ktoré výzvy považujete za ťažiskové?

Modernizovať systém výučby, zlepšovať vzdelávaciu a vedeckú činnosť, pokračovať v rekonštrukciách, modernizovať výskumnú základňu, revitalizovať všetky športoviská a aj v spolupráci s ozbrojenými silami a ministerstvom obrany pripravovať čo najkvalitnejšie pripravených profesionálov. Všetkým, ktorí sa o to snažia, alebo sú nám v tomto úsilí nápomocní, úprimne ďakujem. Slúžime vlasti!

Pavol Vitko

Foto: autor, Danuša Spilá

FIGHTING FALCON

oslavuje 50 rokov

Holandské letectvo patrilo medzi jedných z prvých európskych používateľov F-16. Krajina ich do svojej výzbroje zaradila v roku 1979.

Najrozšírenejšie bojové lietadlo sveta, americká F-16, oslavuje päťdesiat rokov od prvého letu. Aj napriek pokročilému veku jeho avioniku a systémy pravidelne modernizujú a tak stále zostáva jedným z najmodernejších bojových lietadiel. Práve tento rok, pol storočia od ich vzletu, F-16 zavádzajú do výzbroje aj slovenské vzdušné sily.

Počiatky vývoja F-16 siahajú až do čias americkej vojny vo Vietname. Predošlá letecká doktrína, ktorá sa opierala len o využitie dvojmiestnych ťažkých stíhačiek (F-4 Phantom II) ako nosičov riadených rakiet, operujúcich bez nutnosti priameho leteckého súboja, sa ukázala ako mylná. Vojna vo Vietname ukázala, že ľahké sovietske stíhačky MiG-17 či modernejšia MiG-21 boli v blízkom boji účinnejšie než americké ťažké palubné stroje a spôsobovali americkému letectvu citeľné straty. Nová stíhačka mala byť vyzbrojená aj kanónom, mala byť ľahšia, jednomiestna a obratnejšia.

Výsledkom boli dva projekty – ťažší rad lietadiel F-15 Eagle (Orol), ktorý vznikol ako odpoveď na sovietske záchytné lietadlá MiG-25, a program ľahkej stíhačky (Lightweight Fighter program), z ktorého vznikli dva stroje – YF-16 firmy General Dynamics (od 1993 Lockheed Martin) a YF-17 spoločnosti Northrop. Program sa v prvej polovici 70. rokov premenoval na Air Combat Fighter Competition (súťaž bojovej stíhačky). Dôvodom rozšírenia pôvodného programu bola aj ambícia presadiť sa na európskom trhu, kde krajiny NATO hľadali náhradu za dosluhujúce lietadlá F-104 Starfighter. Prototyp stíhačky YF-16, ktorý vzlietol

2. februára 1974 (neoficiálne však už 20. januára, keď počas rolovania vo vysokej rýchlosti náhodou vzlietol), bol rýchlejší a obratnejší ako jeho konkurent v podobe YF-17. Výhodou bolo aj využitie rovnakých pohonných jednotiek (Pratt & Whitney F100) ako v lietadle F-15.

Stroj YF-16 dostal oficiálny názov F-16 Fighting Falcon (Bojujúci jastrab). Prídavné meno „bojujúci“ malo odzrkadliť schopnosť F-16 byť multifunkčným bojovým lietadlom a nielen stíhačkou. Stal sa hlavným ľahkým bojovým lietadlom v americkom letectve, pričom neskôr sa začal zavádzať aj do letectiev spojenec-

F-16 sa od 80. rokov stali základným stíhacím lietadlom, používaným v letectvách krajín NATO. Nasadené boli vo všetkých operáciách, vrátane operácie Allied Force v roku 1999 nad Juhosláviou.

Jedným z mála pilotovateľných lietadiel, ktoré boli počas testov plne pilotované zo zeme bez prítomnosti pilota v kabíne, je QF-16, ktorý svoj prvý bezpilotný let vykonal v roku 2013

kých štátov. Z YF-17 sa stal F-18 Hornet (Sršeň) a do armády ho zaviedlo americké námorné letectvo.

Prvé sériové F-16A zaviedli do výzbroje amerického letectva (34. taktickej stíhacej perute) v roku 1979. Zahraničné objednávky prišli ešte predtým. Už v roku 1975 sa štyri európske krajiny NATO rozhodli objednať nové stíhačky a nahradiť nimi lietadlá F-104. Išlo o Belgicko (116 kusov), Dánsko (58 kusov), Holandsko (102 kusov) a Nórsko (72 kusov). Sčasti v Európe vyrobené stíhačky štyrom európskym letectvám dodali približne v rovnakom čase, ako americkému. Do dnešného dňa sa F-16 dostala do výzbroje 31 krajín. Dánsko, Holandsko, Nórsko a Taliansko ich medzitým už vyradili, kým Argentína, Bulharsko a Ukrajina čakajú na oficiálne dodanie.

Bojové nasadenie

Prvé bojové nasadenie Jastraba sa odohralo v roku 1981, keď izraelská F-16 zostrelila sýrsky vrtuľník Mi-8. O rok neskôr, počas vojny v Libanone, sa údajne izraelským F-16 podarilo zničiť 44 rôznych vzdušných cieľov. Izrael svoje F-16 používal aktívne vo všetkých konfliktoch, dodnes ešte nie je známy termín ich vyradenia zo služby a potenciálne nahradenie lietadlami F-35. Spojené štáty svoje F-16 nasadili v každom konflikte, ktorého sa zúčastnili. Nasadené boli v Iraku, Bosne, Juhoslávii aj Afganistane, pričom došlo aj k bojovým stratám. Mimo bojového nasadenia sa americké F-16 dostali aj do služby akrobatického tímu Thunderbirds.

Bohaté bojové nasadenia zažili pakistanské F-16. Od roku 1986 v rôznych pohraničných konfliktoch s Afganistanom a Indiou zostrelili niekoľko bojových lietadiel, vrtuľníkov aj dronov. Aktívne sa zapojili aj do boja proti Talibanu, keď 80 % použitej munície proti pozemným cieľom predstavovali laserom navádzané bomby – a dokázali tým schopnosť F-16 bojovať aj proti pozemným cieľom.

Napätie medzi dvoma členskými krajinami NATO Gréckom a Tureckom viedlo aj k bojovému stretu znepriatelených F-16. Strety tureckých F-16 s gréckymi

Slávnostným príletom prvých dvoch bojových lietadiel F-16 Block 70 na letisko Kuchyňa pri Malackách sa 23. júla tohto roku začala nová éra nášho nadzvukového letectva

lietadlami radu Mirage sa udiali už v 90. rokoch. V roku 2006 po narušení gréckeho vzdušného priestoru sa v krátkom „dogfichte“ (boj dvoch stíhacích lietadiel na blízku vzdialenosť) medzi tureckými a gréckymi stíhačkami zrazili grécka a turecká F-16. Turci svoje F-16 použili aj počas vojny v Sýrii, keď v novembri 2015 došlo k zostreleniu ruského bombardéra Su-24 práve tureckou F-16.

V priebehu vojny v Juhoslávii použilo svoje F-16 nielen americké letectvo, ale aj zúčastnené európske krajiny. Počas operácie NATO Allied Force v Juhoslávii roku 1999 zostrelila holandská F-16AM juhoslovanský MiG-29. Európske krajiny NATO použili svoje F-16 aj počas intervencie v Líbyi. Je pravdepodobné, že ďalšie bojové nasadenie F-16 sa udeje na Ukrajine – približne 61 starších vyradených F-16AM dostane ukrajinské letectvo z Dánska a Holandska, pričom výcvik pilotov prebieha v Rumunsku.

Modernizácia a budúcnosť

Prvými sériovo vyrábanými lietadlami F-16 boli verzie A (jednomiestna) a B (dvojmiestna). Každý modernizačný balíček má označenie Block. V 80. rokoch letali F-16 vo verziách F-16A/B Block 1,5 a 10. So zväčšenými výškovými kormidlami či zlepšeným radarom prišla na konci 80. rokov modernizácia v podobe Block 15. S ďalším zlepšeným radarom (AN/APG-66) a s možnosťou výzbroja novými raketami AIM-7M Sparrow a AIM-120 AMRAAM prišiel posledný

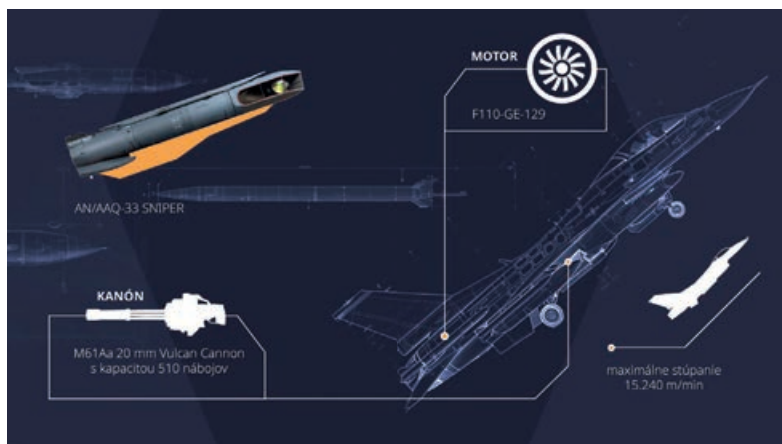
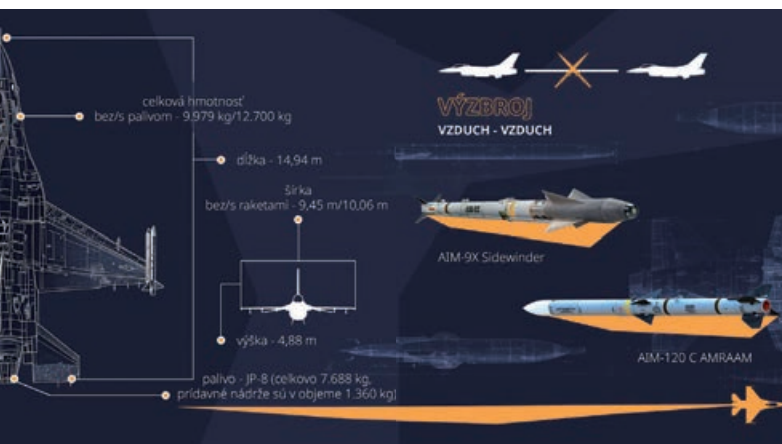
Block 20, ktorý spolu s ďalšou modernizáciou v podobe F-16AM predstavovali poslednú výraznú modernizáciu pôvodných modelov A/B.

Už v priebehu 80. rokov prišli nové verzie C/D, vybavené motorom General Electric F110-GE-100 (Blocky končiacce číslom 0 sú vybavené motormi spoločnosti GE, Blocky končiacce na 2 motormi spoločnosti Pratt & Whitney). Nasledovalo niekoľko modernizačných balíčkov, ktoré vyústili až do podoby F-16C/D Block 70/72, ktoré majú vo výzbroji aj naše vzdušné sily. Tie sa od svojho predchodcu, ktorý vzlietol pred 50 rokmi, výrazne líšia. Či už v oblasti avioniky, systémov, zbraní a celkového vybavenia. Udržujú tak trend so stíhačkami 5. generácie (pôvodné F-16 spadajú do 4. generácie; najnovšie Blocky až do generácie 4+). Je pravdepodobné, že s vývojom nových leteckých systémov a zbraní sa budú F-16 stále modernizovať a Block 70/72 nemusí byť posledný. Vzdušné sily Slovenskej republiky tak disponujú moderným, plnohodnotným bojovým lietadlom, ktorého výkony sú porovnateľné s ostatnými bojovými lietadlami ako JAS-39 Gripen, EF2000 Typhoon či Rafale. V letectve NATO pritom existujú len dva typy lietadiel modernejších než F-16 – F-22 Raptor a F-35 Lightning II.

Jaroslav Cabuk

Sekcia obrannej politiky MO SR

Foto: Jakub Neubauer, Lockheed Martin, Ministerstvo obrany Holandského kráľovstva, U. S. Air Force

F-35 pre Grécko

V snahe modernizovať vzdušnú flotilu lietadlami 5. generácie sa Grécko rozhodlo obstaráť 20 nových F-35 Lightning II, s možnosťou opcie o ďalších dvadsať kusov. Podľa objednávky (v celkovej hodnote približne 3,46 miliardy eur) by malo Grécko bojové lietadlá získať v roku 2028. Nie je tajomstvom, že o obstaraní F-35 rozhodla aj bezpečnostná situácia s východným susedom – Tureckom. To záujem o lietadlá F-35

malo taktiež, Spojené štáty však rozhodli o vylúčení Ankary z tohto programu. Grécke vzdušné sily okrem plánovaných F-35 používajú aj lietadlá F-16 či francúzske Mirage 2000 a Rafale (pričom rozhodnutie o rozšírení flotily Rafale o ďalších šesť strojov prišlo tento rok). O nákupe F-35 uvažovali Atény už dlho. Finálne rozhodnutie vrátane zaslania Letter of Offer prišlo na konci tohto júla

..... Jaroslav Cabuk • Sekcia obrannej politiky MO SR • Foto: Huta Stalowa Wola, Maďarská armáda, Ministerstvo obrany Talianskej republiky, SAAB, U. S. Air Force

Litva odstupuje od Dohovoru o kazetovej munícii

18. júla sa litovský parlament uzniesol, že krajina odstúpi z Dohovoru o kazetovej munícii. Dohovor zakazoval výrobu či používanie kazetovej munície, ktorá nepatrí k presným zbraňami a jej používanie môže výrazne ohroziť civilné životy. Samotný dohovor podpísali v roku 2008, pričom Litva dokument podpísala ako jediná z pobaltských krajín. Jedným z dôvodov, prečo sa teraz rozhodla od zmluvy odstúpiť, je používanie kazetovej munície vo vojne na Ukrajine aj Ruskou federáciou. Podľa Vilniusu jednostranné používanie tejto munície negatívne vychýľuje sily v prospech Ruska.

Prvý maďarský Lynx

Prvé bojové vozidlo pechoty KF41 Lynx (Rys) nemeckej spoločnosti Rheinmetall sa licenčne vyrába aj v krajine jeho používateľa – v Maďarsku. Práve 24. júla prvé vyrobené maďarské vozidlo, ktoré v Zalaegerszegu dokončili v decembri, odovzdali do používania maďarskej armády. Hala bola dokončená v auguste 2023, pričom jej predchádzalo rozhodnutie o obstaraní celkovo 209 vozidiel. V Nemecku spoločnosť Rheinmetall vyrobila 46 vozidiel, výroba zvyšného počtu vozidiel je naplánovaná práve v Maďarsku. Maďarsko obdržalo prvé vozidlo KF41 už v decembri 2022, o rok neskôr sa rozhodlo aj o obstaraní protiletadlového mobilného kompletu Skyranger 30, využívajúci práve podvozok vozidla KF41.

Žiadaný MSHORAD

Mobilný protivzdušný systém blízkeho dosahu MSHORAD švédskej spoločnosti SAAB v celkovej cene 147 miliónov eur sa rozhodlo obstaráť litovské ministerstvo obrany. Mobilný systém určený na ochranu nasaditeľných síl pre Litvu predstavuje nový typ techniky a možnosť spôsobilostí, ktorou sa doplnia súčasné stavy už existujúcich systémov RBS-70. MSHORAD predstavuje inštaláciu protivzdušného systému RBS-70 na podvozok terénneho vozidla JLTV 4x4. V cene objednávky sú započítané aj podporné vozidlá, ktoré predstavujú mobilný radar Giraffe 1X či riadiace centrá. Litva, ktorá už využíva vozidlá JLTV, tak skombinovala už existujúcu logistickú podporu týchto vozidiel s možnosťou rozšírenia spôsobilostí protivzdušnej obrany v podobe ozbrojenia vozidiel práve so systémami RBS-70 do podoby systému MSHORAD.

Taliansko kúpi Eurofightery

S cieľom nahradiť bojové lietadlá EF 2000 série Tranche 1 modernejšími sériami Tranche 4 a Tranche 5 sa talianska vláda rozhodla obstaráť 24 nových lietadiel Eurofighter 2000 Typhoon. Kúpa je novou príležitosťou pre konzorcium Eurofighter, ktoré v posledných rokoch trpí nedostatkom objednávok (najmä v prospech konkurenčných F-16, F-35 či Rafale). Okrem Talianska sa flotilu Eurofighterov rozhodlo rozšíriť Španielsko a Nemecko, ktoré lietadlá tohto typu používajú, podobne ako Taliansko, už od prvej série.

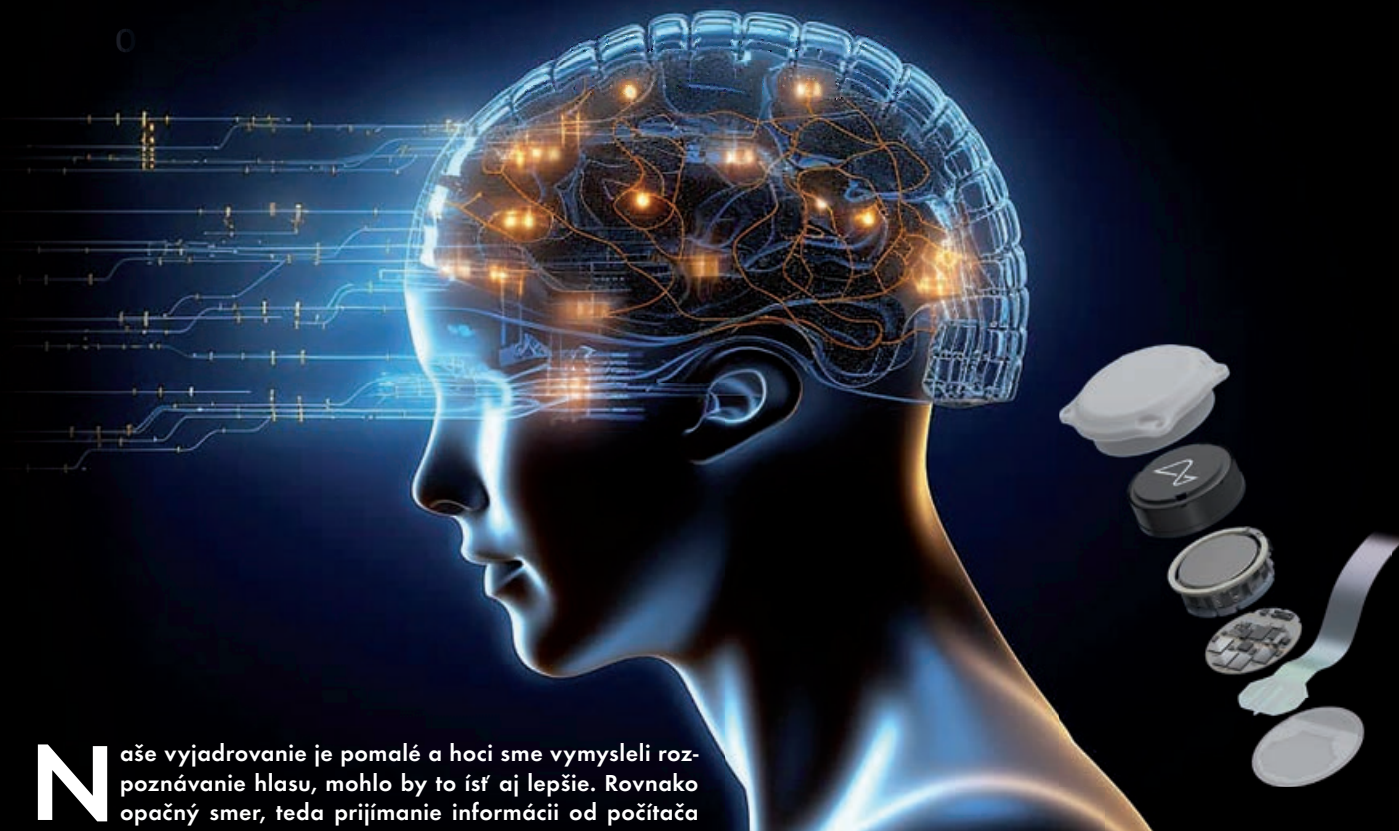
Ďalší variant Rosomaka

Rosomak (na obrázku) je poľské kolesové bojové vozidlo kategórie 8x8, ktorý konštrukčne vychádza z finskeho vozidla Patria AMV. V poľských službách od roku 2005 slúži dovedna približne 800 kusov rôznych verzií. Na začiatku júla podpísalo poľské konzorcium, vedené spoločnosťou Huta Stalowa Wola S.A., zmluvu o obstaraní ďalších 58

vozidiel, tentoraz vybavených novou bezposádkovou vežou ZSSW-30 – prvou vežou tohto typu úspešne vyvinutou v Poľsku. Tá je vybavená 30 mm kanónom Bushmaster a protitankovými raketami SPIKE-LR. Nový typ veže sa bude používať aj v pásových vozidlách Borsuk, taktiež vyvíjanými v Poľsku.

BIONICKÍ ĽUDIA

Naše vyjadrovanie je pomalé a hoci sme vymysleli rozpoznávanie hlasu, mohlo by to ísť aj lepšie. Rovnako opačný smer, teda prijímanie informácií od počítača človekom nie je najlepšie: človek musí vedieť čítať s porozumením – a aj tak to ide pomaly. Preto sú tu firmy, ktoré chcú spojiť počítače s ľudským mozgom priamo. Čítať sny alebo nálady. Učiť sa bez toho, aby človek trávil desaťročia v knižnici.

Drôty v mozgu

Mozog síce ešte nemáme úplne dokonale zmapovaný, no už vieme, čo a kde sa ukladá. Preto tu viac než dvadsať rokov (aj keď prvé pokusy tu boli už v roku 1930) vkladáme do našich mozgov rôzne drôty, čipy a zisťujeme, ako by sme napravili chyby, spôsobené chorobami či úrazmi. Prvýkrát sa takéto zariadenie úspešne implantovalo do ľudského organizmu v roku 2004, keď paralyzovaný pacient znovu nadobudol možnosť ovládať počítač. No od začiatkov, keď mal pacient v hlave len zopár drôtov, do ktorých vstupoval elektrický prúd, sme sa predsa len posunuli o kus dopredu.

Ovládnuť svoj život

Zaujímavý stav nastal v tomto roku, keď prvý človek dostal implantát Telepathy. Je to zatiaľ najmodernejší mozgový im-

plantát, ktorý bol kedy človeku vložený pod kožu. Má veľkosť mince, nabíja sa bezdrôtovo, komunikuje bezdrôtovo a má 1 024 elektród, ktoré „čítajú“ mozgové vlny. Pacient je paralyzovaný od ramien nadol. Vďaka implantátu dokáže komunikovať s počítačom a ovládať ho rovnako rýchlo, ako keď zdravý človek drží v ruke myš. A rovnako presne. Keď myslou hrá hry ako Mario Cart, je lepší, ako spoluhráči, ktorí hru ovládajú ručne. A to predchádzajúcich osem rokov ovládal počítač (a teda aj celý svoj život) tak, že držal v ústach ceruzku.

Nádej má meno Neuralink

Už dnes máme možnosť mozgovými implantátmi znižovať negatívne vplyvy na kvalitu života pacientov s (v súčasnosti) neliečiteľnou Parkinsonovou chorobou. Neuralink posúva hranice ďalej, napríklad hádam už čoskoro dokážeme nahradiť funkčné končatiny ľuďom, ktorí o ne prišli počas vojny a pri nehodách.

mjr. v zál. Peter Garaj
Senior System Engineer, Tachyum

< ANKETA >

Tretiaci z Akadémie ozbrojených síl generála M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši absolvovali v letných mesiacoch vo Vojenskom výcvikovom priestore Kamenica nad Cirochou sústredený poľný výcvik. Prečo sa ocitli vo vojenskej akadémii a čo im dal výcvik?

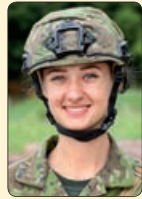
Marek Harenčár, kadet 3. ročníka AOS:

„Najskôr som študoval tri semestre aplikovanú informatiku na univerzite v Olomouci, ale chýbal mi akčný život. Tak som sa prihlásil na AOS a zmenu neľutujem. Študijný smer vojenskej spojovacie a informačné systémy zasa až taký vzdialený nie je. Vojenský program mi plne vyhovuje. Minulý rok sme mali letné sústredenie na Mokradi, každý deň sme dochádzali a to nebolo celkom ono. Viac mi vyhovuje systém, keď sme celý čas vo VVP. V tomto výcvikovom priestore sme boli už ako prváci, ale vypukla vojna na Ukrajine a my sme sa predčasne vrátili do školy.“

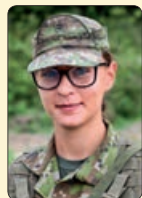
Matej Baník, kadet 3. ročníka AOS:

„Môj otec i dedo boli na základnej vojenskej službe a netaja sa, že to bolo pre nich prospešné. Ja som sa rozhodol pre študijný smer vojenskej spojovacie informačné systémy. Tento smer nie je práve najľahší, ale na druhej strane dáva dobrú perspektívu na pôsobenie v ozbrojených silách. Sústredený poľný výcvik je podľa mňa neoddeliteľnou súčasťou štúdia, získali sme praktické skúsenosti a ako kolektív sme sa viac zohrali.“

Laura Golianová, kadetka 3. ročníka AOS:

„Študujem elektronické zbraňové systémy. Som prvá v rodine, ktorá si vybrala armádu. Páči sa mi vojenský režim, som rada v prostredí, kde každý vie, čo má robiť. V tejto súvislosti si dovoľím vysloviť pre niekoho možno trochu kacírsky názor... V súvislosti so situáciou vo svete by sa malo vážne uvažovať o zavedení povinnej vojenskej služby. A poľný výcvik? Pred rokom ako druháci sme denne dochádzali na Mokrad. Nebolo to celkom ono. Teraz sme boli spolu celé dva týždne a prejavilo sa to na formovaní nášho kolektívu.“

Petronela Sivák, kadetka 3. ročníka AOS:

„Pochádzam z Nižnej Šebastovej, máme tam vojenské letisko. Denne som vídala vojakov, nad hlavami nám lietali vojenské vrtuľníky. Preto som si podala prihlášku. Študujem smer bezpečnosť a obrana štátu. Ako profesionálna vojačka by som chcela pôsobiť na letisku. Už som tam bola na praxi. Za študijné výsledky som získala Dýku ako najlepšia vo svojom študijnom smere. Tohtoročné sústredenie bolo veľmi dobré, celý náš kolektív dalo viac dohromady.“

Text a foto: Jozef Žiak

Štandarda riaditeľa Vojenskej polície

V nadväznosti na rozvíjanie národných a vojenských tradícií minister obrany Slovenskej republiky podľa čl. 1 ods. 6 smernice Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 50/2017 o vojenskej symbolike v znení smernice Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 59/2018 zriadil štandardu riaditeľa Vojenskej polície (štandarda R VP).

Riaditeľ VP používa štandardu ako symbol svojej funkcie a používa sa aj na označenie jeho prítomnosti v objekte Ministerstva obrany SR a sídla riaditeľstva VP.

Štandarda sa používa v prítomnosti riaditeľa VP pri prijatí ústavných činiteľov SR; pri oficiálnom prijatí významných hostí na Ministerstve obrany SR a vo VP; pri prijatí oficiálnych predstaviteľov cudzích štátov a ich vojenských polícií; pri slávnostných ceremoniach na Ministerstve obrany SR a vo VP k štátnym sviatkom, pamätným dňom SR, významným výročiam a ku Dňu Ozbrojených síl SR; pri domácich služobných a spoločenských podujatiach za prítomnosti vojenskej a civilnej verejnosti; pri odovzdávaní a preberaní funkcie riaditeľa VP a pri povyšovaní a vyznamenávaní profesionálnych vojakov a pri vyznamenávaní zamestnancov.

Popis štandardy

Štandarda riaditeľa VP má podobu červeného štvorca, v ktorom je uprostred umiestnený znak VP. Bielo-žlto-červený lem vychádza z dolného rohu štandardy od žrde. Strieborná linka lemuje červený štvorec.

Na oboch stranách štandardy v červenom štvorci je umiestnený znak VP, ktorý má tvar kruhu s tenkou čiernou obrysou

vou linkou, v strede na striebornom poli je na skrížených blatníkových mečoch položený modrý ranogotický štít so zlatým paragrafom. V dolnej časti pod rukoväťami mečov je zelená stuha na oboch koncoch s oblým zakončením s čiernym majuskulným písmom VOJENSKÁ POLÍCIA.

Štandarda riaditeľa VP sa skladá z látkovej časti, lemu, žrde a kovania. Súčasťou štandardy je príslušenstvo, ktoré sa skladá zo záznamu o použití štandardy a ochranného obalu. Štandarda je zhotovená

zo saténovej látky bordovej farby a podšitá podlepovým lisovaným materiálom. Šírka štandardy je 100 cm, dĺžka 100 cm. Šírka lemu je 5 cm, dĺžka žrde bez korunky 220 cm, výška korunky 35 cm a priemer žrde je 4 cm.

Žrd' je zhotovená z kvalitného dreva, moreného nahnedo. Je zložená z dvoch častí, ktoré sa spájajú skrutkami a kovaním. Kovanie je zlatej farby (mosadz). Tvori ho hrot štandardy v tvare štyroch spojených polovičných lipových listov so skrutkovým zapustením v dĺžke 5 cm, päta korunky je vysoká 17,5 cm, základňa korunky je vysoká 17,5 cm. Ku kovaniu patria skrutky a objímka, ktoré spájajú obe časti žrde do jedného celku. Žrd' má mosadznú päťu.

vým zapustením v dĺžke 5 cm, päta korunky je vysoká 17,5 cm, základňa korunky je vysoká 17,5 cm. Ku kovaniu patria skrutky a objímka, ktoré spájajú obe časti žrde do jedného celku. Žrd' má mosadznú päťu.

Dr. Imrich Purdek, PhD. • Vojenský historický ústav

1944

2022

„Dovolenka“ v Povstaní

„Náš ženijný Pioniersky prápor 11 v Novom Meste nad Váhom sa k Povstaniu nepridal, preto som 2. septembra 1944 ušiel z kasární, aby som sa k povstalcovi pridala ja,“ spomenul vojnový veterán Ján Štefánik.

Kženistom armády Slovenského štátu narukoval ako vojak dvojročnej základnej služby. Už mal „odkrútený“ takmer rok. Mohol ostať v relatívnom bezpečí. On však chcel bojovať: „Ja som mal robotnícke srdce a robotnícke svedomie. Slovenské, ale nie ľudské, nie fašistické. Vedel som, kde je moje miesto.“

Útek od okupantov

Suverenita štátu, ktorého oficiálny názov od 21. júla 1939 znel Slovenská republika, bola od začiatku oklieštená tzv. ochrannou zmluvou s Nemeckom. V nej sa od 23. marca 1939 Slovenský štát okrem iného zaviazal viesť zahraničnú politiku v súlade so záujmami Nemecka a súčasťou zmluvy bolo tiež vytvorenie nemeckej ochrannej zóny. Tam si napríklad nemecká armáda mohla zriaďovať vojenské posádky a súčasne disponovala aj rozsiahlymi právomocami. Patrilo do nej Záhorie, Malé Karpaty a od Nového Mesta nad Váhom aj pravá strana Váhu, teda priemyselné Považie. Zóna sa od Žiliny stáčala hore Kysucou smerom k Poľsku. Po vypuknutí Povstania mali nacisti uvedenú zónu obsadenú takmer okamžite. Individuálny útek Jána Štefánika z novomestských kasární na povstalecké územie bol viac ako nebezpečný.

„Aby som sa mal čím preukázať, tak mi kamarát, ktorý mal v našom vojenskom útvere prístup k pečiatkam, vystavil falošný dovolenkový lístok.“ Bolo

jasné, že v tých okamihoch by mladému vojakovi Štefánikovi skutočnú dovolenku žiadny veliteľ nepodpísal. Preto mal strach. Ale guráž mal väčšiu. S dovolenkovým lístkom sa cítil istejšie.

Pred vypuknutím SNP vyviezli slovenskí vojaci tajne z novomestských kasární množstvo zbraní a výstroja partizánom do Lubiny, Kálnice a Bzince. Spomedzi príslušníkov tamojšej posádky sa do Povstania zapojila približne stovka vojakov a dôstojníkov. Ján Štefánik bol jedným z nich: „Už v Novom Meste sa ku mne pridali dvaja Horehronci. Tiež vojenský zbehovia z Tisovej armády, ktorých som však predtým nepoznal. Do Piešťan sme sa ešte dostali vlakom. Keď nás jeden dobrý človek na kompe previezol na druhú stranu Váhu, išli sme smerom na povstalecké územie na povozoch, pešo, ako sa dalo.“

Mínové polia

Neviete, kto vám po ceste dá najesť, kto vás môže udať. Neistota, obavy, ale aj odvaha, vytrvalosť. Domov do Klenovca sa mu podarilo dostať už 4. septembra. „Hlásil som sa u kapitána Šišku, ktorý bol u nás veliteľom. Hneď ma prideliť k družstvu, ktoré plnilo granáty a pripravovalo výzbroj.“ O desať dní dostal rozkaz presunúť sa do Banskej Bystrice. „V krátkom kurze ma najskôr naučili používať protitankové zbrane. No hneď na to ma prideliť k ženijnej jednotke povstaleckej armády. Mal som ešte z Nového Mesta aj minerský kurz, preto ma

vyslali zakladať mínové polia. Na frontovom úseku Detva – Zvolenská Slatina mali zabrzdiť postup nemeckej armády od Lučenca. Míny som kládol najmä v okolí dediny Stará Huta.“

Nebál sa mínovania? „A prečo, keď to s mínami viete? Treba byť opatrný, ale netreba sa ich báť. Bál som sa však Nemcov.“ Aká bola nálada? „Čoraz viac taká strnulá. Každý sa bál o svoj život. Veľmi. Boli čoraz bližšie...“

Nacisti postupovali smerom k Banskej Bystrici. „Aj tu sme počas ústupu zamínováni všeličo. No dostal som tiež rozkaz na odmínovanie. Vzhľadom na vývoj situácie zamínovať všetko už nemalo význam.“

Smutný Silvester

Z Banskej Bystrice ustupoval až 27. novembra. Medzi poslednými. „Veliteľ nášho povstaleckého pionierskeho práporu kapitán Janko Fiam nám pod Donovalmi povedal, že Povstaniu je koniec. Že keď je možné, aby sme išli bojovať samostatne do hôr. A ak chceme, aby sme išli domov. Tak som sa po rozpade jednotky cez Pofanu dostal do Klenovca.“

Bolo ich osem súrodencov, deviata bola chudoba. Rodičia nemali peniaze ani na jeho vyučenie. Od detstva pracoval s otcom v lese. Prvé spomienky na neho mal, ako v horách pálili drevené uhlie. V lesoch pracoval pred vojenčinou a v horách hľadal záchranu tiež po

potlačení Povstania. „Švagor bol cestárom u lesov. U neho na samote, päť kilometrov hlboko v Klenovských vrchoch, som sa skryl. Nemci robili na bývalých povstaleckých vojakov razie a doma u rodičov ma mohol niekto udať.“

Vysledili ho aj tak. Posledný deň roka 1944. „Našťastie, nedeportovali ma do koncentráku. Po vypočúvaní a asi dvoch týždňoch za mrežami som im bol potrebný pri kopaní protitankovej priekopy. Boli to azda štyri dni. V noci nás strážili v kultúrnom dome v Klenovci, kde sme spali na slame.“

Klenovec bol v tej tuhej zime oslobodený 23. januára 1945. Pán Štefánik spomenul, že zajatcov, ktorí nútené kopali okopy pred postupujúcou Červenou armádou a Rumunmi, už o čosi skôr poslali domov. „Nemec nás strašil, že Ivan, teda Rusi, sú už blízko. Že bude beda životu. No my pôjdeme kopať okopy hlbšie do tyla. Nech si len zoberieme jedlo na dva dni jedlo a teplé oblečenie aj deku.“

Táto situácia sa pri guráži Jána Štefánika nedala nevyužiť. „Samozrejme, hneď som ušiel. Prvý večer ma opäť na horskej samote prenocovala jedna žena. Ráno ma však vydurila preč, že nechce mať problémy.“

Hoci sa napokon skrývali v trojici, ostať len tak v mrznúcich horách? Boje v okolí Klenovca pritom trvali päť dlhých dní. „Keď od Klenovca k Čiernemu Balogu smerom k nám už postupovali Rumuni a Červená armáda, bolo to pre mňa asi najkrajšie nedefinované ráno v živote.“

Ženista aj po vojne

Dramatická povstalecká „dovolenka“ sa pre Jána Štefánika skončila, keď začiatkom apríla 1945 nastúpil v Poprade do 1. československého armádneho zboru. V Kežmarku ešte stihol absolvovať

Ján Štefánik (vpravo dolu) so svojim ženijným družstvom

krátky ženijný kurz. Ako odmiňovača ho vyslali do prvej línie. Lenže keď dorazili na Moravu, kde postupoval front, bol práve posledný deň vojny. Plakal od šťastia. Vojna sa skončila. No nie jeho vojenčina.

„S 2. ženijným plukom, ktorý mal domovské sídlo v Michalovciach, nás odvelili do Zvolena. Potom našu čatu vyslali odstraňovať mínové polia a nevybuchnutú muníciu. Najskôr sme čistili tunely a ich okolie navôkol Banskej Bystrice. Potom v okolí Muráňa a v okrese Rožňava. Tam, kde bolo treba...“ Ako ženista sa zúčastňoval aj na opravách mostov či ciest. Až kým 1. apríla 1946 nebol v hodnosti slobodník preradený do zálohy.

Noviny, noblesa, disciplína

Keď sme predvlani na jar práve storočného pána Jána Štefánika navštívili u neho v Hnúšti, debatovali sme aj o aktuálnej vojne na Ukrajine, aj o Povstaní na Slovensku v roku 1944. Mal prehľad, veď

popri piatich vnúčatách a jedenástich právnučatách ho stále zaujímal svet.

„Narodil sa do chudoby, je skromný, zje všetko, ale neexistuje, aby jedol hlavné jedlo s lyžicou. Stolovanie musí mať úroveň, takže vždy jedáva s príborom,“ usmiala sa na svojho otca pani Viera Guželová, jediná žijúca z jeho štyroch detí. „Fajčiť prestal, keď som mala šesť rokov a on havaroval na motorke. Bol to taký zdvihnutý prst, aby sme nezostali sirotami. On ho rešpektoval. Tiež nikdy nepil nad mieru. Pravda, ešte ako osemdesiatnik si dal pred jedlom štamperlík vodky. Ale už prestal aj s tým. Lieky však nejedáva. Vraví, že si nechce kaziť žalúdok. Ak ho niečo bolí, maximálne si pomôže nejakou mastičkou.“

Tiež sme sa dozvedeli, že do 55 rokov bol Ján Štefánik policajtom, na obvodnom oddelení v Hnúšti dosiahol hodnosť nadporučík. Potom do 67 rokov pracoval v miestnej fabrike ako náborár a robotník. „Viete, on má v sebe takú vojenskú regulu. Pravidelná hygiena, strava, noviny, popoludňajší čaj aj oddych – to všetko má u neho svoj presný čas. Vedel, že práca nie všetko a aj preto chodil relaxovať do kúpeľov, mal rád hory, turistiku. A vždy sa díval dopredu s optimizmom. Veď napríklad nové zuby si dal robiť po deväťdesiatke. No a vidíte, ako mu slúžia.“

Keď sme sa aj porozprávali, aj zasmiali, pán Štefánik nám ešte vo dverách povedal: „Viete, ja som toho nedosiahol až tak veľa a v našom národe máme iného Štefánika, ktorého si všetci vážime. No na naše a tak trochu aj na svoje Slovenské národné povstanie som bol vždy hrdý. Verím, že aj vy.“

Účastník Slovenského národného povstania Ján Štefánik zomrel 30. decembra 2022 vo veku 100 rokov, jeho pamiatka však žije naďalej.

Pavol Vitko

Foto: autor a Múzeum SNP

– Ladislav Székelyi

Aj ako storočný v spojení so svetom

Ako vojenčili v arpádovskom a anjouovskom Uhorsku

Kamenné hrady v Uhorsku vybudované do roku 1320 na mape Daniela Gurňáka

Vláda uhorských kráľov z arpádovskej dynastie sa datuje rokmi 1000 – 1301. Základom ozbrojených síl v začiatkoch Uhorského kráľovstva boli voje hradských panstiev (komitátov).

V komitátnom vojsku na čele s hradským španom (županom) bojovali všetci slobodní (liberi) vrátane hostí (hospites) a vybrané vrstvy služobného obyvateľstva, čiže najmä tá časť hradčanov, ktorá sa označovala ako cives. Ďalej možno spomenúť aj neveľké počty z radov strážcov hraníc a zásekov (custodes), hlásnikov (praecones) či zvedov (speculatores).

Veľkosť komitátnych oddielov závisela od rozlohy a počtu obyvateľov hradského španstva (neskôr nazývaného stolica či župa). Komitátny voj, čiže oddiel, mal v priemere okolo 300 – 400 mužov. Ďalšiu zložku uhorského vojska predstavovali oddiely cirkevných a svetských hodnostárov v priemernej sile okolo sto bojovníkov. Najvýznamnejšiu a najúdernejšiu vojenskú silu predstavovala kráľovská družina, v ktorej dominovali ťažkoodení jazdci pochádzajúci prevažne z cudziny. Popri nich však početnejšiu zložku kráľovského stáleho vojska tvorili ľahkí jazdci, hlavne lukostrelci, ktorí boli domáceho pôvodu.

Vojenské sily za Arpádovcov

Podľa odhadov mohlo mať uhorské vojsko koncom 11. storočia 16 000 – 22 000 mužov, pričom nižší údaj sa považuje za pravdepodobnejší. Ku koncu 12. storočia to bolo zhruba 28 000 – 32 000, pričom okolo 20-tisíc mužov vojenči-

lo v komitátnych oddieloch, súčasťou ktorých vtedy pravdepodobne boli aj jednotky veľmožov a prelátov. Ďalších nanajvýš 5-tisíc mužov tvorilo jednak vlastné kráľovo vojsko, do ktorého patrili aj cudzí žoldnieri, a jednak oddiely rádo-vých rytierov johanitov a templárov, ako aj príslušníci výsadných etník Sikulov a Pečenehov.

Okrem šľachticov sa branná povinnosť vzťahovala aj na výsadné mestá, nie však na všetkých mešťanov, keďže sa zväčša vopred stanovila kvóta, koľkých ozbrojencov je to-ktoré mesto povinné dodať. Napríklad Trnava, ktorej privilegium z roku 1238 je najstarším zacho-

Prvý uhorský kráľ Štefan I. v krúžkovej zbroji na iluminácii v Obrázkovej kronike

vaným mestským privilegiom v rámci celého Uhorska, mala povinnosť „vysie-lať zo sto domácností jedného vojaka čo najpočetnejšie vystrojeného všetkými vojenskými náležitosťami“. Táto povinnosť však platila iba v prípade, keď kráľ osobne viedol vojsko. Svojskou kategóriou vojnopovinných boli aj spišskí kopijníci, ktorým roku 1234 udelil privilegium kráľ Belo IV., a napokon aj spišskí Sasi, ktorým sa roku 1271 stanovila kolektívna povinnosť postaviť v prípade potreby 50 jazdeckých kopijníkov do kráľovského vojska.

Zmeny po vpáde Mongolov

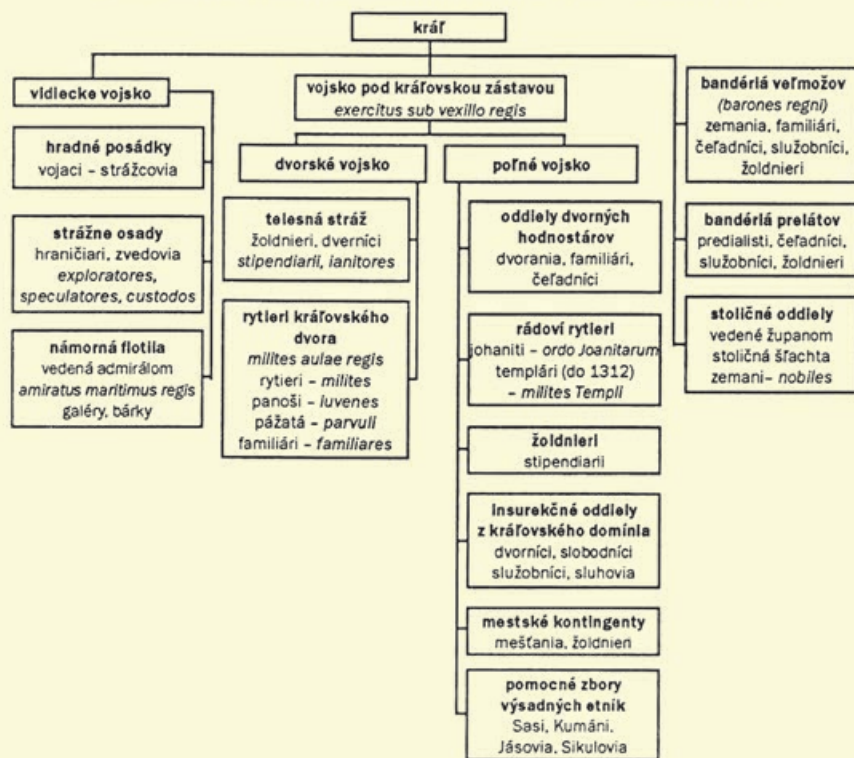
Pustošivý mongolský vpád do Uhorska v rokoch 1241 – 42 podstatne ovplyvnil systém budovania obrany krajiny. Na pokyn kráľa Bela IV. sa vo veľkom rozsahu začali budovať nové murované hrady a spevňovať už existujúce. Veľký počet týchto hradov ležal práve na Slovensku, keďže prevažná časť jeho územia tvorila súčasť severozápadnej obrannej línie Uhorska. Hoci mnohé z nich neboli rozmerné, práve početná sieť kamenných hradov so stálou vojenskou posádkou vytvárala záruku úspešnej obrany proti nepriateľovi.

Zo schémy o štruktúre a organizácii uhorských branných síl v období od druhej polovice 13. storočia až do sklonku 14. storočia je zrejmé, že branné sily v Uhorsku sa skladali predovšetkým z vlastného kráľovského vojska, ktoré tvorila kráľovská družina či inak povedané kráľovské dvorské vojsko. Za vojakov vydržiavaných kráľom treba považovať aj žoldnierov kráľovho bandéria a ďalej aj dvorských hodnostárov, dvoranov a vôbec všetkých príslušníkov kráľovského dvora. Medzi nimi osobitne vynikali dvorskí rytieri. Za Karola I. ich bolo relatívne málo, ich počet významnejšie narástol až za vlády jeho syna Ľudovíta I. Pod kráľovou zástavou bojovali aj kráľovskí služobníci či dvorníci a vôbec všetci prostí slobodní z kráľovských majetkov. Veľmi kvalitnú časť uhorských branných síl tvorili oddiely veľmožov a prelátov, čiže najvýznamnejších hodnostárov, ktorí sa neskôr (v 15. storočí) nazývali koruhoví páni (domini banderiatii).

Bandérium Matúša Čáka

Ako príklad najsilnejšieho veľmožského bandéria na prelome 13. a 14. storočia možno uviesť vojsko Matúša Čáka. Podľa opisu kronikára opáta Petra Žitavského, ktorý sa roku 1315 zúčastnil

SCHÉMA UHORSKÝCH BRANNÝCH SÍL V 13. – 14. STOROČÍ

na odvetnom ťažení českého kráľa Jána Luxemburského proti trenčianskemu oligarchovi, Matúšovo vojsko sa skladalo len z menšieho počtu ťažkoodencov. Prevažnú väčšinu tvorili peší bojovníci a ľahkí jazdci, ktorí boli odedi v krátkych a tesne priliehavých kožených či kožušinových šatách, teda v akýchsi sukniach. Vlasý a pravdepodobne aj tváre si mastili slaninou alebo masťou z mäsa, čo zvýrazňovalo ich hrozivý zjav. Jazdci na rýchlych koňoch vrtko a obratne strieľali z lukov, rovnako dopredu i dozadu, čím spôsobovali protivníkovi veľké straty. Vyhybali sa boju „na švábsky spôsob“ – čiže v podstate statickému

rytierskemu spôsobu boja muža proti mužovi – a v ustavičnom pohybe buď unikali alebo napádali nepriateľa, čo pripomínalo taktiku starých ľudových vojsk. Išlo o domácich familiárov, čefadníkov, služobníkov a poddaných, no v neposlednom rade aj zemanov z rozsiahleho územia Matúšovej državy.

Z iných prameňov je ďalej známe, že v Matúšovom vojsku bojovali aj námezdní ťažkoodenci – žoldnierí zverbovaní predovšetkým na Morave a ťažkoodení jazdci z radov majetnejšej šľachty, ktorých k Matúšovi viazala familiárna povinnosť. Podľa Obrázkovej kroniky napríklad Matúš Čák poslal na pomoc Omodejovcom 1 700 obrnených kopijníkov, ktorí bojovali v bitke pri Rozhanovciach roku 1312, no údaj je nepochybne nadsadený. Všetkých ťažkoodencov Matúšovho vojska nebolo spolu viac než 2 000 až 3 000, no práve oni tvorili základ a najúdernejšiu časť jeho vojska, ktoré podľa odhadu mohlo mať po zmobilizovaní celkovo okolo 5 000 bojovníkov.

Vojenstvo za Anjouovcov

Za vlády Anjouovcov v rokoch 1301–1386 sa branná povinnosť vzťahovala vlastne len na výsadné vrstvy spoločnosti. Čo do druhu vojska prevažnú väčšinu uhorských branných síl tvorilo jazdectvo. Ťažkoodená jazda rytierskeho typu mala maximálnu silu 2 000 až 3 000 mužov, pričom na ktorejkoľvek vojenskej výprave sa spravidla zúčastňovalo 1 500 – 2 000 ťažkých jazdcov. Prechodný typ jazdectva bol taktiež pomerne početný, no vzhľadom na nedostatok relevantných údajov nemožno ho presnejšie

vyčíslit. Je však isté, že aj v období dominancie ťažkej jazdy v Európe, najpočetnejšou zložkou uhorského jazdectva zostávala ľahká jazda, ktorú predstavovali hlavne príslušníci výsadných etník – Kumáni, Jásovia a Sikulovia.

Pešiáci mali v uhorskom vojsku za Anjouovcov iba pomocnú, ba až podradnú úlohu. Išlo o nepočetné kontingenty vystrojené mestami, respektíve žoldnierov najatých na výpravách v cudzine. Koncom 14. storočia sa palné zbrane rozšírili takmer po celej Európe a aj v Uhorsku začal vzrastať význam delostrelectva. Prvými delostrelcami boli vlastne mestskí remeselníci – delolejárski a puškárski majstri, ktorí palné zbrane sami aj vyrábali.

Takmer zanedbateľnú a z globálneho vojenského hľadiska nevelmi významnú úlohu malo uhorské námorné loďstvo, preto sa naňho pri výpočte branných síl neraz zabúda. Vznik uhorskej flotily možno datovať rokom 1358, keď Ľudovít I. znovu získal Dalmáciu. Vtedy sa medzi uhorskými vojenskými hodnosťarmi spomína aj kráľovský námorný admirál (amiratus maritimus regis), tento titul sa potom v prameňoch priebežne uvádzal až do roku 1420, keď Uhorsko opäť stratilo Dalmáciu. Vlastnú flotilu tvorilo okolo 15 galér a 10 – 20 menších lodí (bárky), ktoré vrátane námorníkov dodávali dalmátske mestá a ostrovy, spoločne však samotný Dubrovník.

Súčasti výzbroje a výstroja zo stredoveku sa podnes zachovali len ojedinelé a torzovito. Napriek tomu si o nich možno utvoriť pomerne dobrý obraz, a to aj vďaka nemnohým dobovým zobrazeniam. Uhorské, a teda aj slovenské pomery pomerne hodnoverne približuje najmä bohato iluminovaná Obrázková kronika z polovice 14. storočia. Dobové vojenské výjavy sú stvárnené aj na mimoriadne vzácnych freskách v niekoľkých slovenských kostoloch vo Veľkej Lomnici, v Ochtinej, Spišskej Kapitule, Kraskove, Švábovciach, Bijacovciach.

doc. PhDr. Vladimír Segeš, PhD.

Vojenský historický ústav

Útek kráľa Karola I. po prehretej bitke pri Posade v roku 1330

Uhorský kráľ Karol I. v zbroji so štítom a s kráľovskými insigniami v Obrázkovej kronike

Titulárny dekan major Slavko Ganaj

Kaplán v misiách

Dlhoročný vojenský duchovný Ordinariátu Ozbrojených síl a ozbrojených zborov SR, titulárny dekan major Slavko Ganaj, PhD., v septembri skončil svoje ročné pôsobenie v radoch príslušníkov slovenského kontingentu mierovej misie OSN UNFICYP na Cypre. Nebola jeho prvá.

Predchádzalo jej dvojnásobné pôsobenie v rámci bojových misií ISAF v Afganistane. Či už v roku 2010 alebo 2014 bola práca v spomínanej misii podľa neho často vypätá a nebezpečná.

Škola života v Afganistane

Hovorí, že čas strávený v misii ako vojenského kaplána bol zameraný viac na duchovno-psychologickú podporu vojakov, ktorí bezprostredne cítili ohrozenie vlastných životov. Zároveň boli vystavení zdieľaniu strachu svojich rodinných príslušníkov o nich zo Slovenska. Problémom bola pre vojakov tiež absolútna nemožnosť na chvíľu odísť domov z misie na Slovensko a zmierňovať rôzne negatívne skutočnosti, ktoré život postupne prinášal.

„V zopár prípadoch sa mi podarilo pomôcť vojakom, ktorí pod vplyvom rôznych skutočností chceli požiadať sami o repatriáciu na Slovensko, aby

zvládli neľahkú situáciu v bojovej misii a zvládli tlaky na svoju osobu. Ďalším

Slávnosť pri príležitosti 60. rokov misie UNFICYP na Cypre

pozitívom bolo nadviazanie nadštandardných vzťahov s vojenskými kaplánmi koalíčných armád, najmä z USA. Vytvorenie podmienok budovania medzinárodného spoločenstva veriacich vojakov z rôznych krajín. Dodnes som v kontakte s katolíckymi vojenskými kaplánmi z USA cez sociálne siete. Taktiež vďaka iniciatíve ekumenickej pastoračnej služby a Vojenskej podpornej nadácie v Afganistane som mohol pomôcť k realizácii humanitárnej pomoci domácejmu obyvateľstvu zo zásob Ozbrojených síl SR. Misie v Afganistane zvyčajne trvali šesť mesiacov.“

Opekačka u padreho

V porovnaní s tým bola jeho ročná misia na Cypre diametrálne iná. Pôsoobil v mierovej misii OSN v nárazníkovej zóne medzi tureckými Cyperčanmi na severnej strane a gréckymi na južnej strane ostrova. Aj táto misia je, samozrejme, náročná na pracovné nasadenie našich vojakov, ale v neporovnateľne bezpečnejšom prostredí. A naši vojaci majú možnosť využiť dovolenky na návštevu rodiny na Slovensku, alebo rodina príde za nimi na ostrov. Veď Cyprus je v očiach slovenskej verejnosti vyhľadávanou turistickou destináciou. „Pôsobenie na Cypre by som preto rozdelil do dvoch hlavných období – zimy a leta. V lete vojaci prevažne využívajú pobyt na ostrove vo vlastnom voľnom čase na relax v blízkosti pláží. Počas letných mesiacov som sa usiloval o zjednocovanie vojakov organizovaním mesačných priateľských posedení na „opekačkách u padreho“. V zime som obzvlášť cítil svoje duchovné, ale i ľudské poslanie počas vianočných, novoročných i veľkonočných sviatkov.“ Ako? „Vtedy sa vojenský kaplán snaží o vytvorenie atmosféry podobnej doma na Slovensku, aby tak aspoň trochu zmiernil smútok za domovinou u príslušníkov, ktorým nebolo dopriate od-

„Úlohou vojenského kaplána v misii je získať dôveru kolegov a kolegýň v uniforme. Aj prostredníctvom spoločných večerných posedení a športových aktivít. Byť tam, kde sú oni, ako stály podporný prvok. Byť súčasťou výcviku, cvičení, permanentne pripravený poslúžiť 24 hodín 7 dní v týždni.“

letieť za ňou na Slovensko. Pocítil som vtedy vďačnosť vojakov, keď sme spolu spievali koledy a spomínali na svojich. Ale aj vtedy, keď som prišiel každému do príbytku udeliť trojkračkové požehnanie a niečo malé na pamiatku z misie darovať. Počas veľkonočných sviatkov som sa usiloval viacerých zapojiť do slávania obradov Veľkej noci a napokon sa potešil so všetkými pri sviatocnom posedení pri veľkonočných pokrmoch. Pripomínali tie, na ktoré sú vojaci zvyknutí z domu. Rok pôsobenia na misii na Cypre tak uletel neuveriteľne rýchlo a nám zostanú v mysli len tie najkrajšie spomienky a pekné priateľstvá, ktoré sa tu nadviazali i upevnili,“ spokojne konštatuje gréckokatolícky vojenský kňaz Slavko Ganaj, ktorý dlhé roky pôsobil ako vojenský kaplán v Do-

pravnom krídle Kuchyňa, neskôr ako vojenský kaplán Veliteľstva posádky Bratislava.

Úloha kaplána v misii

A čo je podľa neho úlohou vojenského kaplána na misii? „Primárne si postupne získať dôveru kolegov a kolegýň v uniforme. Aj prostredníctvom spoločných večerných posedení, spoločných športových aktivít. Byť tam, kde sú oni a to ako stály podporný prvok. Byť súčasťou výcviku, cvičení i permanentne pripravený poslúžiť 24 hodín 7 dní v týždni. A to nie je vždy jednoduchá záležitosť,“ hovorí a dodáva, že od vojenského kaplána všetci právom očakávajú morálnu i ľudskú podporu. Morálny i ľudský vzor a príklad, ochotu zdieľať pracovné i osobné záujmy

jednotlivých vojakov. Zvýšené nároky na pôsobenie vojenského kaplána očakávajú vojaci aj velitelia. Vojenský kaplán takto zdieľa všetko, čoho sú súčasťou všetci príslušníci misie, je jedným z tímu a súčasťou celku. Ako dôstojník sa zúčastňuje na aktivitách dôstojníkov a zároveň pôsobí ako sprostredkovateľ či „ambasádor“ medzi jednotlivými zložkami v misii. Sám tiež potrebuje dočerpať sily, a preto sa rodák z Humenného major Ganaj v medzinárodných misiách usiluje aj o nadviazanie osobných priateľských vzťahov medzi koalíčnymi vojenskými kaplánmi z iných krajín v prospech svojho kontingentu i koalíčných kontingentov a zároveň aj pre svoj osobný rast.

Jozef Žiak

Foto: archív S. G.

Po maratóne v Larnake

Dvaja z jednej školy

Peter Ďuriš, člen podnikového výboru odborového hnutia – tajomník, nastúpil do akciovej spoločnosti Letecké opravovne Trenčín (LOTN) vo vlastníctve Ministerstva obrany SR v roku 1990 po absolvovaní Strednej odbornej školy LOT. Juraj Lauš, predseda predstavenstva, generálny riaditeľ LOTN a historicky štrnásty riaditeľ podniku, je absolventom rovnakej školy. Dnes sa často stretávajú za jedným stolom ako partneri: odborár a riaditeľ.

Peter Ďuriš, ktorý počas základnej vojenskej školy pôsobil vo Výcvik-
kom stredisku spojovacích špecialistov v Poprade a Vojenskej strednej odbornej škole v Novom Meste nad Váhom, postupne prešiel v podniku rôznymi pozíciami. Bol pri výrobe letiskových zamestancov MADRO, súčasti na protiletadlové rakety Volchov. V súčasnosti sa zameria-

va na podvozkové časti leteckej techniky. Začínal ešte na Z-37 Čmelák, potom nasledovali prúdové lietadlá Su-22, Su-25, L-29, L-39, MiG-29, vrtuľníky Mi-8, Mi-17, až po dopravné L-410.

Medzi dvoma kameňmi

„V odborovej organizácii som začínal ako úsekový dôverník, postupne som sa do-

stal do podnikového výboru odborového hnutia. Oboznámil som sa s tým, čo všetko práca odborára znamená. Zistil som, že sme vlastne taký prevodový stupeň medzi vedením a zamestnancami. Vidíme problém vedenia i zamestnanca. Nie vždy je to jednoduché. Aj preto, lebo zamestnanci celkom presne nevidia a nevidia, v akom stave je firma a čo si môže dovoliť,“ priznáva odborár Ďuriš.

V súčasnosti je podľa neho spolupráca s vedením spoločnosti na veľmi dobrej úrovni. Vždy, keď treba, vedú sa porozprávať o problémoch a hľadať východisko výhodné pre podnik i pre zamestnancov. Peter Ďuriš konštatuje, že prechod z opráv bývalej východnej vojenskej techniky na západnú nebol v posledných rokoch jednoduchý. Znamenal stratu istôt a hľadanie (nie vždy celkom úspešné) nových. Okrem iného sa prejavil aj v znížení zamestnanosti.

„Sme si vedomí, že tieto zmeny chcú čas a dobre pripravených ľudí. Preto sme uvítali organizovanie jazykových kurzov angličtiny pre vybrané skupiny zamestnancov. V určitej výhode sú mladší zamestnanci, ktorí už zo školy prichádzajú so základnými jazykovými znalosťami. Avšak potrebujú zvládnuť technickú angličtinu. Ich motivácii pomohla aj prebiehajúca montáž izraelských 3D rada-

Predseda predstavenstva, generálny riaditeľ LOTN Juraj Lauš (vľavo) a člen podnikového výboru odborového hnutia – tajomník Peter Ďuriš

rov pre naše ozbrojené sily a najbližšia perspektíva v údržbe a ošetrovaní novej leteckej techniky vzdušných síl. Či už ide o vrtuľníky UH-60M Black Hawk, alebo stíhacie lietadlá F-16 Block 70,“ hovorí Peter Ďuriš.

Všetko je diskusia

Juraj Lauš, predseda predstavenstva, generálny riaditeľ LOTN, ktorý je zároveň aj riaditeľom letiska Trenčín, ho dopĺňa: „Odborová organizácia je pre nás veľmi dôležitá. Je to zrkadlo toho, čo naši zamestnanci cítia a požadujú. Preto je podľa mňa veľmi dôležitý súlad medzi vedením a odborovou organizáciou. Je to všetko o vzájomnej diskusii. Aj v rámci nárokov vedenia na zamestnancov a odborárov na vedenie. Musia byť v súlade, pokiaľ to nie je, tak je zle. Samozrejme, ako riaditeľ by som mohol búchať do stola a povedať, že takto to bude! Ale v normálnej firme to musí byť na základe vzájomného porozumenia a hľadania spoločného prieniku.“

Vyjadruje spokojnosť, že sa dohodli na zvýšení plátov, ktoré platí od júna. „Snažili sme sa čo najviac uspokojiť požiadavky zamestnancov, prezentované prostredníctvom odborov. Vo vedení sa zasa snažíme, aby bol pre nich dostatok práce. S uspokojením môžem konštatovať, že sa nám v poslednom období darí. Na jeseň sa pripravujú ďalšie prelomové objednávky. Ide o generálne opravy lietadiel L-39 pre zákazníkov z Afriky. S Aerom Vodochody sme sa korektne dohodli na určitom delení trhov. Do konca roku by sme mali mať podpísané ďalšie dve lietadlá L-39 pre zákazníka z Európy.“

Platy i jazykové kurzy

Peter Ďuriš vysvetľuje, že koncom marca sa začalo kolektívne vyjednávanie, vedeniu definovali požiadavky na zvýšenie plátov a niektoré ďalšie. Platy sa podarilo zvýšiť zhruba o 12 percent, rovnako aj príspevok na doplnkové dôchodkové poistenie z 15 na 20 eur (ďalších 20 či

mali prejsť aj typovým výcvikom na vrtuľníky UH-60M Black Hawk. A v tejto oblasti budú podľa riaditeľa nasledovať ďalšie kroky. Okrem iného aj v prípade lietadiel F-16 Block 70. Hoci prvé dva roky ich servisuje výrobca, potom sa musia v Trenčíne pripraviť na to, aby mohli vstúpiť do procesu údržby. Riaditeľ spokojne konštatuje, že s výrobcom majú už v podpísané určité zmluvy. Na jeseň očakávajú dodávku prvých prípravkov a začne sa príprava personálu na podvozkové časti F-16, hydrauliku a elektrické vybavenie lietadla.

Nové výzvy

Riaditeľ i odborár myslia aj na budúcnosť nových pracovníkov. Veď doslova za plotom majú jedinú strednú odbornú školu letecko-technickú na Slovensku, ktorej absolventmi sú obaja. Riaditeľ pripomína, že od januára zintenzívnili debaty a spoluprácu. Na jar si kompletne celý učiteľský zbor prešiel podnik, oboznámil sa s ním. „Prakticky každý týždeň otvorene komunikujeme. Podpisali sme zmluvu o duálnom vzdelávaní študentov školy u nás. Na prax k nám chodievali aj doteraz, ale chýbal tomu punc duálneho vzdelávania. Chceme, aby sa čo najviac absolventov školy zamestnalo u nás. Ponúkame im zaujímavú prácu s novými technológiami. Máme zmluvy aj s leteckou fakultou TUKE. Momentálne sú u nás na odbornej praxi ich študenti. Na letnej praxi bol aj študent trenčianskej univerzity a v týchto kontaktoch chceme pokračovať aj naďalej,“ hovorí Ing. Juraj Lauš, Predseda predstavenstva, generálny riaditeľ LOTN, ktorý okrem iného pôsobil aj v pozícii výkonného riaditeľa. Spoluprácu vedenia podniku a odborov v LOTN si pochvaľuje aj predsedníčka Slovenského odborového zväzu zamestnancov obrany Mgr. Katarína Krajčová. Podľa nej môže byť príkladom pre ďalšie organizácie v rezorte.

viac eur si prispieva zamestnanec, je to vlastne 3. pilier). Podľa odborára takéto zvyšovanie plátov pomôže stabilizovať pracovnú silu v regióne, ktorý má dlhodobo najnižšiu mieru nezamestnanosti na Slovensku. „Je to dobré, lebo v rámci regiónu nám odchádzali ľudia do iných firiem. V minulosti sme zvädzali boj doslova o každé euro, preto prístup vedenia považujeme za ústretový, aby sme nestratili špecialistov. Tak isto sa nám podarilo zvýšiť aj nenárokovateľnú časť mzdy zo 70 na 100 eur. Teší nás, že keď sa naplnia spomínané projekty, budeme potrebovať ďalších ľudí.“

Aby bola spoločnosť pripravená zvládnuť všetky výzvy, ktoré ju čakajú, podľa riaditeľa usilovne robia spomínanú základnú zmenu aj v jazykovej vybavenosti zamestnancov. Začali sa kurzy angličtiny. Zatiaľ pre prvých osemnásť pracovníkov, ktorí mali trojmesačný intenzívny kurz a od augusta nastúpili na kurz technickej angličtiny. Do konca roka by

Jozef Žiak • Foto: autor, LOTN

Rodová rovnosť a Ozbrojené sily SR

Vyvrátiť mýty v chápaní rodovej rovnosti je jedným z hlavných zámerov prvého podrobnejšieho rozpracovania problematiky v našich rezortných podmienkach.

Pplk. Zdenko Baranec

Na jar tohto roka podpredseda vlády a minister obrany SR Robert Kaliňák schválil Konceptiu rodovej rovnosti profesionálnych vojakov a vojačiek v rezorte obrany. Pri jej príprave sa využili aj rezortné podklady z predchádzajúceho obdobia, pričom cieľ je jasný – po dlhom období dosiahnuť nielen plnenie záväzkov a postupné zvyšovanie úrovne rodovej rovnosti, ale aj zbaviť termín „rodová rovnosť“ negatívnych asociácií a presunúť ho v OS SR z teoretickej roviny do praxe.

Čo je rodová rovnosť

V celej oblasti rodovej problematiky treba sa najskôr zjednotiť v odpovedi na virálnu otázku koľko existuje pohlaví. Táto je v podstate jednoduchá – pohlavia sú dve a sú podmienené biologicky. Pohlavie človeka je vrodené. Táto charakteristika je identifikovateľná na základe chromozomálnej a hormonálnej výbavy mužov a žien, pohlavných orgánov a druhotných pohlavných znakov. Ako ozrejmuje národný poradca pre rodovú rovnosť v OS SR podplukovník Zdenko Baranec, pohlavie sa často zamieňa s rodom. Rod je spoločenským konštruktom, ktorý súvisí so spoločenskými rolami a prežívaním jednotlivcov. Od-

kazuje na to, že mužmi a ženami sa stávame procesom socializácie. V praxi a osobitne v medzinárodnom prostredí dochádza k nejednotnosti v používaní anglického slova „gender“. Tu sa dostávame k prvému spomedzi mýtov v celej problematike. Pohlavie nerovná sa rod. Rodová rovnosť, pochopiteľne, nadväzuje na definície termínu rod. Vyjadruje rovnaké práva, povinnosti, príležitosti pre ženy, mužov, dievčatá a chlapcov. „Znamená, že práva, povinnosti a príležitosti nebudú závisieť od toho, či sa niekto narodí ako muž alebo ako žena. Zohľadňujú sa pritom ich záujmy, potreby a priority, pričom sa uznáva ich rozmanitosť,“ konštatuje pplk. Baranec. Vysvetľuje, že jedným z verejne známych mýtov je to, že cieľom pri rodovej rovnosti je vytváranie identických jedincov v zmysle potierania biologických rozdielov medzi mužmi a ženami. Opak je pravdou. Pri akceptovaní uvedenej rozmanitosti muža a ženy je snahou vytvárať možnosti na ich uplatnenie podľa schopností a daností bez ohľadu na pohlavie. Zároveň treba dodať, že v spoločnosti je nesprávne zaužívané ponímanie o tom, že rodová rovnosť je len „otázkou“ žien. To správne je, že sa týka rovnako mužov, žien, ale aj celej spoločnosti. Vychádza sa pritom z princípu, že všetky ľudské bytosti majú právo slobodne rozvíjať svoje schopnosti a vyberať si z možností bez obmedzení rodovými rolami.

Rovnosť v rezorte

Rodová rovnosť nie je len o zvyšovaní počtu profesionálnych vojačiek. Do problematiky rodovej rovnosti patria okrem sledovania sociálnych a demografických údajov otázky platovej rovnosti mužov a žien, zosúladienie pracovného a súkromného života, rodovo podmienené násilie, rodová diskriminácia, využívanie rodovo citlivého jazyka, rodové analýzy pri prijímaní zákonov a iných dokumentov a mnohé ďalšie.

Uplatňovanie rodového hľadiska sa má implementovať a rozvíjať prostredníctvom plnenia úloh daných rezortu obrany na základe záväzne

prijatých dokumentov. Pplk. Baranec poznamenáva, že treba začať rodovú rovnosť vnímať aj ako zastrešujúci pojem, v rámci ktorého je špecificky pre prostredie medzinárodného krízového manažmentu (MKM) široko rozpracovaná agenda Ženy, mier a bezpečnosť. Táto sa zameriava na zapájanie žien do obrany a bezpečnosti pri riešení krízových situácií a podpore pri vytváraní mieru.

Napriek tomu, že vojenské prostredie je historicky maskulínnym prostredím, uplatňovanie rodového hľadiska prináša mnoho významných benefitov. Vo všeobecnosti má pozitívny vplyv na rozvoj osobnosti vojakov a vojačiek, na bojovú morálku, na plánovanie a riešenie domácich aj zahraničných operácií, aj na komplexnejšie pochopenie bezpečnostného a operačného prostredia. „Ženy a muži prinášajú odlišné a jedinečné pohľady na bezpečnostné výzvy, ktorým čelíme v čase mieru, krízy, aj ozbrojeného konfliktu. Ich efektívne zastúpenie a spoločná účasť žien aj mužov v bezpečnostnej a obrannej politike sú považované za faktor úspechu a za základ vytvárania trvalého mieru, stability a bezpečnosti,“ hovorí národný poradca pre rodovú rovnosť v OS SR.

Pplk. Pavel Cziráč

Na národného poradcu pre rodovú rovnosť
v Ozbroyených silách SR sa môžete obracať
na telefóne 0960 303 516 alebo cez e-mail
zdenko.baranec@mod.gov.sk

Je to novinka?

V našom rezorte iste nie! Potvrdením môžu byť napríklad nepravidelne realizované vzdelávacie aktivity pre vojakov a vojačky v rokoch 2007 až 2011 a mnohé ďalšie. V sloven-

ských podmienkach sú podľa medzinárodného prehľadu prijímania národných akčných plánov na vykonávanie rezolúcie BR OSN 1325 plnené úlohy hodnoteného obdobia rokov 2021 až 2025.

Agenda rodovej rovnosti tu bola vždy už pred rokmi, nemala však potrebnú vážnosť. A ak, tak podľa pplk. Baranca pozornosť bola dlho zameraná najmä na štatistické údaje. Ten najsledovanejší uvádza, že v slovenských ozbrojených silách máme viac než 15-percentné zastúpenie vojačiek, pričom v operáciách MKM ich je viac než 9 %.

„Ďalšie benefity, ktoré uplatňovanie princípov rodovej rovnosti v našom rezorte prináša, boli prehliadané, respektíve v podmienkach ozbrojených síl bola táto agenda v novodobej histórii Slovenskej republiky, takpovediac, roztrúsená. Zároveň za obdobie minimálne uplynulých pätnástich rokov, nemala po zrušení štruktúr vzdelávania a rozvoja kvality života v ozbrojených silách svoje jednoznačné zaradenie,“ konštatuje pplk. Baranec.

Podľa vyjadrenia podplukovníka Pavla Cziráka zo sekcie personálnych a sociálnych činností MO SR, ktorý sa v uplynulých rokoch venoval o. i. aj tejto agende, prvým koncepčným dokumentom vytvoreným v rezorte obrany bol Plán rodovej rovnosti rezortu MO SR z roku 2013. Tento vznikol ako výsledok Audítorskej správy č. 7/2012 z výkonu vnútorného auditu na podnet uznesenia vlády SR č. 316/2010 z 12. mája 2010 o schválení návrhu Národného akčného plánu rodovej rovnosti na roky 2010 až 2013. Bol zameraný na dosiahnutie troch cieľov: eliminovať výskyt prípadov rodovej diskriminácie, integrovať rodové hľadisko do operácií MKM a monitorovať a vyhodnocovať implementáciu plánu.

Pochopenie a mýty

Po vytvorení funkcie národného poradcu pre rodovú rovnosť v OS SR vo februári 2024 sa očakáva zmena. Potom, ako do tejto novej pozície nastúpil podplukovník Zdenko Baranec. Jeho úlohou bude okrem iného nastaviť rámec pre činnosť stálej pracovnej skupiny na podporu a vyhodnocovanie implementácie rodovej rovnosti a agendy Ženy, mier a bezpečnosť. Jednou z jeho ambícií bude aj sledovanie a vyhodnocovanie dosahov pre rezort obrany popri realizovaných krokoch a opatreniach. Dozvedieť sa o nich budete môcť aj z pravidelnej Ročenky rodovej rovnosti a zapájania žien do obrany a bezpečnosti v OS SR. Na jej spracovaní sa budú podieľať zložky celého rezortu. Veríme, že správne pochopenie a nastavenie zdravých rámcov prispeje k búraniu mýtov o téme rodovej rovnosti a hľadaniu pozitívnych dosahov na rezort obrany.

pplk. Zdenko Baranec, Pavol Vitko

Foto: Jakub Neubauer,
pplk. v zál. Peter Sobek

DOVOLENKA NA SLOVENSKU S REKREAČNÝM POUKAZOM

GRANIT®
HOTELS

Aj vy máte nárok požiadať o príspevok na rekreáciu v HOTELOCH GRANIT.

Cestujte po Slovensku, oddychujte v sieti GRANITHOTELS a ešte k tomu všetkému si časť ceny pobytu nechajte preplatiť u svojho zamestnávateľa.

Máte nárok na príspevok na rekreáciu? Informujte sa u svojho vedúceho alebo personalistu, vyberte si hotelovo-zdravotnícku prevádzku podľa svojej preferencie a záujmu a príďte si oddýchnuť.

Administratívu nechajte na nás – my vám pripravíme všetky potrebné dokumenty, ktoré potrebujete pre svojho zamestnávateľa.

HOTEL GRANIT PIEŠŤANY ***
KÚPEĽNÝ ÚSTAV
tel.: +421 (0) 33 7983 111

email: recepacia.pn@granithotels.sk

HOTEL GRANIT SMREKOVICA ***
HORSKÝ REZORT
tel.: +421 (0) 44 4323 516

email: recepacia.sm@granithotels.sk

HOTEL GRANIT TATRAŇSKÉ ZRUBY ***
KLIMATICKÉ KÚPELE
tel.: +421 (0) 52 4267 123

email: recepacia.tz@granithotels.sk

HOTEL GRANIT NOVÁ POLIANKA ***
KLIMATICKÉ KÚPELE
tel.: +421 (0) 52 7841 111

email: recepacia.np@granithotels.sk

facebook.com/granithotels
www.granithotels.sk

MILITARY ENGLISH

F-16 FIGHTING FALCON

Pripravila: Nadežda Kochmanová • Foto: Lockheed Martin

It is not every day that an airplane gets a sexy name at birth and the airmen rename it anyway. **Conceived** in the early 1970s by a group of engineers and defense analysts tasked to design an alternative to heavy fighters, the F-16 was codenamed the Fighting Falcon. Its was **undeniably** the most advanced combat aircraft of its day, leaning on new technologies that had never before been integrated into a single aircraft. Lockheed Martin, the current F-16 manufacturer (originally the fighter was built by General Dynamics), boasts on its website of the airplane's smooth **blended-wing** body that provided extra lift and control; its critical **fly-by-wire system** that kept the design stable and increased its agility; and its slightly **tilted back** ejection seat, side-mounted control stick, head-up display and bubble canopy that improved pilot **survivability** as well as visibility and control. (www.lockheedmartin.com).

The **versatility** of the single-engine F-16, its maneuverability and **supersonic speed** that allows the airplane to approach the target, fire missiles or drop bombs and leave the area immediately, led aircrews to rename the Fighting Falcon to Viper.

Early F-16s could be armed with up to six AIM-9 Sidewinder **heat-seeking** short-range air-to-air missiles as well as radar-guided AIM-7 Sparrow medium-range missiles. More recent versions support the AIM-120 AMRAAM. The aircraft can carry various other air-to-air and air-to-ground missiles, rockets or bombs, targeting or **weapons pods**; and fuel tanks on 9 **hardpoints** – six under the wings, two on wingtips, and one under the fuselage. The F-16 carries a 20 mm M61A1 Vulcan cannon, which is mounted inside the fuselage to the left of the cockpit.

The aircraft is powered by a single engine, the General Electric F110-GE-129 or Pratt and Whitney F100-PW-229. The fuel supply is equipped with an inert gas anti-fire system. An **inflight refueling probe** is installed in the top of the fuselage.

Throughout the years the F-16 design has gone through many modifications, grouped into various "blocks". The newest Block 70/72 upgrade has a new APG-83 AESA radar, a new Center Pedestal Display, Link 16 datalink, full Night Vision Imaging System compatibility, a new Embedded GPS/INS and Automatic Ground Collision Avoidance System.

Since its first production order in 1975, more than 4,500 F-16s have been produced in the United States for 26 nations around the globe. In July 2019 the USAF awarded a contract worth \$800 million to produce 14 F-16 Block 70 aircraft for Slovakia. The first two planes arrived in Malacky on July 22, 2024; Lockheed Martin promised to deliver all 14 of them by the end of 2025. As OJ Sanchez, vice president and general manager of the Integrated Fighter Group at Lockheed Martin emphasized: *"These jets not only represent a stronger alliance between Slovakia, the United States, and NATO allies, but also equip the Slovak Air Force with advanced capabilities to face 21st century security challenges."*

QUESTIONS:

1. Prečo dostala F-16 prezývku Zmija?
2. Koľko rokov je F-16 na scéne?
3. Aká je výzbroj tohto multifunkčného bojového lietadla?

GLOSSARY

- **conceived** /kən'sivd/ – splodený, počatý
- **undeniably** /ˌʌndɪ'naɪəbli/ – nesporne, neodškriepiteľne
- **blended-wing** /'blendɪd/-/wɪŋ/ – krídlo s pretiahnutou nábežnou hranou
- **fly-by-wire system** /flaɪ baɪ 'waɪər 'sɪstəm/ – elektroimpulzný systém riadenia
- **tilted back** /'tɪltɪd bæck/ – naklonený dozadu
- **survivability** /sər'vʌvə'bɪlɪti/ – schopnosť prežiť
- **versatility** /vɜːrsə'tɪləti/ – verzatilita, všestrannosť
- **supersonic speed** /sʊpə'sənɪk spɪd/ – nadzvuková rýchlosť
- **heat-seeking** /hɪt'siːkɪŋ/ – tepelne navádzané
- **weapons pods** /'weɪpənz pɒdz/ – zbraňové zásobníky
- **hardpoints** /hɑːdpɔɪnts/ – závesníky
- **inflight refueling probe** /ɪn'flaɪt rɪ'fjuəlɪŋ prəʊb/ – sonda na tankovanie za letu.

kpt. Mgr. Leopold Jaroslav Jablonský, OFM
štábný kaplán Základne výcviku
a mobilizačného doplňovania Martin

Obrátenie socialistu

Francúzsky básnik a mysliteľ Charles Péguy v jednom svojom diele opisuje svoju cestu ku katolíckej viere. Potom, čo niekdajší socialista konvertoval, tešil sa, že dá pokrstiť svoje deti a že ho bude nasledovať aj jeho manželka. Ona však, okrem toho, že mu zakázala pokrstiť ich deti, sa mu posmievala a svojím psychickým terorom docielila, že u Péguyho sa objavila depresia a sklúčenosť, ktorá spôsobila, že nebol schopný sa pomodliť ani Otčenáš. „Pretože akonáhle som prišiel k slovám buď vôľa tvoja, vzbudil sa vo mne neopísateľný odpor.“ Napokon mu priniesla útechu jedna modlitba, ktorú na rozdiel od Otčenáša dokázal vyslovovať a ktorá ho často sprevádzala na jeho peších púťach do katedrály Panny Márie v Chartres. Na sviatok Nanebovzatia Panny Márie 15. augusta 1914 sa zúčastnil na svojej poslednej omši. Zomrel na bojisku prvej svetovej vojny 5. septembra v bitke toho istého roku pri Marne.

Po Péguyho smrti jeden z veliteľov napísal list jeho manželke: „Péguy akoby bol večer pred 5. septembrom tušil svoj blízky koniec. Ubytoval sa so svojimi vojakmi v jednom starom kláštore a strávil noc tým, že nosil kvety k oltáru Panny Márie.“ Predtým než zomrel, zasvätil svoju manželku a deti orodovaniu Panny Márie. Po jeho smrti sa jeho manželka i deti obrátili na katolícku vieru a vdova až do vysokého veku chodila pešo do katedrály v Chartres – tam, kam sa za ňu chodil modliť jej manžel k oltáru Panny Márie. V septembri, keď v šaštínskej bazilike slávime sviatok patrónky Slovenska, Sedembolestnej Panny Márie, nám príbeh veľkého francúzskeho konvertitu a ctiteľa Božej Matky môže byť povzbudením, že aj na ľudsky neriešiteľné okolnosti alebo odpovedá cez ženu plnú milosti, ktorú si aj Slovensko ctí ako svoju patrónku.

Čo je to RUCKING?

Všetko, čo potrebujete, aby ste sa pri ďalšom tréningu chôdze zlepšili, je batoh.

Nie je žiadnym tajomstvom, že chôdza je jedným z najjednoduchších spôsobov, ako vyjsť von a hýbať sa, no pridajte k tomu plný batoh a zrazu máte vážnu výzvu. Vitajte v ruckingu. Toto cvičenie ponúka všetky výhody typickej chôdze, ale s trochou váhy navyše na chrbte je výzvou, aby ste zvýšili svoju silu, vybudovali vytrvalosť a zlepšili držanie tela a na konci chôdze aj mentálnu silu.

Cvičíme s plecniakom

Rucking je forma fyzického cvičenia, ktorá zahŕňa chôdzu alebo turistiku s naloženým batohom, zvyčajne na rôzne vzdialenosti a terény. Jednoducho si do batohu pridajte veci s pieskom alebo predmety a máte cvičenie, ktoré môžete robiť kdekoľvek.

Rucking sa dodnes používa vo vojenskom výcviku, no udomácňuje sa aj medzi civilistami. Popularitu si získal z viacerých dôvodov: poskytuje praktický a efektívny spôsob ako zlepšiť kondíciu a silu, je to lacné cvičenie, ktoré nevyžaduje náročné vybavenie, ani členstvo v posilňovni a možno ho robiť individuálne alebo v skupinách.

Začnite svoj tréning jednou alebo dvoma prechádzkami týždenne. Pre začiatočníkov je vhodné začať s relatívne nízkou záťažou, zvyčajne okolo 5 kg. Vzdialenosť, ktorú prejdete, sa môže líšiť, ale odporúča sa začať s kratšími vzdialenosťami, napríklad 3 až 5 km.

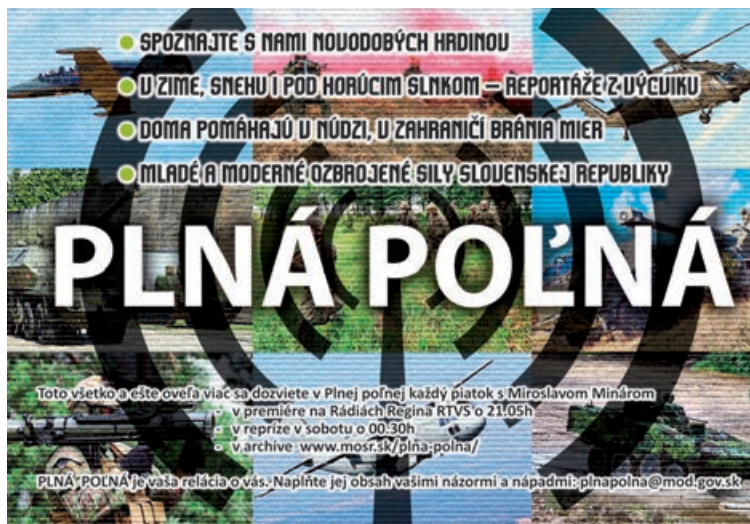
Predtým, ako sa zbalíte a vyrazíte von, je dobré investovať do batohu, ideálne s vystužením, aby ste sa vyhli zraneniam a vaše plecniaky boli pohodlnejšie. Odporúča sa zvoliť taký, ktorý má hrudný aj bedrový pruh, aby sa váha batohu rovnomerne rozložila po celej hornej časti tela. Mal by vám sedieť ako záchranná vesta. Ak môžete, vyskúšajte si v predajni niekoľko batohov, kým nenájdete správny.

Výhody ruckingu

1. Rucking je funkčná kondícia, cvičenie, ktoré podporuje každodenný pohyb, ako je nosenie tašiek s potravinami, zdvíhanie ťažkých predmetov a – áno, aj nosenie ťažkého batoha. S ruckingom trénujete prenášanie veľkého množstva závažia na mnoho kilometrov.
2. Rucking je dobrý pre kardiovaskulárny systém. Rovnako ako chôdza alebo turistika prospieva celému kardiovaskulárnemu systému. Rucking je aeróbne cvičenie, ktoré môže zlepšiť zdravie srdca a pľúc.
3. Zvyšuje svalovú silu a vytrvalosť. Extra závažie na chrbte a jeho prenášanie na miestnej trati alebo v parku vám pomôže vybudovať svalovú hmotu a zvýšiť vytrvalosť. Nosenie hmotnosti na chrbte zapája rôzne svalové skupiny vrátane nôh, chrbta a celého tela.
4. Rucking môže zlepšiť držanie tela a stabilitu. Posilňuje chrbát, čo môže pomôcť držať telo vzpriamenejšie. Keď máte na sebe batoh, vaše horné trapézové svaly, ramená a horné chrbtové svaly sa tiež zapoja.
5. Podporuje zdravé kosti. S vekom kosti strácajú hustotu a rucking je skvelý spôsob, ako ich vybudovať silnejšie a hustejšie.
6. Je to celotelové cvičenie. Všetka váha na chrbte nie je len výzvou pre hornú časť tela, ale zapája aj nohy a celé telo.
7. Rucking blahodarne vplyva nielen na telo, ale aj na myseľ. Môže byť psychicky náročný, pomáha však budovať odolnosť a odhodlanie.

čat. Martin Fiala
náčelník PAB / Skupina BOI a KIS
41. zásobovacia základňa Nemšová

OBRANA • Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Ročník XXXII.
• č. 9/2024 • Redakčná uzávierka 26. 8. 2024 • Do výroby zadané 30. 8. 2024
• Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 30 30 37, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 30 30 38, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktor: Jozef ŽIAK, plukovník v. v., tel.: 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 30 30 39, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk
• Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Dáša NEUBAUEROVÁ
• Adresa: Mesačník OBRANA, Ministerstvo obrany SR, Námestie generála Viesta 2, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910 • Neoznačené texty sú z tlačového servisu MO SR a OS SR • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR a OS SR • NEPREDAJNÉ

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA

por. Mgr. Ákos Vincze
psychológ 21. mechanizovaného práporu
Trebišov

Následky výsledkov

„Chyba je príležitosť na zlepšenie a nie zlyhanie.“

Vojenské prostredie nie je len o fyzickej sile a technických schopnostiach, ale aj o psychickej odolnosti a schopnosti zvládnuť náročné situácie. Psychologický vplyv výsledkov vo vojenskom prostredí sa prejavuje na viacerých úrovniach, ovplyvňujúc nielen jednotlivca, ale aj tím ako celok.

Pre skupinu/tím je kľúčovým aspektom psychologický vplyv skupinovej/tímovej dynamiky na dosiahnuté výsledky. Dôvera, spolupráca a podpora medzi členmi tímu sú kľúčové pre úspech pri naplňaní cieľov. Úspech môže posilniť väzby medzi členmi jednotky a poskytnúť im pocit jednoty a spolupatričnosti. Naopak – neúspech alebo chyba môžu ovplyvniť morálku jednotky a viesť k rozpadu dôvery a tímovej spolupráce. Mentálna odolnosť je ďalším dôležitým faktorom vo vojenskom prostredí, vojaci odolávajú mnohým záťažovým situáciám a musia byť schopní zvládnuť tlak a neistotu. Schopnosť ovládať emócie a zvládať stres v záťažovej situácii je kľúčová v živote vojaka. Preto je dôležité v rámci psychologickej prípravy venovať zvýšenú pozornosť tréningom na zlepšenie mentálnej odolnosti. Okrem toho je dôležité poskytnúť psychickú podporu aj v prípade neúspechu, poskytnutie podpory a pomoci môže pomôcť obnoviť sebavedomie a motiváciu a posilniť odhodlanie pokračovať v ďalšom úsilí. Psychologický vplyv výsledkov je kľúčovým faktorom vo vojenskom prostredí. Z pohľadu jednotlivca môže úspech posilniť sebavedomie a motiváciu, zatiaľ čo neúspech môže viesť k pocitom zlyhania a frustrácie. Zvládnutie neúspechu je pritom rovnako dôležité ako oslavovanie úspechu, pričom veľkú úlohu zohráva podpora a manažment emocionálneho zdravia. Tieto skúsenosti môžu vo veľkej miere ovplyvniť aj budúce rozhodnutia a reakcie v podobných situáciách.

**NA
MOMENT :**

military

mental
health

[chvíľa
pre duševné
zdravie]

PILIERY KVALITNÉHO VZŤAHU

Neexistuje iná možnosť ako tá, že úvodná zamilovanosť zo vzťahu naozaj vyprchá. Platí to pre všetky vzťahy na svete, no neznamená to, že daní partneri k sebe nepatria, alebo že sa ich vzťah pokazil. Ide o jednu zo základných premien vo vzťahu. Prvotná zamilovanosť, ktorá je nielen intenzívne romantická, ale aj erotická, sa totiž časom premení na tzv. priateľskú lásku. Práve tie páry, ktoré dokážu túto premenu zvládnuť, zostávajú spolu a sú stabilné.

ČO MAJÚ SPOLOČNÉ DLHOROČNÉ SPOKOJNÉ PARTNERSKÉ VZŤAHY?

Okrem rešpektu si takíto partneri prejavujú aj vzájomnú vďačnosť a príťažlivosť typu – mne sa môj/ moja partner/ka páči, som rád/rada za to, ako sa ku mne správa. Dlhodobí šťastní partneri sú ochotní spolupracovať a pomôcť si navzájom, neboja sa poprosiť o pomoc a vedia, že majú jeden v druhom oporu. Okrem zábavného času spolu trávajú aj tzv. čas pracovný a všetko, čo môžu, robia spoločne alebo si to rozdelia.

Okrem toho je dôležité aj to, čo títo partneri nerobia – ako napr. stále vyčítanie typu ty nerobíš toto, ty nie si takýto, nepomáhaš mi v tomto”. Toto nepomáha, práve naopak, vzťah to ničí. Namiesto výčitiek treba toho druhého skôr vyzvať a povedať: „Prosím, pomôž mi s týmto. Prosím ťa, reaguj na mňa skôr takto. Teraz si ma, prosím, vypočuj” a pod.

Čo robí náš vzťah výnimočný?

V čom si vzťah komplikujeme?

**Som spokojný/á s množstvom času, ktoré spolu
trávime?**

Kedy si partnera/ku nevšímam?

**Čo by som mohol/a urobiť na vytváranie
kvalitnejšieho vzťahu?**

RIEŠENIE KONFLIKTOV

Konflikt je prirodzenou súčasťou vzťahu dvoch ľudí a aj po intenzívnom konflikte sa vo vzťahu dokážu veci vyjasniť, nastaviť efektívnejšie pravidlá fungovania a vlastných potrieb. Vzťahu neprosieva mlčanie, pasívna agresia.

Páry, ktoré napriek tomu, že v úvode vybuchnú, no neskôr sa upokojia a vedia sa o problémy porozprávať a usilujú sa jeden druhému vychádzať v ústrety, kvalitu svojho vzťahu posilňujú.

SPOLOČNÝ ČAS

Nájďme súhru v tom, čo chceme robiť spolu a čo oddelene. Aktivity, ktoré chceme robiť spoločne, majú byť osviežením a majú ich chcieť robiť obe strany. Dôležité je ak partner z času na čas urobí niečo pre toho druhého aj keď nás daná aktivita nebaví ale ňou prejavíme záujem a blízkosť.

ZDIEĽANIE POVINNOSTÍ

Týka sa ekonomickej stránky, aj samotného chodu domácnosti, od toho, kto zavolá inštalatéra, keď sa pokazí vodovod, až po to, kto kedy vysáva. Je dobré, ak máme nejakú formu dohody, ktorú vzájomne rešpektujeme a akceptujeme.

npor. Mgr. Henrieta JANČEKOVÁ

PSYCHOLÓG, 91. ŽENIJNÝ PLUK SEREĎ

V psychologických prípravách či podpornom psychologickom programe ODOLNÍ, ktorý realizujem v určených útvaroch edukujem vojakov o prepojení biologického, psychologického a sociálneho aspektu každej jednej ľudskej bytosti a dôležitosti tohto prepojenia. Vojenský personál, ktorý berie do úvahy každý aspekt vlastnej osobnosti a jedinečnosti svojich kolegov, je odolnejší zvládať záťaž, primerane reagovať na meniace sa podmienky a zdolať aj najnáročnejšie prekážky. Preto svoju pozornosť venujem sebapoznaniu, tréningu sebareflexie, technik riešenia problémov, emočnej inteligencii a komunikácii.

ÚSTREDNÁ VOJENSKÁ NEMOCNICA SNP RUŽOMBEROK
ODDELENIE STAROSTLIVOSTI O PROFESIONÁLNYCH VOJAKOV A VETERÁNOV
2024

Partizán Jozefa Kostku

Zvečniť pamiatku hrdinov Slovenského národného povstania mali pamätníky a umelecké diela, ktoré začali vznikať hneď po skončení druhej svetovej vojny.

Krátko po vojne vzniklo aj vrcholné dielo monumentálnej tvorby na Slovensku – Pamätník hrdinom Slovenského národného povstania v Partizánskom. Súsošie zobrazuje štyroch partizánov. Jeho autorom je Jozef Kostka, zakladateľ moderného slovenského sochárstva. Popri tomto jedinečnom sochárskom počíne vznikalo množstvo komorných štúdií a hláv. Bronzová štúdia hlavy jedného z partizánov zo súsošia v Partizánskom sa nachádza aj v zbierkach Múzea Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici.

Dielo

Dielo vznikalo v čase, keď výtvarné umenie u nás zasiahlo doslova boj o realistickú orientáciu, avšak túto konkrétnu plastiku nemožno považovať za socialisticko-realistickú. V diele sa spája klasický typ kompozície a modernistickej snahy o vystihnutie výrazu postavy, ktorý vyniká pátosom, nie však sentimentalitou či neprimeraným bojovým výrazom, ako poznáme z prác iných autorov neskoršieho obdobia.

Autor zvolil ľudský prístup tým, že stvárnil mladého vychudnutého človeka, ktorý zažíva najťažšie pocity strachu a neistoty, idúceho azda na smrť v ťažkých podmienkach v horách, hladného a uzimeného, ktorého jedinou ochranou bol vojenský plášť. Motív drapérie/pláštenky je výrazný aj v celkovom súsoší. Múzeum Slovenského národného povstania dielo získalo v roku 1987. Dlhodobou súčasťou muzeálnej expozície, v súčasnosti je ho možné vidieť v otvorenom depozitári múzea.

Autor

Jozef Kostka sa narodil 29. januára 1912 v Stupave. Vyučil sa v dzbánkarskej dielni svojho strýka Ferdiša Kostku. Študoval na Vysokej škole umeleckého priemyslu v Prahe a rok strávil aj na École des Beaux-Arts v Paríži. V 40. rokoch pôsobil na odbore modelovania Slovenskej vysokej školy technickej. V roku 1949 bol spoluzakladateľom Vysokej školy výtvarných umení, kde spolu s Rudolfom Pribišom vychovali celý rad vynikajúcich sochárov, ako boli Jozef Jankovič či

Juraj Meliš. V rokoch 1966 – 68 podnikol študijné cesty do Anglicka, Francúzska a Talianska. Bol laureátom ceny Cypriána Majerníka (1963) i nositeľom titulu Národný umelec (1967). V normalizačných 70. rokoch bol však nútený VŠVU opustiť.

V 50. rokoch Jozef Kostka realizoval súsošie Vďaka I. a II. na bratislavskom pamätníku a vojenskom cintoríne Slávin. Na svetovej výstave v Bruseli roku 1958 bol odmenený za reliéf Na brehu rieky striebornou medailou, v tom istom roku sa zúčastnil bienále v Benátkach. V rokoch 1959 – 1963 vytvoril náhrobok Ľudovíta Štúra pod názvom Slovenská jar v Modre. V roku 1960 v múzeu v Osvienčime umiestnili jeho sochu Smútok z roku 1946. V roku 1980 Slovenská národná galéria usporiadala veľkú autorskú výstavu nazvanú Jozef Kostka – odkaz SNP v sochárskej tvorbe. Jozef Kostka zomrel 30. septembra 1996 v Bratislave vo veku 84 rokov.

Mgr. Ivan Kocák
Múzeum SNP Banská Bystrica
Foto: Múzeum SNP

1. čs. armádný zbor pri rieke Ondava a jeho doplňovanie

V predvečer útočnej operácie Červenej armády, známej ako Východoslovenská operácia (20. 11. – 31. 12. 1944), patril 1. čs. armádný zbor do zostavy sovietskej 38. armády na ľavom krídle 1. ukrajinského frontu (UF). Participoval na jej útočnej činnosti v priestore Duklianskeho priesmyku.

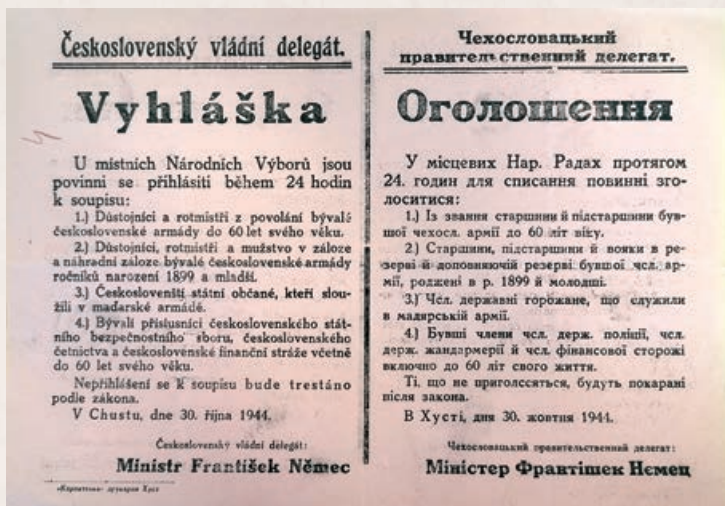
Dňa 24. novembra jednotky zboru definitívne ovládli výšinu juhovýchodne od vrchu Obšár. Koncom novembra spolu s 38. armádou prenasledovali nepriateľa juhozápadným smerom a 28. novembra oslobodili Stropkov. Prekročiť rieku Ondavu však nedokázali. Od začiatku decembra sa jednotky zboru nachádzali v obrane pozdĺž rieky od Breznice cez Stropkov až k Nižnému Orlíku. Obranný úsek sa postupne rozširoval a začiatkom januára 1945 siahol v dĺžke 38 km až do Poľska. Koncom novembra pritom zbor v rámci 38. armády prešiel do 4. UF a začiatkom januára do podriadenosti jeho 1. gardovej armády. V pozícii na Ondave zotrval do začiatku druhej polovice januára 1945. Päť delostreleckých plukov sa rozkazom z 18. decembra presunulo k poľskému Jaslu, kde 15. januára v zostave vojsk 38. armády participovalo (spolu s časťou 1. čs. tankovej brigády) na prielome nemeckej obrany.

Doplňovanie zboru

Postavenie na Ondave velenie zboru využilo na doplnenie strát, ktoré boli po Karpatsko-duklianskej operácii (KDO) enormné. Pritom k 15. novembru mal zbor iba 8 530 osôb. Rozsah jeho dopl-

Veliteľ pre oslobodené územie div. gen. Antonín Hasal

Vyhláška, ktorou sa začala príprava mobilizácie do čs. vojenských jednotiek na Podkarpatskej Rusi

ňovania však determinovali rôzne predstavy. Podľa čs. vlády v Londýne sa čs. vojsko na východe malo budovať prostredníctvom Veliteľstva oslobodeného územia (VOÚ) pri vládnom delegátovi pre oslobodené územie ustanovenom na základe čs.-sovietskej dohody z 8. mája 1944. Zbor mal dostávať úlohy úmerne jeho rozsahu, aby sa vyhol stratám, ktoré aj pre nepripravenosť utrpel v KDO. Táto snaha však bola v rozpore s koncepciou reorganizácie zboru na armádu po jeho doplnení, ktorú s tichou sovietskou podporou presadzoval jeho veliteľ brig. gen. Ludvík Svoboda. Na sovietsku nedôveru narazila tiež snaha budovať aj tylové jednotky mimo čs. zbor.

Jeho doplňovanie medzitým prebiehalo dobrovoľným náborom, ako aj mobilizáciou vyhlásenou čs. vládnym delegátom na Podkarpatskej Rusi. Jej realizácia tu však narazila na odpor sovietskych orgánov podporujúcich „dobrovoľný“ nábor do ČA a rýchlo sa rozvíjajúceho hnutia za pripojenie Podkarpatskej Rusi k ZSSR. Povinná mobilizácia (s jej prípravou sa začalo už 30. októbra 1944) sa preto rýchlo zmenila na dobrovoľný nábor osôb, ktoré chceli bojovať radšej v čs. jednotkách ako v ČA. Aj ten však komplikoval nedostatok výstroja, výzbroje, dopravných prostriedkov, svojvoľná (aj násilná) agitácia Sovietov, zákaz rádiospojenia s čs. vládou atď. Sovieti znemožnili aj výstavbu nových čs. jednotiek priamo na

Podkarpatskej Rusi, keďže trvali na okamžitom doplňovaní čs. zboru na fronte.

Napriek tomu z Podkarpatskej Rusi od 8. novembra do polovice februára 1945 k zboru odišlo 6 735 osôb. Nábor sa však realizoval tiež v Poľsku. Niekoľko stoviek vojakov sa regrutovalo zo slovenských partizánov, ktorí prešli cez front, ako aj z oslobodených nacistických koncentrákov. Veľa osôb prichádzalo zo sovietskych zajateckých táborov. Od 1. novembra 1944 do 25. januára 1945 ich bolo

3 070. Išlo najmä o bývalých príslušníkov maďarskej armády ukrajinskej, rusínskej a slovenskej národnosti. Ich ochota bojovať však bola často determinovaná snahou dostať sa zo zajatia. Od začiatku novembra 1944 do 15. januára 1945 bolo do čs. zboru odvedených 8 070 osôb. Časť z nich (1 158) už nastúpilo na oslobodenom území Slovenska. Doplnovanie komplikoval fakt, že do zboru sa dostalo veľa Maďarov a jednotlivo Nemcov z Podkarpatskej Rusi, ktorí sa vydávali za Ukrajincov. Nábor do čs. zboru sa totiž vzťahoval len na čs. občanov českej, slovenskej, ukrajinskej a rusínskej národnosti. Mnohí Nemci a Maďari tu hľadali útočisko pred odvečením Sovietmi na nútené práce. Tí, u ktorých bolo zistené, že sa dopustili trestných činov proti ČSR a nespadať pod poľné sudy, mali byť sústredení v internačnom tábore pri náhradnom pluku čs. zboru. Tieto nariadenia platili aj na členov Hlinkovej gardy, HSLS a „kolaborantov a zradcov“.

Začiatkom druhej polovice januára prekročili jednotky 1. čs. armádneho zboru vďaka Západokarpatskej operácii rieku Ondavu. Jeho početné stavy sa dovtedy rozšírili na takmer 20-tisíc vojakov. Podľa gen. Svobodu boli vďaka tomu jednotky z väčšej časti pripravené do boja.

PhDr. Igor Baka, PhD.

Vojenský historický ústav

Foto: VHA Bratislava, VÚA – VHA Praha

Takticko-technické údaje:

Kaliber: 9 mm
Náboj: 9×19 mm Luger Parabellum
Dĺžka: 798 mm
Hmotnosť: 3,25 kg
Kapacita zásobníka: 10, 20, 30, 40 nábojov
Ústová rýchlosť strely: 380 m/s
Kadencia strelby: 550 výstrelův za minútu
Účinný dostrel: 200 metrov

Talian v Povstaní

Taliansky samopal Beretta 38/42 kalibru 9 mm sa do zbierok vtedajšieho Dukelského múzea dostal 2. mája 1972 prevodom zo Zväzarmu v Rožňave. Predstavuje súčasť výzbroje povstaleckej armády.

Samopal Beretta 38/42 bol podobne ako jeho priamy predchodca Beretta 38A dielom Tullia Marenconiho – hlavného konštruktéra firmy Fabbrica D Armi Pietro Beretta. Samopal 38A síce vyvinuli už v roku 1935 zo samonabíjacej karabíny Beretta, zavedenej v menšom množstve do výzbroje talianskej polície, no jeho sériová výroba sa naplno rozbehla až od roku 1938. V priebehu druhej svetovej vojny sa zbraň svojou kvalitou postupne vyrovnala najznámejším samopalom.

Talianska kvalita

Jeho súčasti sa vyrábali časovo náročnými a zložitými procesmi sústruženia a frézovania s minimálnymi toleranciami. Výsledkom bola vo všetkých podmienkach spoľahlivá, vyvážená a mimoriadne presná zbraň, skonštruovaná pre štandardné pištoľové strelivo kalibru 9×19 mm Luger Parabellum. Využívala zásobníky pre 10, 20, 30 alebo 40 nábojov. Neobvyklým spôsobom bol vyriešený spúšťový mechanizmus, umožňujúci strelbu dávkou alebo jednotlivými výstrelmi. Každý z režimov mal vlastný jazýček spúšte. Zbraň tak na rozdiel od iných samopalov nedisponovala samostatným preraďovačom režimu strelby.

V roku 1941 na samopale 38A urobili úpravy, súvisiace so zjednodušením, skrátením a zlacnením výroby. Aj napriek tomu si zachoval vynikajúcu funkčnosť a spoľahlivosť. Konštruktér sa v roku 1942 pustil do úpravy zbrane na podmienky vojnovnej výroby. Výsledkom bol v podstate nový samopal, ktorý dostal označenie Beretta 38/42. Konštrukčné zmeny sa týkali skrátenia hlavne a predpažbia (siahalo už iba k zásobníkovej šachte), odstránenia plášťa s tým, že jej tepelné vlastnosti boli uchované pomocou rebrovania umiestneného po celej jej dĺžke, nahradenia výškovo nastaviteľných mieridiel mieridlami pevnými, zníženia počtu komôr kompenzátora zdvihu hlavne zo štyroch na dve, nahradenia delenej napínacej rukoväte záveru jednoduchou plechovou krytkou zakrývajúcou drážku v puzdre záveru a celkového zjednodušenia záveru. Aj napriek týmto zmenám však tento samopal podobne ako jeho predchodca vynikal vysokou kvalitou spracovania a spoľahlivosťou.

Nemci, spojenci, armáda

Vo februári 1944 si nemecké Vrchne veliteľstvo pozemných síl objednalo výrobu samopalov Beretta 38/42 v počte 20-tisíc kusov mesačne, a zároveň ich

zaradilo do výzbroje pod označením MP 738 (i). Samopaly Beretta vysoko oceňovali okrem nemeckých vojakov aj tí spojeneckí, ktorí tieto trofejnú zbraň s obľubou využívali namiesto vlastných. V nevelkom počte sa samopaly Beretta používali aj v Slovenskom národnom povstaní. Boli dodané najmä v rámci spojeneckej pomoci leteckým mostom. V roku 1944 bola zo samopalu 38/42 vyvinutá jeho zjednodušená verzia Beretta 38/44.

Odhaduje sa, že počas druhej svetovej vojny vyrobili 150-až 230-tisíc samopalov Beretta 38/42 a 38/44. Po skončení vojny ich výroba pokračovala. Postupne boli vyvinuté ďalšie varianty (38/49, Model 1, Model 2, Model 3, Model 4 a Model 5) určené pre talianske bezpečnostné zložky. Okrem toho boli exportované aj do zahraničia, najmä do Argentíny, Sýrie a Pakistanu. Uplatnenie našli aj v Československu (38A a najmä 38/42). Najskôr v rámci armády a neskôr, až do konca 50. rokov 20. storočia, ich využívali aj jednotky Zboru národnej bezpečnosti.

Mgr. Peter Holík

Vojenský historický ústav
– Vojenské historické múzeum,
múzejné oddelenie Svidník

80. výročie SNP si v rámci slávnostnej vojenskej prehliadky v Banskej Bystrici uctili aj príslušníci Síl pre špeciálne operácie.

Foto: npor. Miroslava Mindárová